

Riksdagens protokoll

2008/09:96

Torsdagen den 2 april

Kl. 12.00 – 20.21

Protokoll
2008/09:96

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 27 mars.

2 § Anmälan om kompletteringsval till krigsdelegationen

Förste vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Berit Högman som ledamot i krigsdelegationen.

Förste vice talmannen förklarade vald till

ledamot i krigsdelegationen

Berit Högman (s)

3 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Förste vice talmannen meddelade att *måndagen den 6 april och tisdagen den 7 april* skulle ev. interpellationssvar kl. 13.00 utgå samt att *onsdagen den 8 april* skulle interpellationssvar tidigareläggas till *kl. 11.30*.

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2008/09:434

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:434 Riktlinjer för vård vid livets slut
av Ylva Johansson (s)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 april 2009.

Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 26 mars 2009
Socialdepartementet
Göran Hägglund (kd)
Enligt uppdrag
Marianne Jenryd
Expeditions- och rättschef

5 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2008/09:FPM100 Förordning om ankomst- och avgångstider på gemenskapens flygplatser (Slotsförordningen) *KOM(2009)121* till trafikutskottet

6 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2008/09:175 till utbildningsutskottet

7 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 1 april

CU21 Naturresursfrågor och vattenrätt

Punkt 2 (Åtgärder till förmån för fiske)

1. utskottet
2. res. 2 (s, v, mp)

Votering:

144 för utskottet

134 för res. 2

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 21 c, 23 fp, 14 kd

För res. 2: 104 s, 19 v, 11 mp

Frånvarande: 26 s, 11 m, 8 c, 5 fp, 10 kd, 3 v, 8 mp

Punkt 6 (Allmänna vattentjänster)

1. utskottet

2. res. 5 (s, mp)

Votering:

145 för utskottet

114 för res. 5

18 avstod

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 21 c, 23 fp, 14 kd, 1 v

För res. 5: 103 s, 11 mp

Avstod: 18 v

Frånvarande: 27 s, 11 m, 8 c, 5 fp, 10 kd, 3 v, 8 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU29 Offentlig upphandling

Punkt 2 (Kundvalssystem i kommunal verksamhet)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 3 (v)

Votering:

256 för utskottet

19 för res. 3

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 103 s, 86 m, 21 c, 22 fp, 14 kd, 10 mp

För res. 3: 18 v, 1 mp

Frånvarande: 27 s, 11 m, 8 c, 6 fp, 10 kd, 4 v, 8 mp

Punkt 4 (Krav på sociala hänsyn och kollektivavtal vid upphandling samt ratificering av ILO:s konvention 94)

1. utskottet

2. res. 5 (s, v, mp)

Votering:

144 för utskottet

134 för res. 5

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 21 c, 23 fp, 14 kd

För res. 5: 104 s, 19 v, 11 mp

Frånvarande: 26 s, 11 m, 8 c, 5 fp, 10 kd, 3 v, 8 mp

Punkt 7 (Kommunal samverkan och upphandling av tjänster från kommunala bolag)

1. utskottet

2. res. 9 (s, v)

Votering:

155 för utskottet

122 för res. 9

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 21 c, 23 fp, 14 kd, 11 mp

För res. 9: 103 s, 19 v

Frånvarande: 27 s, 11 m, 8 c, 5 fp, 10 kd, 3 v, 8 mp

Punkt 8 (Upphandling av hälso- och sjukvård)

1. utskottet

2. res. 10 (s)

Votering:

154 för utskottet

105 för res. 10

18 avstod

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 20 c, 23 fp, 14 kd, 1 v, 10 mp

För res. 10: 104 s, 1 c

Avstod: 18 v

Frånvarande: 26 s, 11 m, 8 c, 5 fp, 10 kd, 3 v, 9 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU6 Regeringen och krisen

Punkt 2 (Samverkansformer på Gotland)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

144 för utskottet

134 för res. 1

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 21 c, 23 fp, 14 kd

För res. 1: 104 s, 19 v, 11 mp

Frånvarande: 26 s, 11 m, 8 c, 5 fp, 10 kd, 3 v, 8 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU16 Vissa näringspolitiska frågor

Punkt 1 (Företagsfrämjande insatser)

1. utskottet

2. res. 1 (s)

3. res. 2 (v)

4. res. 3 (mp)

Förberedande votering 1:

18 för res. 2

12 för res. 3

247 avstod

72 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

105 för res. 1

19 för res. 2

152 avstod

73 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

144 för utskottet

104 för res. 1

30 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 21 c, 23 fp, 14 kd

För res. 1: 104 s

Avstod: 19 v, 11 mp

Frånvarande: 26 s, 11 m, 8 c, 5 fp, 10 kd, 3 v, 8 mp

Punkt 2 (Turism)

1. utskottet

2. res. 4 (s, v)

Votering:

144 för utskottet

123 för res. 4

11 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 21 c, 23 fp, 14 kd

För res. 4: 104 s, 19 v

Avstod: 11 mp

Frånvarande: 26 s, 11 m, 8 c, 5 fp, 10 kd, 3 v, 8 mp

Punkterna 3 och 4

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU18 Vissa mineralpolitiska frågor

Punkt 2 (Uranprospektering och uranbrytning i Sverige)

1. utskottet

2. res. 2 (v, mp)

Votering:

245 för utskottet

32 för res. 2

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 s, 86 m, 20 c, 23 fp, 14 kd

För res. 2: 2 s, 19 v, 11 mp

Frånvarande: 26 s, 11 m, 9 c, 5 fp, 10 kd, 3 v, 8 mp

Punkt 4 (Stadsomvandling i Kiruna i samband med gruvverksamhet, m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (s, v)

Votering:

155 för utskottet

123 för res. 4

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 m, 21 c, 23 fp, 14 kd, 11 mp

För res. 4: 104 s, 19 v

Frånvarande: 26 s, 11 m, 8 c, 5 fp, 10 kd, 3 v, 8 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark

8 § Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark

Föredrogs

civilutskottets betänkande 2008/09:CU18

Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark (prop. 2008/09:110).

Anf. 1 EGON FRID (v):

Herr talman! I det betänkande som vi nu har att debattera behandlas regeringens proposition *Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark* och motioner som har väckts i samband med den här propositionen, bland annat en motion från Vänsterpartiet.

I propositionen föreslås en ny bestämmelse i miljöbalken som gör det möjligt att vidta åtgärder som innebär ett tillfälligt intrång eller en tillfällig skada i en nationalstadspark. Det står vidare att det ska vara fråga om åtgärder som leder till en höjning av en parks natur- eller kulturvärden eller som tillgodoser ett annat angeläget allmänt intresse. Vad detta ”annat angeläget allmänt intresse” är kan väl ifrågasättas starkt.

Om byggandet av Norra länken och intrång i nationalstadsparken i centrala Stockholm skulle vara ett angeläget allmänt intresse får vi väl fortsätta att tvista om, men Vänsterpartiet anser inte det. Vi har också svårt att se att det skulle höja en parks natur- eller kulturvärden. Jag tror att det argumentet faller ganska tidigt i diskussionen.

I vår motion föreslår vi att riksdagen avslår propositionen. Motivet till det är dels att argumenten för att genomföra en lagändring är klart bristfälliga, dels att det finns en överhängande risk för att det ursprungliga syftet med miljöbalken urholkas. Skälen till detta är att avtalet om byggande av Norra länken tecknats med förutsättningar som var förenliga med lagstiftningen, alltså med miljöbalken, och att regeringens lagförslag strider mot nuvarande lagstiftnings syften. En lagförändring öppnar möjligheterna för ytterligare intrång i parken, vilket riskerar att hota parkens bevarande.

En felräkning vid prospekteringen av Norra länken är inte skäl nog för att genomföra omvälvande lagförändringar och riskera nationalstadsparkens unika värden och lagstiftande skydd.

Herr talman! Jag yrkar avslag på propositionen och bifall till reservationen från Vänsterpartiet i betänkandet, reservation 1.

Anf. 2 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Jag tänkte börja med att påpeka att planeringen av kammarbetet för oss ledamöter i de små partierna i civilutskottet under den här veckan har ställt till stora problem. Den här veckan har vi i civilutskottet haft sex ärenden i kammaren. Flera av dem – trots att betänkanterna är tunna – har innehållit mycket intressanta saker som skulle kunna leda till intressanta och spännande debatter i kammaren, men förutsättningarna för det tycker jag inte har funnits.

Jag vill börja med att varna för att det inte är säkert att min röst kommer att hålla för dagens samtliga fyra ärenden, och om den skulle göra det kommer inte mina bidrag till debatten att ha den kvalitet som jag tycker att kammaren har rätt att begära. Att tvingas planera, förbereda och genomföra sex debatter på två dagar är ett orimligt krav på oss ledamöter. Med den här markeringen förd till protokollet hoppas jag att kammarens planering i framtiden ska ta större hänsyn till oss från de små partierna och sprida ut debatterna på flera veckor så att vi kan göra ett bättre arbete. Jag tror att riksdagen i längden vinner på att debatterna kan få en högre kvalitet om vi får bättre arbetsvillkor. Jag kan i och för sig inte lova att debatterna blir bättre, men åtminstone skulle förutsättningarna för att de ska bli bättre öka om vi hade en mindre anhopning av ärenden på så kort tid.

Jag ska inte fortsätta att klaga på det, utan nu går jag över till dagens första betänkande.

Miljöpartiet valde att väcka en följdmotion på regeringens proposition om tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark på grund av att vi anser att de villkor som regeringen ställer för exploateringen inte tar tillräcklig hänsyn. Vi valde att inte, som Vänsterpartiet och Egon Frid tidigare har gjort, yrka avslag på propositionen eftersom vi inser att det inte är en framkomlig väg. I stället valde vi att med hjälp av sju punkter försöka höja skyddsnivån för nationalstadsparken. På det sättet försöker vi bidra

till att ingreppet inte får den negativa effekt som vi menar att det annars får.

Jag är inte riktigt säker på vad nationalstadsparken i Stockholm kallas i folkmun. Jag har frågat stockholmare men inte fått något riktigt bra namn. I en text hittade jag att den kallas för nationalstadsparken Ulriksdal–Haga–Brunnsviken–Djurgården. Det låter som ett komplicerat namn. Man kanske bara kallar den för nationalstadsparken.

Nationalstadsparken inrättades 1995 genom ett riksdagsbeslut. Det kan väl vara en anledning till att riksdagen borde hålla ett litet vakande öga över nationalstadsparken och lägga skyddsnivån extra högt. Jag har också letat i de gamla rullorna och konstaterat att när parken firade femårsjubileum för nio år sedan väckte Miljöpartiet även då en motion med anledning av att parken då inte hade fått det underhåll och den omvårdnad som var tänkt från början när beslutet fattades 1995. Det kanske kommer att bli någon sorts historia att Miljöpartiet kommer tillbaka vid de tillfällen när så behövs för att hävda skyddet av nationalstadsparken i Stockholm.

Nu är jag inte själv stockholmare, så det känns lite underligt. Jag vet att det här är ett intresse som mina partikamrater från framför allt Stockholmsområdet har, och jag vet att det finns ett starkt intresse för det här från mina partikamrater i Göteborg eftersom de även där debatterar nationalstadsparksfrågan mycket och har många idéer om skyddsnivån av den.

Vi har föreslagit två skärpningar av miljöbalken och fem punkter som just i det här speciella fallet är ett sätt att skärpa de krav som finns. För att inte uppta mer tid för kammaren än nödvändigt yrkar jag bifall bara till reservation 2 i betänkandet. Vi vill att det görs två ändringar i miljöbalken i 4 kap. 7 §. Den ena ändringen handlar om att vi vill lägga till att om ingreppen ska få vidtas ska de utgöra ett riksintresse. Den andra ändringen gäller att inget intrång som skadar ska få kvarstå efteråt – om man får tillstånd att göra ett ingrepp, alltså. De andra punkterna handlar i det här fallet om det görs ett för långt ingrepp i tid räknat. Majoriteten i utskottet säger i betänkandet när de kommenterar våra punkter att de tycker att punkterna är tillgodosedda genom den hänsyn som tas. Vi gör inte samma bedömning. Det finns till exempel en formulering i regeringens förslag som säger att ingreppet ska begränsas så mycket som möjligt. Vi menar att en sådan formulering är alldeles för svag. På ett annat ställe införs ett nytt begrepp som heter obetydlig skada. Vi ser en risk i det. I dag står det skada. Vid tillämpning kan en skada tolkas som en obetydlig skada. Om det ändras från skada till obetydlig skada innebär det en dubblering av marginalen vid bedömningarna. Det är den typen av justeringar som vi tycker att man borde vara försiktig med. De öppnar för att ingreppen i det här fallet och i framtiden kan bli större än vad som ursprungligen var tänkt när miljöbalken skrevs och när beslutet om nationalstadsparken fattades.

Anf. 3 EVA BENGTSON SKOGSBERG (m):

Herr talman! När man talar om nationalparker menar man ofta områden som ligger långt från stadskärnan. I Sverige och i Stockholm har vi i det hänseendet skapat något helt unikt. Den nationalstadspark vi har i Stockholm är världens första i sitt slag. Den sträcker sig från Skeppshol-

men i väster till Fjäderholmarna i öster. Området täcker en yta på motsvarande 27 kvadratkilometer, och detta är något vi ska vara stolta över.

Ekoparken står för nytänkande och hållbar utveckling. Besökarna till dessa platser erbjuds lugn och harmoni och samtidigt flera sevärdheter och utflyktsmål. Med detta i åtanke är det självklart att inga politiska beslut kommer i fråga som riskerar att skada den naturen.

Det vi tar upp i dag är civilutskottets betänkande CU18, *Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark*, där propositionen med samma namn behandlas samt två motioner som väckts i frågan. I propositionen föreslås en ny bestämmelse som gör det möjligt att göra tillfälliga intrång eller skada i en nationalstadspark, förutsatt att parken kan återställas så att ett obetydligt intrång eller en obetydlig skada kvarstår.

För att utveckla samhället krävs utrymme för flexibilitet och lösningar som tillgodoser behov som i sin karaktär utgör en del av helheten.

Redan då nationalstadsparken bildades var tanken att Norra länken skulle förläggas i tunnelläge under parken. De tillfälliga åtgärder som åsyftas i propositionen handlar främst om att anlägga en tunnel genom att schakta från markytan. Detta är att föredra framför den planerade metoden med rörtryckning, som är mer komplicerad och kommer att bli mycket dyrare för skattebetalarna, runt 1 miljard. Men inte minst är denna metod förenad med svårigheter, bland annat på grund av svåra grundvattenförhållanden.

I betänkandet CU18 finns tre reservationer.

Herr talman! Vi har ett ansvar att förvalta medborgarnas förtroende genom att finna de mest optimala lösningarna både på det ekonomiska och på det ekologiska planet. Det förslag som ligger på bordet tillgodoser och uppfyller dessa krav som medborgarna har rätt att ställa på oss politiker.

Parkens ekonomiska förutsättningar har stärkts genom en ändring som gör det möjligt att använda medel för anslag till biologisk mångfald även till nationalstadsparken. Alliansen har även drivit på för ett starkare skydd av parken genom att ge förordningsmakt till länsstyrelsen vad gäller vård, skötselplaner och utvecklingsåtgärder. Allt detta är till för att bevara och stärka skyddet. Politiken grundas på en genuin känsla för att värna vår fina park.

Samtidigt har vi ett ansvar att välja de lösningar som ger mest för varje satsad skattekrona. Att inte medverka till en lösning som uppenbarligen är betydligt billigare med obetydliga miljöeffekter vore inte bra politik. Det vore på sikt dåligt ur såväl ett miljö- som ett medborgarperspektiv.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 4 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! Den proposition som regeringen har lagt fram, *Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark*, är självklart av principiell betydelse. Om man är lite pessimistiskt lagd kan man läsa in att det skapar utrymme för utökade intrång och ökade skador i de skyddade nationalstadsparkerna. Är man mer optimistiskt lagd, läser det som står i förslaget ordagrant och ser på det faktiska ärende som ligger till grund för propositionen blir slutsatsen en annan.

När jag läser det som står i propositionen tycker inte jag att det ger något fritt utrymme att exploatera nationalstadsparkerna. Det krävs att det är ett tillfälligt ingrepp, och det ska ge andra, högre värden tillbaka. Den skada som kan uppstå ska vara obetydlig.

Nu kommer jag att bli tämligen detaljerad, men det har sina naturliga skäl. Samtidigt som det är en principiell fråga är den i högsta grad nere på en nivå som normalt inte hör hemma i denna kammare.

Två motioner behandlas i ärendet. Den ena är från Vänsterpartiet, som vill att propositionen i dess helhet ska avslås. De skriver bland annat: "Nationalstadsparken utgör även en mycket viktig spridningskorridor för växter och djur och har således ett högt ekologiskt värde."

Jag fortsätter med ett citat, men nu ur tillägget till Stadsbyggnadskontorets miljökonsekvensbeskrivning: "Ur ekologisk synvinkel bedöms åtgärderna inte påverka områdets funktion som spridningsväg inom Nationalstadsparken eller lokalt."

Vem ska man lita på? Ja, för mig är det ganska enkelt. Men frågan är var Vänsterpartiet har fått sina uppgifter ifrån.

Jag blir ännu mer konfunderad när motionärerna i nästa mening skriver: "Så mycket som tre fjärdedelar av Upplands alla djur och växter lever i parken." Ja, ni hörde rätt: "Så mycket som tre fjärdedelar av Upplands alla djur och växter lever i parken." Hur får de plats? Blir det inte hemskt trångt?

Herr talman! Vänsterpartiet skriver också: "Norra Europas största bestånd av grova ekar växer i parken och utgör hemvist för sällsynta arter." Det är säkert så, men vad är problemet?

Totalt innebär intrånget nämligen att 16 träd ska fällas, men inga ekar. De träd som ska bort är följande:

- Ett träd har ett särskilt högt bevarandevärde – en lind på 100–120 år med något nedsatt vitalitet. Intill linden står en ek. Träden kommer på sikt att konkurrera om utrymmet, och därför faller man linden.
- Tre lönnar och en tall saknar historisk betydelse, och detta gör enligt uppgift upplevelsen av pelousen större och tydligare. Pelous är en öppen gräsyta i en park anlagd enligt den engelska stilen.
- Sju lönnar planterades i samband med byggnationen av Wenner-Gren Center och har lågt bevarandevärde.
- Ett ungt fågelbärsträd har lågt bevarandevärde.
- Tre almar fälls och har på grund av almsjukans spridning lågt bevarandevärde.
- En lönn flyttas till en ny plats.

I övrigt framgår det ingenstans att det finns hotade arter i det område som är berört. Från kulturhistorisk synpunkt ger projektet dessutom möjligheter att återge parken en mer historisk utformning.

Om vi tillfälligt bortser från det principiella i förslaget står vi alltså här och diskuterar om ett av alla träd i Sverige ska få fällas eller inte – och det trädet skulle ändå fällas på sikt. Att bevarandet av det enda trädet kostar uppemot 1 miljard kronor mer med Vänsterpartiets lösning spelar

uppenbarligen ingen roll – inte ens i dessa lågkonjunktrens tider. Snacka om dyrt virke!

Jag föredrar att lyssna på min egen partiledare, som säger att vi ska vara rädda om skattebetalarnas pengar. Fler borde kanske tänka i liknande banor.

Miljöpartiets motion är mer nyanserad och principiell även om jag tycker att de överdriver riskerna, men jag ser ingen anledning att i övrigt kommentera densamma.

Sammantaget tolkar jag det som överreaktioner från motionärernas sida och yrkar därför avslag på deras reservationer och bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 5 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Man måste ju visa en viss uppskattning för Lennart Petterssons enorma intresse av att detaljstudera det här förslaget, så bara det är skäl att begära replik.

Den stora frågan som måste ställas efter Lennart Petterssons anförande om miljön är: Kan allt köpas? Här handlar det om till vilket pris: Tjänar man tillräckligt mycket pengar på att göra intrång i miljön får man göra det. Men det handlar ju om en lagstiftning i miljöbalken som är till skydd för naturvärden. Det här kan ge enorma prejudikat. Det är ett symbolvärde även i det här förslaget.

Är det rätt att göra det här ingreppet, att markköppna och schakta en tunnel, jämfört med att gräva en tunnel? Det är klart att det är en enorm skillnad i påverkan på miljön.

Det är lite extra kul att Lennart har räknat hur många djur det finns i Uppland och vet att det borde finnas mer. Motionärerna har påstått att tre fjärdedelar av alla djur i Uppland finns inom nationalstadsparken. Det är möjligt att det finns så lite djur totalt sett i Uppland att de som finns har fått ta sin tillflykt till nationalstadsparken, och att den har ett enormt viktigt miljö- och djursyfte i sig som också är värt att bevara, i stället för att skrämna i väg djuren dit där de uppenbarligen inte trivs, eftersom de trivs i den nuvarande parken.

Anf. 6 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Herr talman! Nej, Egon Frid, allt kan inte köpas. Därom är vi helt överens. Man ska inte göra intrång i nationalparker om man inte är nödd och tvungen. I propositionen talas det om att det är tillfälliga ingrepp, och där står också att det ska återställas. Det ska ge ett högre värde tillbaka. Skadorna ska vara obetydliga. Om jag då tänker på att där inte finns några andra djur eller växter än de 16 träd som kommer till skada är de för mig obetydliga.

Det innebär också att även när alla de träden är borta kan man plantera nya. Kulturhistoriker säger att det går att skapa ett bättre kulturhistoriskt värde efter den här åtgärden än det som finns i dag. Gräs kan man så. Det är i huvudsak en öppen yta vi pratar om, utan några rara växter i övrigt och utan några djur heller. Då kan jag inte tycka att det är så dramatiskt att göra detta.

Jag vill bolla tillbaka frågan till Egon Frid: Är det värt 1 miljard – oerhört mycket pengar som man skulle kunna satsa på andra miljövår-

dande åtgärder – att försöka tunnla i stället för att gräva från ytan? Man kan ju återställa det i sin helhet sedan och till och med göra det bättre.

Till sist: När det gäller antalet djur i Uppland vågar jag påstå att de inte får plats där. Egon Frid får väl annars tillsammans med motionären se till att bevisa motsatsen. Men jag ska villigt säga att jag förstod innebörden av det som var skrivet i alla fall.

Anf. 7 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Vi har arbetsfördelning i mitt parti. Jag litar på att de som har varit ute och räknat träd och djur har bra grund för sina påståenden. Jag står bakom Vänsterpartiets ställningstagande, och Vänsterpartiet i Stockholm står bakom att man får ta den fördyring som en tunnellostning skulle innebära. Vi vill inte för framtiden skaffa ett så grovt prejudikat som detta skulle innebära. Det är lätt för dig, Lennart Pettersson, som står här och ska vara lojal mot regeringen, att i dag rösta ja till en proposition, men detta är ett beslut som du aldrig skulle ha ställt dig bakom i landstingsfullmäktige i ditt hemlän eller när du var kommunalråd förut.

Det här är ett flagrant angrepp på miljöbalken där man anpassar lagstiftningen till rådande förhållanden, och man hänvisar till att vi sparar 1 miljard på att göra en sådan lagändring. Men vi kan inte använda lagstiftningen på det sättet! Det kan inte vara rimligt. Jag kan inte tro att Lennart Pettersson innerst inne menar det heller.

Är vi verkligen nödda och tvungna att göra detta? Enda skälet är pengar. Pengar ska man ha respekt för, säger jag, men att vitsen med en nationalstadspark är ju att bevara i grunden orörd natur. Om man återställer naturen efter ett stort ingrepp är det klart att det påverkar.

Sedan kan Lennart Pettersson ironisera över både djur och växter och om antalet träd – att omfattningen är begränsad – men anser han att man verkligen är nödd och tvungen att göra denna lagändring?

Anf. 8 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att Lennart Pettersson är så pragmatisk att han inser att man måste kombinera ekologi med ekonomi. När jag satt i fullmäktige hemma var jag med och beslutade om att dra en transportväg till en golfbana genom ett kommunalt naturreservat – rakt igenom, men på ett snyggt och klokt sätt – för att man just skulle kunna kombinera upplevelserna med naturen och golfen. Det är inget problem.

Jag hör också till dem som har varit med och invigt en nationalpark hemmavid, Söderåsens nationalpark. Också där framgår det av skötselplanen att det inte är fråga om att man lägger en död hand över hela området, utan man ser praktiskt på detta. Det är folk som får lov att bo kvar inom området, och det är vissa utrymmen som man kommer att få fortsätta sköta. Det är inget konstigt. Däremot finns det andra delar som är så värdefulla när det gäller djur och växter att de självklart ska få leva sitt eget liv.

Om vi nu ska prata ekonomi hör jag till dem som tycker att det är oerhört märkligt med Botniabanan. Där handlar det om en liten snutt av Umeälvens delta där det tydligen finns en massa gäss som häckar och som övervintrar i Skåne. De ställer till en förskräcklig massa problem på hemmaplan. Man måste vara beredd att hitta kompromisslösningar. Man kanske kan fixa 95 procent av något, och sedan får man hitta en kom-

promiss om de resterande 5 procenten. Det är fullt möjligt att resonera på det sättet.

Detta är min uppfattning, Egon Frid. Jag skulle inte ha tolkat det anorlunda om jag hade suttit i opposition eller i någon annan församling. Miljö är viktigt, men det är inte allenarådande i politiken. Det finns andra aspekter som vi också måste beakta, men på ett klokt sätt där vi tar hänsyn till miljön. Det tycker jag att vi gör i det här fallet, både i principiellt och när det gäller Bellevueparken och de åtgärder som ska sättas in där.

Anf. 9 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Inte kunde man väl tro att det fanns så mycket dramatik i tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark. Man slutar aldrig att förvånas.

Man kan undra vad detta egentligen handlar om. I grunden handlar det om att människor har ett stort behov av grönområden i sin närhet. Forskningen visar entydigt att det finns ett samband mellan hälsa och omfattningen av den tid man vistas i naturen. Man har också visat att folk blir friskare snabbare genom att vistas i naturen om de har drabbats av någon sjukdom. Det är ju i grunden därför vi har nationalstadsparken.

Grönområden är viktiga. Nationalstadsparken är ett sätt att säkra ett stort grönområde, och det ska man naturligtvis vara glad för att man har kunnat göra i Stockholm. Det är unikt på ett sätt. Men något man inte får glömma i sammanhanget är att det bor och verkar människor runt omkring området.

Den lagändring som nu av vissa upplevs som dramatisk är egentligen något som jag tycker att man borde ha skrivit in från början, så att det fanns en liten ventil. Det måste finnas en balans så att man kan vidta tillfälliga åtgärder utan att skada syftet med nationalstadsparken. Det skrivs tydligt i propositionen när det talas om obetydliga intrång och skador. Då säkras man samtidigt syftet med nationalstadsparken.

Ett totalt förbud är en omöjlighet i ett sådant här område. Man tvingas att väga ett absolut bevarande mot en utveckling som naturligtvis måste finnas i ett område som detta.

Jag tycker att detta är en väl avvägd proposition. Det är ett ganska odramatiskt beslut, ett helt naturligt beslut, som vi tar. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

9 § Bortförda barn i internationella förhållanden

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2008/09:CU24
Bortförda barn i internationella förhållanden.

Anf. 10 KRISTINA ZAKRISSON (s):

Herr talman! Det är nog ingen av oss som tror att vi, hur bra lagstiftning vi än har, kommer att hamna i den ultimata situationen att inga barn i framtiden kommer att föras bort av den ena föräldern mot den andras

Prot. 2008/09:96
2 april

*Tillfälliga åtgärder i
en nationalstadspark*

*Bortförda barn
i internationella
förhållanden*

vilja. Men med en bra lagstiftning kan vi mildra effekterna och konsekvenserna för barnen och försöka återbörda dem.

Civilutskottet beslutade förra året att göra en uppföljning när det gäller bortförda barn i internationella förhållanden. I den rapport som blev resultatet av uppföljningen framgår att det rör sig om mindre än hundra fall per år i Sverige. Det kan låta lite, men för varje barn och förälder som drabbas är det en tragedi. Det kan dessutom inte uteslutas att det är många fler men att de inte kommer till myndigheternas kännedom.

Majoriteten av de fall som handläggs av Utrikesdepartementet handläggs enligt rapporten i enlighet med Haagkonventionen. Det är bra, men Haagkonventionen tar inte hänsyn till det faktum att många kvinnor i ett antal länder på grund av sitt kön inte har möjlighet att driva en rättsprocess eller försörja sig själva och sina barn.

I de fall där det är kvinnan som har fört bort barnet har det ofta föregåtts av hot och våld i familjen, mot kvinnan och ibland också mot barnen. Om hon då har begärt skilsmässa kan hon ha haft väldigt svårt att få ett arbete och kunna försörja sig, och det kan göra att hon känner sig tvingad att lämna det land där hon och barnen har bott. Därför anser vi att det bör göras ett tillägg till Haagkonventionen om att hänsyn ska tas till ensamstående kvinnors behov av försörjning under rättsprocessen.

Carina Hägg framhåller i sin motion också att det är viktigt att arbetet på UD, det departement som har en nyckelroll för att återbörda bortförda barn, kontinuerligt utvecklas.

I den folkpartistiska motionen påtalas det att Sverige har en tradition av att värdera frågor om barn högt. Det syns också i samstämmigheten i utskottet.

Vi delar motionärens uppfattning om att regeringen bör ta en ledande roll i Europa för att ta fram ett system så att arbetet med att återbörda bortförda barn kan intensifieras. Ett snabbt och välorganiserat samarbete mellan olika instanser är centralt för möjligheten att återföra barnen.

Vi anser också att regeringen bör verka för att alla medlemsländer ska möjliggöra användandet av det av Europeiska kommissionen beslutade tipstelefonnumret 116 000 för brådskande fall som gäller försvunna barn.

Kontinuerlig utveckling av arbetsmetoder, intensifierat arbete för att snabbt lokalisera bortförda barn, införande av tipstelefonnummer och tillägg till Haagkonventionen är några insatser som kan göras för att förbättra situationen när det gäller bortförda barn.

I alla situationer där barn riskerar att fara illa måste alla instanser göra sitt yttersta för att förebygga, motverka och lindra effekterna av det som vuxna åstadkommer.

I betänkandet har vi, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, en reservation som jag härmed yrkar bifall till.

Anf. 11 LISELOTTE OLSSON (v):

Herr talman! Det här betänkandet handlar om tre mycket bra motioner från allmänna motionstiden. Visserligen är ingen skriven av någon vänsterpartist, men de är bra och viktiga ändå.

Motionerna handlar om insatser för att förebygga att barn förs bort, hur det arbetet kan förbättras och även hur situationen för mammorna, som det i många fall är fråga om, kan förbättras.

Argumenten för det här belyste föregående talare mycket bra, och jag kommer inte att upprepa alla argument en gång till. Det jag vill passa på att säga här i talarstolen är att jag tycker att civilutskottet har påbörjat ett väldigt bra arbete i de här frågorna. Fortsätter vi att jobba på det sättet tror jag att många av de här problemen kommer att kunna förebyggas. Det kommer i alla fall att bli bättre.

Trots att jag tycker att vi är bra på gång i civilutskottet yrkar jag bifall till reservationen, för jag tror att arbetet hade kunnat gå ännu snabbare om vi hade stött de här motionerna.

Anf. 12 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Det var snabba ryck och korta anföranden här.

Jag yrkar också bifall till reservationen i betänkandet och funderar på hur jag ska korta ned det här.

Jag tycker att betänkandets text från majoritetens sida är både upplysande och faktiskt väldigt bra. Man tar där upp olika regelverk som Haagkonventionen och Europarådskonventionen och redovisar hur man arbetar i UD med den här frågan.

Jag tror att det finns en ganska stor samstämmighet i de här frågorna, som tidigare talare har sagt. Ändå har vi då en reservation. Den har beskrivits, så jag kanske ska hoppa över den delen också.

Motivet för min del att delta i reservationen trots att jag inte ser några egentligt stora motsättningar här är att jag tror att det är väldigt bra för en regering att kunna hänvisa till parlamentet där hemma och säga: De är för djävliga och är på oss hela tiden i den här frågan.

Oavsett vilken regering vi har tror jag att det behövs en kontinuitet som inte får brytas av regeringsskiftet. Egentligen handlar det väldigt mycket om hur vår diplomatkår arbetar med sådana här frågor. Det handlar ju inte bara om att skapa nya regelverk, som naturligtvis är *en* process. Det handlar också om att tillämpa dem, och då är det mycket förtroendefrågor.

Jag tycker inte att ni på majoritetssidan ska ta den här reservationen som att det är en kritik eller någonting sådant. Det är snarare ett stöd för den sittande regeringen, oavsett vilken den är, att parlamentet ligger på.

Jag har hört flera gånger från förhandlare som jag har träffat i internationella forum att de tycker att det är ganska skönt att kunna säga så här i förhandlingssituationer: Vårt parlament är lite jäkligt mot oss, så ni måste förstå vår situation.

Den här reservationen är alltså snarare ett stöd.

Anf. 13 INGER RENÉ (m):

Herr talman! Jag finner inte heller någon anledning att förlänga den här debatten. Jag ska bara peka på två eller möjligen tre olika faktorer.

Det här är en verksamhet som vi kan se kommer att öka. Siffrorna har faktiskt gått upp, även om det något år, av oförklarliga anledningar, har varit något litet glapp nedåt.

Det är inte så konstigt att detta kommer att öka. Det har ju med människors rörlighet att göra. Det har också att göra med vilken lagstiftning man har i olika länder. Men vi är överens om att det samarbete som vi har till exempel inom EU och när det gäller vissa konventioner hjälper

oss att få, så bra det nu går, möjlighet att lösa de konflikter som alltid ligger i detta att två föräldrar går olika vägar.

Sedan vet vi att det finns länder som inte har ratificerat några som helst konventioner, och det gör naturligtvis inte arbetet lättare.

Jag ska bara kommentera Vänsterpartiets motion och reservation som handlar om ensamstående kvinnors möjligheter att delta i en rättsprocess. Eller var det Socialdemokraternas? Ja, då ska jag inte anklaga Vänsterpartiet för någonting.

De som har talat här tidigare har berättat att det pågår ett arbete på departementet. I det arbetet ingår självklart också den här frågan.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 14 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c):

Herr talman! Ett bortfört barn, ett barn som är borta – det är nog absolut de allra flesta föräldrars största fasa. Det är inte bara föräldrarnas fasa, utan det gäller givetvis också dem som står barnen nära. Det är förresten hela landets fasa.

Det allra västa är förstås om en totalt okänd person för bort ett barn, med alla de olika scenarier som det kan få till följd.

Att en förälder tar med sig ett barn till ett annat land utan vårdnadshavarens vetskap och sedan hindrar den andra föräldern från att ha vårdnaden om barnet eller utöva umgängesrätt orsakar också ett stort lidande för alla inblandade, inte minst för barnet.

Det är inte svårt att förstå att det i alla de här olika situationerna krävs en trygghet och en vetskap om att alla olika instanser, både internationellt och nationellt, gör allt de kan för att barnet så fort som möjligt ska komma till rätta.

Herr talman! Detta är en angelägen fråga för oss alla. Det finns inget parti som inte tycker så.

Vi tycker förstås att det är viktigt med ett gott förebyggande arbete för att förhindra att barn förs bort och, som jag precis nämnde, att bortförda barn så fort som möjligt kan återföras.

Det sker inte bara att barn förs från Sverige till ett annat land där det hålls gömt, utan även det omvända, att barn tas från ett annat land och göms i Sverige. Några sådana fall har vi på senare tid fått ta del av via massmedierna.

Hösten 2006 ställde riksdagen sig bakom ett förslag till tillkännagivande från konstitutionsutskottet om Utrikesdepartementets handläggning av ärenden om bortförda barn.

Konstitutionsutskottet anförde att en översyn borde göras av Utrikesdepartementets handläggning av denna typ av ärenden och om handläggningen kunde förbättras.

Av den redogörelsen framgår att en översyn av Utrikesdepartementets arbete med dessa frågor har gjorts, och på departementet fortsätter arbetet med att effektivisera handläggningen av dessa ärenden.

Vid civilutskottets besök i Haag tidigare i år kunde jag konstatera att det finns en del som Sverige kan lära inom detta område av andra länder i EU. Det gäller till exempel någonting som jag fastnade för, och det var de specialutbildade advokaterna, som arbetade med förmedling.

Under 2008 har civilutskottet påbörjat ett uppföljningsprojekt om bortförda barn. Projektet beräknas avslutas under våren nu i år 2009. När resultatet av uppföljningen är klart kan ställning tas till vilka ytterligare åtgärder som kan behövas för att garantera att vi gör allt vi kan för att i första hand förhindra ett bortförande men även för att påskynda ett återförande av bortförda barn.

Jag hade tänkt att det skulle bli ett kort inlägg, men jag tror att det blev ett långt inlägg. Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 15 JAN ERTSBORN (fp):

Herr talman! Det här är en synnerligen viktig och angelägen fråga som vi har på riksdagens bord. Det kan då synas lite konstigt kanske att anförandena blir kortare och kortare under debattens gång. Men den enkla förklaringen är egentligen att vi alla som arbetar i civilutskottet har precis samma målsättning.

Vi vill att barn som har förts bort så snart som möjligt kommer tillbaka. Vi vill ha system som förhindrar bortförande av barn på både nationell nivå och internationell nivå.

Jag tycker att vi ska ta åt oss att vi tog ett väldigt bra initiativ med den uppföljningsrapport som vi snart kommer att få publicerad i riksdagens skriftserie. Vi kommer säkert alla att fortsätta att följa de här frågorna mycket noggrant.

Jag instämmer i övrigt i vad mina kolleger har sagt här med den skillnaden att jag yrkar bifall till utskottets förslag till riksdagsbeslut och avslag på reservationerna. I övrigt synes vi helt överens.

Anf. 16 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! Det handlar om bortförda barn. För en tid sedan läste jag en artikel om en man – vi kan kalla honom Lasse – vars före detta fru hade fört bort deras sexåriga dotter till USA. Han var rädd att han inte skulle få träffa henne igen.

Lasses före detta fru är amerikanska. Efter att de skildes hade de delad vårdnad om dottern. Den före detta frun hade sagt till Lasse att hon och dottern skulle resa bort två veckor för att hälsa på hennes föräldrar i Los Angeles. Men hon hade inte kommit tillbaka. Efter en månad hade Lasse fått ett brev från henne där hon skrev att hon bestämt sig för att stanna kvar i USA och att Linda, som deras dotter heter, skulle stanna där.

Lasses fall är inte unikt. Den ökade rörligheten över gränserna har medfört att många vårdnadstvister med internationella inslag ökat de senaste åren. Sådana tvister är svåra för alla inblandade och särskilt för barnen. Barn som drabbas av sådana situationer hamnar ofta i svåra lojalitetskonflikter. När det gäller internationella skilsmässor och separationer slits barnet dessutom mellan två länder.

Antalet bortförda barn har ökat kraftigt de senaste åren. I februari 2008 fanns det hela 113 öppna fall av barn som förts bort från Sverige. Bortförda barn handlar inte bara om pappor och mammor som för barnen från Sverige utan även om föräldrar som för barnen till Sverige. Siffror visar att det totala antalet ärenden för bortförda och kvarhållna barn mel-

lan 2001 och 2007 uppgick till 381 barn. 177 av dessa var bortförda till Sverige och 204 bortförda från Sverige.

Herr talman! Bakom den tragiska statistiken döljer sig ett barn som förlorat en förälder och en förälder som förlorat sitt barn. En vanlig fördom är nog att det oftast är en pappa från Mellanöstern som tar med sig barnet till sitt hemland vid en separation. Men den bilden stämmer inte, även om den förekommer.

Vanligast är att en europeisk kvinna tar med barnen till eller från Sverige. I 60 procent av fallen är det mamman som tar med sig barnet till sitt hemland vid en separation. I 70 procent av fallen förs barnet till ett europeiskt land eller till USA.

Det finns nog få frågor som är så svåra att hantera som internationella vårdnadstvister. Många vänder sig till Utrikesdepartementet för att få hjälp med att få hem sina barn. UD kan hjälpa till med att försöka återfå barnen, men det finns inga garantier. Chanserna ökar om det gäller ett land som skrivit under Haagkonventionen som slår fast att vårdnaden ska avgöras i det land där barnet har sin hemvist.

1980 års Haagkonvention om internationella bortföranden av barn gäller mellan Sverige och 65 andra länder. Sverige tillträdde konventionen år 1989. Den har också förts in i svensk lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden med mera och om överflyttning av barn.

Om en frivillig lösning inte kan nås blir frågan om återförande en domstolsprocess. En domstolsprocess om återförande kan ta tid, och den utländska domstolen kan under vissa förutsättningar avslå ansökan. Huvudregeln enligt konventionen är emellertid att ett återförande ska ske så snart som möjligt.

Sverige har tidigare fått kritik, bland annat från USA, för att vi inte uppfyller våra åtaganden enligt Haagkonventionen. Kritiken har gått ut på att barn som olovligen förs hit eller hålls kvar i Sverige inte återförs i enlighet med konventionens bestämmelser. Det är bra att regeringen tagit kritiken på allvar och att det lett fram till att en översyn nu pågår inom Regeringskansliet om hur Haagkonventionen bättre ska tillämpas.

Lasse har vänt sig till Utrikesdepartementet för att få hjälp med att få hem sin dotter. Eftersom både Sverige och USA har skrivit under Haagkonventionen har han nog relativt stora chanser att få hem dottern. Men han kommer att ha en lång och dyr rättsprocess framför sig.

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att staten stöder Lasse och alla andra som fått sina barn bortförda, vare sig barnen är förda till eller från Sverige. Det är därför mycket positivt att regeringen beslutat att öka anslaget till 3,8 miljoner från tidigare ½ miljon kronor för att underlätta återföranden av olovligt bortförda eller kvarhållna barn.

Pengarna ska framför allt användas för advokat- och resekostnader. Förhoppningsvis kommer det att leda till att Lasses dotter och alla andra barn snabbare kan återförenas med sina föräldrar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2008/09:CU25
Sms-lån och överskultsättning.

*Sms-lån och
överskultsättning*

Anf. 17 CHRISTINA OSKARSSON (s):

Herr talman! Jag ska börja med att säga att jag inte kommer att vara lika föredömligt kort som tidigare talare har varit. I dag ska vi behandla civilutskottets betänkande som handlar om sms-lån och överskultsättning. Det är ett tjugotal motioner från den allmänna motionstiden i höstas.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1 och 2. Naturligtvis står vi bakom vårt särskilda yttrande om överskultsättning.

När det gäller sms-lån eller snabbblån där kredittiden är högst tre månader, lånet uppgår till högst 1 500 kronor och det ska betalas tillbaka på en gång behöver den som lånar ut pengar i dagsläget inte göra någon kreditprövning. Inte heller behövs något skriftligt avtal.

Sms-lån är ett enkelt sätt att låna pengar på. Ett par tryckningar på mobiltelefonen och så är pengarna på kontot. Det är naturligtvis många som tycker att det är jättebra. Men det kan också ställa till med mycket stora bekymmer. Att kunna låna pengar via sin mobiltelefon eller dator utan att någon gör en kreditprövning är tyvärr ett växande problem. Det visar inte minst flera rapporter från Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten.

Det här är en relativt ny låneform. Antalet ärenden hos Kronofogdemyndigheten på grund av obetalda sms-lån har ökat lavinartat. Det finns statistisk från 2006 då sms-lån var ganska nytt. Antalet ansökningar var då 1 407. År 2007 var summan ansökningar uppe i 20 418. Under 2008 var det nästan 36 000 ansökningar på grund av obetalda sms-lån. Det är en ökning med nästan 75 procent sedan 2007.

Tittar vi på vilka åldersgrupper som hamnar i denna skuldfälla har det tidigare varit övervägande ungdomar mellan 18 och 25 år. Även om kurvan har gått tillbaka något är ungdomarna fortfarande starkt överrepresenterade när det gäller antalet ansökningar hos Kronofogdemyndigheten. Det är mycket allvarligt. Det handlar om ungdomar som kommer att få stora svårigheter när de står inför att skaffa sig bostad, telefonabonnemang eller annat som behövs när man ska ta klivet in i vuxen världen.

Arbetslösheten bland unga ökar lavinartat. Sverige ligger näst högst i Europa. Det är ingen statistik som vi ska vara stolta över. Att vara ung och arbetslös och inte kunna köpa sig något eller delta i aktiviteter som andra ungdomar och dessutom kanske ha föräldrar som är eller riskerar att bli arbetslösa och därför inte har möjlighet att stötta med pengar ökar sannolikt risken för att den unge ska ta ett snabbblån.

Nu ökar också risken för spelberoende bland unga. Snabbblån är också ett sätt att finansiera sitt spelberoende.

Alla dessa ungdomar tar inte snabbblån för att finansiera lyxkonsumtion. Det kan vara ett biobesök som hägrar. Marknadsföringen av sms-lånen är stenhård. Den finns bland annat på bussar och spårvagnar som är transportsätt som många ungdomar använder.

Vi ser med oro på hur de obetalda sms-lånen ökar. Kronofogdemyndigheten får jobba för högtryck för att hjälpa mer eller mindre oseriösa kreditgivare att få in sina pengar.

Nu ökar också skuldsättningen i de äldre åldersgrupperna och inte minst bland kvinnorna. När arbetslösheten ökar kraftigt för varje dag som går kommer många människor att få det mycket svårt. Dessutom har den borgerliga regeringen sett till att urholka a-kassan så att till exempel en arbetslös metallarbetare, och dem finns det gott av i dagens Sverige, mister halva sin lön när arbetslöshetens fula tryne visar sig.

I dessa människors hushållsekonomi blir det naturligtvis svåra påfrestningar. Osäkerheten hur man ska klara av ekonomin är en ständigt gnagande faktor. I en sådan situation kan det vara lätt att lockas till att ta ett sms-lån där pengarna snabbt kommer in på kontot utan att några frågor ställs. Naturligtvis är man helt säker på att man ska kunna betala tillbaka månaden efter även om det då kostar 3 600 kronor i stället för de 3 000 som man lånade. Men så händer något igen. Man måste kanske gå till tandläkaren eller så blir man sjuk. Då är man inne i ekorrhjulet.

Herr talman! Den här frågan har varit uppe i många olika debatter här i riksdagen. Vi socialdemokrater har påtalat att regeringen måste ta problemet med sms-lån på allvar. Justitieminister Beatrice Ask har i flera interpellationsdebatter svarat att det pågår ett arbete på departementet med att genomföra det konsumentdirektiv som antogs inom EU våren 2008. I december 2008 sade justitieministern att ett förslag skulle komma i början av 2009. Vi har ännu inte sett till något och nu är vi i början av april.

Det nya konsumentdirektivet kräver bland annat att den som tillhandahåller krediter ska kreditpröva den som vill låna pengar. Det finns dock inget krav på kreditprövning om lånet är under 200 euro. Vi i Sveriges riksdag kan dock välja att ha samma krav på kreditprövning även på lån som är under 200 euro.

Vi socialdemokrater anser att Sverige måste ha en lagstiftning som innebär att en kreditprövning ska göras även för de små lånen under 200 euro. Det bör också vara en fördröjning när lånen betalas ut så att man inte får pengarna på kontot efter en kvart.

Justitieminister Beatrice Ask svarade i en interpellationsdebatt den 23 mars 2009 bland annat: Det är viktigt att vi hittar åtgärder som motverkar problemen med sms-lånen.

Det är bra. Men samtidigt påpekade justitieministern: Det är angeläget att vi inte tar ett snabbspår som gör att vi får en dålig lagstiftning.

Det är naturligtvis riktigt att vi inte ska ha en dålig lagstiftning. Jag tycker dock inte att regeringen har tagit något snabbspår i denna fråga. Som jag tidigare nämnde skulle det enligt ministern komma ett förslag i början av året. Nu är det början av april och det enda som händer är att de obetalda sms-lånen ökar för varje dag.

Herr talman! Vi behöver ett snabbt besked om hur regeringen tänker lösa problemet med den ansvarslösa utlåningen, som drabbar människor med redan tidigare dålig ekonomi, för att undvika att ännu fler hamnar i denna skuldfälla.

Eftersom jag är så förkyld kan jag inte sjunga. Annars hade jag sjungit: Snälla, snälla, snälla! Jag vet att alla ni som sitter här i dag också tycker att detta med sms-lån inte är en sådan bra grej. Det finns motioner

från samtliga partier. Därför vädjar jag till er att ni ser till att påskynda denna lagstiftning.

Herr talman! Ett annat stort problem som också växer snabbt är överskuldssättning. I en tid med stigande arbetslöshet och försämrad ekonomi för hushållen ökar risken för att allt fler blir överskuldssatta. Många hamnar i ett ekorrhjul som de har svårt att ta sig ur. Följderna av att vara skuldssatt kan vara många. Man känner sig maktlös och ensam. Man undviker att umgås med andra människor eftersom man känner sig skyldig. Man vill göra rätt för sig, men man vet inte hur man ska komma ur sin skuldfälla.

Den nya skuldsaneringslagen var ett steg i rätt riktning, men det finns fortfarande problem kvar för de så kallade evighetsgäldenärerna.

Det finns många exempel på människor som drabbas mycket hårt. Jag ska ta ett fall. Det handlar om en kvinna som har svår ms. Hon är skuldssatt på grund av sin sjukdom i kombination med en skilsmässa. Hon är sjukpensionär och har fått skuldsanering beviljad. Hon har enligt uppgift 4 549 kronor kvar att leva på efter att hyran är betald. Hon har för att kunna betala sina dyra mediciner haft en avbetalning på apoteket. Hon har inte råd att betala medicinerna för ett uttag på en gång eftersom de går på 1 800 kronor, vilket för närvarande är det belopp man betalar för att nå upp till högkostnadsskyddet. När hon nu har fått skuldsanering får hon inte längre någon avbetalningsplan på apoteket och hamnar därför i en mycket svår situation.

Det finns många exempel på människor som hamnar mellan stolarna. Vi hoppas att regeringen kommer att åtgärda detta.

2007 års Insolvensutredning har kommit med ett delbetänkande som heter *Vägen tillbaka för överskuldssatta*. Där har man bland annat föreslagit lättnader i skuldsaneringslagen. Det är bra.

Det är dock viktigt att det fortsatta arbetet också ser över att man vid beslut om skuldsanering tar hänsyn till olika humana faktorer som ålder och sjukdom och att även reglerna för förbehållsbeloppet ses över.

Slutligen, herr talman, vill jag också skicka med att den utredning som ska se över utsökningsbalken måste komma till stånd snarast.

Anf. 18 EGON FRID (v):

Herr talman! Jag kan trösta Christina Oskarsson med att jag inte heller ska sjunga.

När vi diskuterar de frågor som betänkandet berör om sms-lån och överskuldssättning är det viktigt att sätta in de frågorna i ett större sammanhang. Det är frågor som rör bankernas verksamhet och hur kreditgivningen sker. Det är väl inte mindre viktigt nu när finanskrisen påverkar oss alla på olika sätt som sysselsatta och som konsumenter.

Vi vet att många småföretags utvecklingskraft är beroende av sunt riskkapital och kreditgivare som har ett långsiktigt intresse. Balansen mellan kreditgivare och låntagare är en central fråga. Vi ser hela tiden hur obalansen finns. Regeringen och majoriteten i riksdagen värnar äganderätten, avtalsrätten och kreditgivarnas intressen före låntagares och gäldenärers – särskilt evighetsgäldenärers – situation.

Ett av målen med en sund kreditgivning måste vara att vi ska avskaffa evighetsgäldenärerna genom att införa en absolut preskription. Vi kommer aldrig att komma till rätta med problemen med överskuldssättning om

vi inte får en absolut preskription, en slutgiltig avskrivning av skulder, efter ett visst antal år.

Frågor som rör överskuldssättning, snabbkrediter och livsvillkor för överskuldssatta behandlas i det betänkande som vi nu debatterar. Det berör yrkanden från Vänsterpartiets motioner om konsumentpolitik och konsumentfrid.

Livsvillkoren för överskuldssatta som berör saneringslån, sociala lån, kreditprövning, kreditupplysning och inkassobolagens verksamhet behandlades i ett betänkande i finansutskottet den 25 februari. Jag tar mig friheten att beröra de frågorna här också eftersom jag tycker att allt detta hänger ihop.

Herr talman! Jag vill framföra att jag står bakom alla reservationer från Vänsterpartiet i detta betänkande också, men yrkar bifall till reservationerna 1 och 3.

Vänsterpartiets utgångspunkt när det gäller alla dessa frågor är att alla vill göra rätt för sig.

Det är en oerhört viktig utgångspunkt, särskilt när man ser till obalansen. Jag hävdar och kommer att fortsätta hävda, så länge inte någon radikal förändring sker, att det finns en jättestor obalans mellan intressena för borgenärerna och intressena för gäldenärerna.

Frågan om sms-lån är en av de frågor som berörs i reservationerna i betänkandet. Christina berörde den. Vi har ganska nyligen haft interpellationsdebatter med justitieminister Beatrice Ask om den.

Det tråkiga med dagens betänkande är att vi inte redan nu är framme vid ett gemensamt majoritetsförslag från civilutskottet som kräver kreditupplysning på alla lån, inklusive snabblånen, under nuvarande 3 000 kronor.

När vi debatterade med justitieministern var vi nära ett ja från henne när det gäller att regeringen har för avsikt att införa den förändringen i konsumentkreditlagen i Sverige. Det är lite olyckligt att de här frågorna inte är bättre tajmade och att inte utskottet kunde komma med ett enigt förslag. Nu måste vi ge oss till tåls och invänta den kommande propositionen som ska ta in konsumentkreditdirektivet och förhoppningsvis förstärka konsumentkreditlagen så att vi får en kreditprövning för alla typer av krediter, inklusive de så kallade snabbkrediterna.

Sms-lån är inte något som har skapats för att vi har oansvariga konsumenter som inte vill eller kan ta ansvar för sin egen ekonomi. Det är något som har skapats på grund av att vi har en besvärlig privatekonomi och människor som drabbas av ekonomiska trångmål i olika sammanhang och att det finns en möjlighet att genom de här lånen lösa sin privatekonomi. Många har valt att göra det. Det är fruktansvärt att kreditinstitutet använder människors ibland svaga ekonomi till att sälja en produkt som är så dyr och får sådana enorma konsekvenser. Det måste vi stävja för att på sikt få en bättre situation för medborgarnas privatekonomi.

Varje gång vi debatterar detta måste vi betona att man inte kan moralisera över människor som väljer sms-lånen som en snabbkredit. Vi ska moralisera över de kreditgivare som utnyttjar människor genom att ta de enormt höga avgifterna och utnyttja betalningsanmärkningar och svårigheter som många människor drabbas av i efterhand.

Sms-lånen är också en konsekvens av den överskuldssättning som evighetsgäldenärerna befinner sig i. Vi har ett ansvar från samhällets,

riksdagens, regeringens och lagstiftningens sida att skapa en lagstiftning som hjälper evighetsgäldenärernas situation. Minimera antalet evighetsgäldenärer gör man genom att de kan få sina krediter och lån avskrivna efter en rimlig tid. Med den utgångspunkt som jag nämnde, att alla vill göra rätt för sig, måste man få en möjlighet att få sina krediter avskrivna så att man kan komma igen och börja om. Det går inte att leva på existensminimum år ut och år in. Här krävs kraftiga förändringar. Då är förslaget om absolut preskription, en slutlig avskrivning av lånen, den enda möjligheten att kraftigt förändra situationen.

Om vi slår in på det spåret finns det också andra möjligheter. Det finns flera förslag som kan komplettera detta. Vänsterpartiet har i sina motioner tagit upp frågan om saneringslån. Det är en modell som Finland använder via en garantistiftelse. Överskuldssatta privatpersoner får hjälp till saneringslån för att betala av sina gamla skulder.

Finland har för övrigt en absolut preskriptionstid efter 15 år. Finland är ett av de länder i Europa som har sociala lån som ett komplement för hushåll med relativt svag hushållsekonomi. De som till exempel behöver investera i en kapitalvara kan få hjälp till ett socialt lån för att finansiera det.

Vi måste göra en översyn av inkassobolagens verksamhet. Den förändring som är på gång med en förkortad skuldtid från fem till tre år i skuldsaneringslagen gör att man kan misstänka att man har låtit inkassobolagens verksamhet fortsätta i nuvarande form eftersom de har accepterat en nedskrivning från fem år till tre år när det gäller skuldavskrivning. De får fortsätta med sin ockerverksamhet, sina avgifter, sin indrivning, sin rätt att köpa och sälja krediter för att tjäna på folks skulder. Det krävs en total översyn och en kraftig förändring av inkassobolagens rätt att bedriva sin verksamhet på det sätt de gör nu.

Det här är något som lagstiftningen legitimerar. Lagstiftningen ska i stället ta kraftigt avstånd från deras arbetssätt och metoder.

En annan sak som berör överskuldssättning och som gör att utsatta människor får en ännu sämre ekonomisk situation är att människor med betalningsanmärkningar får höjda premier inom försäkringssystemet. Detta är en stor fråga som anknyter till detta. Jag ville därför slutligen ta upp den. Detta cyniska beteende från försäkringsbolagen mot försäkringstagare eller dem som vill teckna en försäkring och som har betalningsanmärkningar är ovärdigt vårt samhälle. Den solidariska tanke som försäkringar i alla dess former borde vara uppbyggda kring ska utjämna skillnader mellan människor. Men genom höjda premier försvårar eller utestänger man nu utsatta grupper från ett gemensamt skydd. Riksdagen måste göra en översyn av hur försäkringspremierna fastställs.

Herr talman! Jag yrkar än en gång bifall till reservationerna 1 och 3. Jag anser att det behövs ett snabbspår för ändringen av konsumentkreditlagen.

Anf. 19 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Jag hade lite otur att ungdomarna gick från läktaren. Jag vet inte om det är tillåtet när man står i talarstolen, men ett sätt att utveckla dialogen och arbetet i kammaren hade varit att ställa en fråga till ungdomarna om hur många av dem som någon gång i livet har tagit ett sms-lån. Då hade vi fått lite interaktion. Det hade varit roligt.

Egon Frid sade att man inte ska moralisera över låntagarna men att man ska moralisera över långivarna. Jag delar inte riktigt den uppfattningen. Jag tror inte att man ska moralisera över någondera parten i detta fall. Men jag tycker att långivarna slipper väldigt lätt undan och att verksamheten när det gäller dessa korta och snabba lån kanske inte sker på ett sätt där parterna är jämbördiga på något sätt.

Sms-lånen är en ny låneform, åtminstone i Sverige. Jag tror att det tar rätt lång tid innan vi vänjer oss vid effekterna och resultaten av nya regler över huvud taget och att det på detta område rätt snabbt kan få näst intill ödesdigra konsekvenser för individen i vissa fall. Det gör att det är mer problematiskt och att vi som har den lagstiftande rollen snabbt borde kunna agera med lagstiftning när vi ser att människor råkar illa ut.

Christina Oskarsson har redogjort för ställningstagandet från de tre oppositionspartierna i reservationen. Vi får tydliga signaler om att problemet växer oerhört snabbt. De siffror som Christina Oskarsson redovisade och som finns i vår reservation är ganska skrämmande. Om man hade en sådan utveckling på andra områden, och om det fortsätter ett par år till, vet jag inte riktigt var någonstans det slutar.

När vi nu befinner oss i en så kallad recession då ekonomin är under en ganska snabb försämring får vi en tudelning av samhället. De som har turen att få behålla jobbet har faktiskt i realiteten fått en väldigt mycket bättre ekonomisk situation genom de jobbskatteavdrag som finns och de räntesänkningar som har skett under det senaste halvåret men också genom de löneökningar som förhandlades fram i en situation då man inte hade en aning om vad som skulle hända i år. Å andra sidan har vi de som drabbas av arbetslöshet och de som inte kommer in på arbetsmarknaden när de lämnar skolan nu till våren och så vidare och naturligtvis de som inte hade hunnit komma in innan detta inträffade i höstas.

Det riskerar att leda till många problem när vi i vårt samhälle ändå har haft någon sorts grundtanke om att välfärden ska vara relativt jämnt fördelad för människor. Jag tror att även det är en sak som kanske drabbas individer i vårt samhälle mer än individer i andra samhällen där man inte har haft en sådan tanke så långt utvecklad som vi har haft hos oss och där välfärden inte har varit så jämnt fördelad. Vi är inte riktigt förberedda för hur vi ska hantera detta. Därför tror jag att denna låneform tyvärr faktiskt kan leda till rätt stora skador.

Christina Oskarsson tog ett exempel på en individ som hade drabbats illa. Jag kommer i debatten om nästa betänkande från utskottet att tala en del om de människor som drabbas av ohälsa på grund av sjuka hus, som det kallas. Det är en kategori människor som också i detta sammanhang faktiskt råkar väldigt illa ut, och de kommer kanske att drabbas ännu hårdare nu när värdet på deras tillgångar på grund av recessionen också har minskat. Det är inte bara inkomsterna som har minskat för många – alltså de som inte tillhör den gruppen som har haft tur – utan de tillgångar som människor har till sitt förfogande har också minskat i värde.

Denna grupp drabbas ofta av nedsatt arbetsförmåga, och vi har inte möjlighet att klara oss lika bra med de sociala skyddsnäten som vi har vant oss vid. Många människor har trots att samhället ska finnas där som en säkerhetsventil den dag som något händer, men så gör det inte det. Då är korta och snabba lån som man inte riktigt förstår effekten av kanske en större risk än man förstår.

Förutom att jag yrkar bifall till reservation 1 vill jag kasta in en liten tanke. Jag är förespråkare av marknadsekonomi, men det måste finnas regler för den. Vi har regler på många sätt. Att få skriva avtal fritt mellan parter är viktigt. Men i detta sammanhang kan man undra om det räcker med hårdare bevakning, insyn och granskning i fråga om hur långivarna hanterar detta. Jag tycker att vi ska ta med oss tanken att det kanske måste finnas en övre gräns för hur mycket man får ta betalt för att låna ut pengar.

Den som är långivare har mycket större möjligheter att göra en riskbedömning. Men för låntagaren är det nästan omöjligt. Att sätta den merkostnad som ett sms-lån innebär i relation till den risk som man tar tror jag är mycket svårt för många enskilda. Därför kanske samhället skulle göra det lättare för människor i fråga om dessa regler. Det gör samhället med många regler. Man skapar förenklingar så att det finns ett ja eller nej att välja mellan i olika situationer. Här kanske det skulle finnas en sådan nivå. Det skulle finnas ett tak för vad dessa långivare får ta betalt.

Jag vill bara skicka med detta.

I övrigt har jag inget mer att tillföra än vad som har sagts tidigare som motiv för stöd för reservation 1 i betänkandet.

Anf. 20 INGER RENÉ (m):

Herr talman! Av och till får vi som har detta uppdrag lära oss nya ord. Just nu tänker jag förstås på ordet sms-lån. Det firar nu på våren treårsdag, om det nu är någonting att fira.

I detta sammanhang kan vi också komma ihåg att den regering som gjorde det möjligt med sms-lån inte var den sittande regeringen, utan det var den tidigare regeringen som ändrade lagstiftningen på detta område på så sätt att vi fick sms-lånen.

Syftet var naturligtvis att snabbt få tillgång till relativt små summor pengar som sedan snabbt skulle betalas tillbaka. För genomförandet av detta gjordes vissa lagändringar. Dessvärre blev det inte så bra. Det dröjde bara en kort tid, bara några månader, tills de första ärendena hamnade på kronofogdens bord. Nu ser vi att den utvecklingen har accelererat.

Kreditgivarna är i dag närmare 30 till antalet, och antalet ärenden hos Kronofogdemyndigheten beräknas i år bli runt 100 000, ett förfärande antal.

Unga är fortfarande överrepresenterade men inte om man räknar proportionellt beroende på att nya grupper har tillkommit. Till exempel medelålders kvinnor är, som tidigare nämnts här, en grupp som ökar.

Genom undersökningar som Kronofogdemyndigheten har gjort vet vi att en tredjedel av dem som har tagit de här lånen inte vet vad räntan var när lånet togs – kanske inte efteråt heller. Endast hälften av låntagarna har betalat tillbaka i tid. Ett stort antal har sedan tidigare skulder hos Kronofogdemyndigheten. Två tredjedelar ångrar att de tog lån. Hälften uppger att de inte skulle ha tagit ett lån om de hade fått vänta ett dygn på pengarna. Många uppger att de inte hade tagit lånet om de från början hade vetat vad det kostade.

Så här kan det inte fortsätta; det är vi överens om. Men även om vi i dag ser en förfärande situation förtjänar det att påpekas att den här typen av lån i vissa fall kan ha ett berättigande som komplement till bankernas långivning.

Också justitieministern inser naturligtvis att vi inte kan ha det så här. Hon har flera gånger här i kammaren informerat om det arbete som pågår med en ny konsumentkreditlag. Den ska anpassas till EU:s konsumentkreditdirektiv, något som ska vara genomfört senast i maj 2010. Där blir det möjligt att kräva dels att den effektiva räntan anges vid marknadsföring av till exempel sms-lån, dels att kreditgivarna kreditprövar sina konsumenter även om små krediter inte omfattas av direktiven. Där kan det vara värt att nämna att den gräns vid 200 euro som finns i förslaget inte accepterades av Socialdemokraterna i Bryssel. De ville ha en gräns vid 400 euro i stället för vid 200 euro.

Just snabbheten har varit ett bärande skäl för ungdomar att ta sms-lån. Om det finns en betänketid, som också föreslås, blir lånen med stor säkerhet inte lika intressanta.

När jag läser Kronofogdemyndighetens utvärdering, kartläggning, blir jag lite ängslig när man beskriver de bristande kunskaper om konsumentekonomi som ungdomar uppvisar. Det rör då inte bara svårigheter att räkna ut räntan, som ju brukar lyftas fram i det här sammanhanget.

Någon av reservanterna tar upp att det borde finnas ett undervisningsmaterial på området. Då är det desto roligare att kunna visa på en liten del av det undervisningsmaterial som både Kronofogdemyndigheten och Konsumentverket har tagit fram och som finns på nätet. Jag vet inte om man kan använda ordet ”roligt” i sammanhanget, men materialet är klatschigt, spännande och roligt gjort. Vad jag här visar för er är bara lite grann. Det finns också annat – Pengapusslet, Shoppingracet samt Handling och konsekvens, för att nämna några. Det är väl värt att ta del av den information som finns på dessa hemsidor. Men sedan gäller det att också föräldrar och, inte minst, skolan använder sig av det här materialet.

Den typ av debatt som vi i dag har här och de interpellationsdebatter som varit kan kanske tjäna syftet att lyfta fram de här frågeställningarna så att de blir omtalade, diskuterade och sedda ute i samhället.

Den här problematiken visar hur sårbara väldigt många människor är när det gäller hemmets och den enskildes ekonomi. Den trygghet som en liten ekonomisk buffert ger kan inte nog överskattas. Att inte varje månad slutar med ett tomt konto skulle vara en trygghet för väldigt många.

Om jag fick önska något skulle jag önska att Spara, inte Slösa, kom till heders igen. Jag förstår att det kan tyckas vara en orimlig önskan nu när vi lever mitt i en lågkonjunkturs härjningar. Men vi som har tittat på *Lyxfällan* på tv har kunnat notera att hur eländig ekonomi de personer än haft som har varit föremål för hjälp genom *Lyxfällan* har de ändå alltid till slut när ekonomin sanerats också haft en post för sparande. Det tycker jag är ett sätt att hantera sin ekonomi som gör – i annonsen här tidigare talades det ju om trygghet – livet tryggare. Man kan inte lita på oss politiker, men den egna bankboken och det egna sparandet skulle man kunna lita på.

Slutligen: Vi vet, och detta har också sagts här tidigare, att Justitiedepartementet arbetar med frågan. Såvitt jag förstår är vi överens om vad som måste göras.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Prot. 2008/09:96
2 april

Anf. 21 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! I den ena frågan som debatten handlar om, sms-lånen, finns det motioner från samtliga riksdagspartier. Att det i en fråga finns motioner från alla partier är kanske i sig inte så konstigt eller sällsynt. Men i detta fall går alla motionerna ut på samma sak: på att förändra i lagstiftningen så att inte utsatta personer får illa ekonomiskt på grund av snabblånen, som ju de här lånen också kallas.

Detta innebär att vi i stort sett är överens i sakfrågan. Det går att utläsa av utskottets ställningstagande i betänkandet men också av de svar som justitieministern lämnat i interpellationsdebatter och av reservationerna.

Departementet arbetar med frågan. Förhoppningsvis kommer det arbetet inom en icke alltför avlägsen framtid att utmynna i en proposition.

Det är dock skillnad på lån och lån. Det går inte, och är inte heller önskvärt, att förbjuda all snabbbehandling av låneansökningar. Om någon av olika anledningar blir i akut behov av pengar och går in på sin bank och får lånet godkänt per omgående och vederbörande skriver under skuldebrevet och kvitterar ut pengarna ska detta självklart vara tillåtet. Däremot är det ytterst sällsynt att bankerna är öppna kl. 23 på lördagar och att det då kommer in kunder som är mer eller mindre alkoholpåverkade och som har slut på pengarna och då får påfyllnad i börsen utan att de ens behöver skriva under en lånehandling eller kvittera ut pengarna. Banken gör dessutom inte en kreditprövning värd namnet!

Hur skulle det uppfattas i samhället om bankerna började agera på det sättet? Det skulle aldrig accepteras! Ändå är detta den verklighet vi lever i. Skillnaden är bara att det inte är bankerna utan andra långivare som är mindre nogräknade. Det är en väsentlig skillnad jämfört med bankerna där det normalt krävs ett personligt möte för underskrifter.

Det skulle vara intressant att få en statistik över när sms-lånen tas upp under dygnets timmar och veckans dagar – möjligen också månadens dagar för att få en relation till barnbidrag och löneutbetalningar.

Herr talman! År 2007 skrev jag en motion om privatekonomi på schemat i skolan. Jag är övertygad om att det är den bästa långsiktiga insatsen mot sms-lån. Det är också den bästa tjänsten vi kan göra våra barn och ungdomar så att de lättare klarar sitt vuxenliv.

De flesta som sysslar med pengar vet att det inte är de stora inkomsterna som gör att man klarar sig bra, utan det gör man på grund av de små utgifterna. Jag ställer mig frågan varför inte föräldrarna eller lärarna i skolan förstår eller har förstått att detta är en viktig kunskap att förmedla till barnen.

Då menar jag inte de föräldrar som inte har förmågan att förmedla vikten av att sköta sin ekonomi, utan den stora grupp som alltid har skött sin egen ekonomi utan anmärkning. Varför tycker inte de att det är viktigt att vidarebefordra den kunskap som de själva har fått och som är så nödvändig?

Varför är det så svårt för skolan att lägga in vanlig privatekonomi i matematikundervisning, göra räkneexempel på det vardagliga, räkna på olika abonnemang på mobiltelefoner, räkna på skillnaden mellan att köpa

*Sms-lån och
överskuldssättning*

kontant och att köpa på avbetalning, framför allt förklara vad det innebär att finnas hos Kronofogdemyndigheten eller Justitia när man har planer på att köpa en bil eller en bostad och behöver låna pengar? Varför inte räkna inom hemkunskapen på skillnaden mellan att baka hemma och att köpa bröd i affären, räkna vad det kostar att äta lunch ute jämfört med att ha en matlåda med sig? Det är inga avancerade formler, kräver inget studiematerial men kan vara avgörande för många ungdomar när det gäller deras egna framtida förutsättningar. Det finns till och med extern kunskap att tillgå om lärarna tycker att det är för svårt, och det visade Inger René alldeles nyss.

En av motionerna är min egen som jag skrivit tillsammans med Maria Kornevik Jakobsson och där vi yrkar på att låneföretagen ska redovisa den effektiva lånekostnaden omräknat i procent ränta. Det är alldeles för enkelt för företagen att slippa redovisa detta genom att avstå ränta och i stället ta ut höga avgifter. Som konsument ska man kunna få uppgifter om den verkliga kostnaden både i kronor och i procent.

När det gäller motioner om överskultsättning och skuldsanering nöjer jag mig med att konstatera att ett delbetänkande har lagts fram av den tillsatta Insolvensutredningen, och vi väntar på slutbetänkandet. Det är rimligt att få en andra chans om man av olika anledningar har hamnat i en svår ekonomisk knipa, även om det kan vara självförvållat. Det ska också vara tillåtet att misslyckas, och man ska kunna börja på nytt.

Det finns dock en annan sida av saken. Även om man är försiktig som företagare kan man bli blåst av sina kunder. Det är inte särskilt kul att behöva avstå från inkomster på grund av att folk inte vill betala det de har fått levererat. Jag vill nämligen påstå, trots Kronofogdemyndighetens rapport *Alla vill göra rätt för sig*, att det finns en grupp människor, om än en liten sådan, som är helt ointresserad av att betala sina skulder. Dessa människor finns det ingen anledning att förbarma sig över. Det är skillnad på oförmåga och ovilja.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner och reservationer.
(forts. 12 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.52 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Anf. 22 ANDRE VICE TALMANNEN:

Vi fortsätter nu sammanträdet med frågestunden. Vi hälsar alla ministrar som deltar i dag välkomna.

Frågestund

Domstolarnas praxis för skadestånd

Anf. 23 THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Beatrice Ask.

När jag träffar poliser, åklagare och domare talar de om krisen som är, inställda rättegångar, poliser som jobbar som arrestvakter och om brottsoffer och vittnen som får vänta.

Sedan du blev justitieminister växer underskottet med flera miljoner varje dag. Men nu ska jag ge dig ett förslag till en reform som du kan genomföra, som faktiskt inte kostar mycket pengar alls. Domstolarnas praxis i dag när någon har förlorat en nära anhörig är att betala ut 50 000 kronor. Det är ett alldeles för lågt belopp, pinsamt lågt, om man har förlorat en son eller dotter.

Min fråga är därför till dig: Kommer du att ta initiativ till att ändra domstolarnas praxis så att beloppet höjs från dagens 50 000 till ett högre belopp?

Anf. 24 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Först och främst kan man väl konstatera att det inte finns någon summa som är tillräcklig när någon har mist sitt liv. Det är väldigt svårt att med skadestånd ersätta ett brottsoffer. Det viktigaste som samhället kan göra är naturligtvis att se till att rättssäkerhet och rättssystem fungerar på ett bra sätt.

Däremot har vi anledning att fundera över skadeståndsnivåer och brottsofferersättningar. När det gäller brottsoffer skiljer man inte alltid på de olika ersättningarna, därför att om ett skadestånd är utdömt kan Brottsoffermyndigheten betala skadeståndet, om den som ska betala skadeståndet inte gör det. Vi har planer på att se över detta, och då ingår det att se över helheten i detta. Vi är i närheten av frågan, om jag får uttrycka mig så, men direktiven är inte klara.

Anf. 25 THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det var inte alls det jag frågade om, utan jag frågade just om situationen när man förlorat en anhörig. Där är praxis, både i domstolar och i Brottsoffernämnden, 50 000 kronor. Det var tidigare 25 000 kronor, på 90-talet. Vi höjde det beloppet genom en proposition 2000/01.

Det har framförts flera gånger från brottsofferorganisationer och anhörigorganisationer att skadeståndet bör höjas, och vi anser att det är hög tid. Det är alltså väldigt små belopp det handlar om. Därför har vi redan nu bestämt oss för att om vi får chansen 2010 kommer vi att höja beloppet genom en ny proposition. Därför vill jag upprepa frågan: När kan en liknande proposition komma från dig, Beatrice Ask, som i alla fall ger en bättre kompensation än dagens? Vi höjde skadeståndet 2001. Nu är det dags igen för en höjning. När kommer den?

Anf. 26 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Exakt när ett sådant förslag kan komma vågar jag inte svara på. Det är bland annat en budgetfråga. Men som sagt planerar vi att se över brottsofferersättningar och naturligtvis också ta en diskussion om skadestånden, och det var det som frågan gällde.

Jag påpekade – och där tror jag att Thomas Bodström och jag är helt överens – att det absolut viktigaste är att ha ett starkt rättsväsen och med tillräckliga resurser.

Jag håller med om att det naturligtvis finns en hel del att göra, inte därför att jag instämmer i de katastrofbeskrivningar som Thomas Bodström gör. Den satsning på fler poliser som regeringen har inlett kräver mer resurser men har visat sig ge ännu bättre resultat än vad vi förväntade oss, vilket gör att ansträngningarna kommer längre upp i rättskedjan.

Elektronisk förvaltning

Anf. 27 WILLEMO CARLSSON (m):

Fru talman! Frågan om e-förvaltning riktas till statsrådet Mats Odell och kommer från elva nämndsekreterare som sitter på läktaren i dag. De kommer från Växjö, min hemkommun, och vill bidra till ministerns mål att Sverige 2010 ska ha världens enklaste förvaltning.

Sekreterarna står för de allra flesta kontakterna med medborgare och företag. Deras fråga är: Vad tänker regeringen göra för att underlätta för kommuner och landsting att utveckla elektronisk förvaltning, en 24-timmarsmyndighet? Handlingsplanen är ju att Sverige ska återta en ledande position inom det elektroniska förvaltningsområdet. Det ska vara så enkelt som möjligt för så många som möjligt, så vad tänker ministern och regeringen göra?

Anf. 28 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! De elva nämndsekreterarna från Växjö är hjärtligt välkomna till kammaren.

Vi har gjort ganska mycket redan. Vi tillsatte 2007 en statssekreterargrupp för att i staten hålla samman det här och ta tillbaka ett koncernperspektiv på arbetet med e-förvaltning. Vi antog därefter en handlingsplan. Och förra veckan tillsatte vi en operativ e-delegation som leds av generaldirektörerna för de största IT-tunga myndigheterna.

Det handlar om att förenkla, att se till att det blir användarvänliga gränssnitt. Låt mig ta ett väldigt aktuellt område, offentlig upphandling. Vi har nu gett ganska stora resurser till olika myndigheter för att ta fram en användarvänlig upphandlingsplattform, så att mindre företagare direkt i sina datorer undviker en massa krångliga blanketter och kan delta i en offentlig upphandling på ett enkelt sätt.

Anf. 29 WILLEMO CARLSSON (m):

Fru talman! Tack för svaret!

Den svenska förvaltningsapparaten står inför en av sina största utmaningar i modern tid, sade ministern i en kommentar i januari 2008. Bra för Skatteverket och Försäkringskassan men ett fiasko för resten av den

offentliga sektorn, sade Sveriges Kommuner och landsting för ett år sedan.

Dagens modell löser inte alla behov. Den når inte barn under 18 år och inte dem som inte är bankkunder. Det finns även otydligheter och osäkerhet om vilka regler som gäller för behandling av personuppgifter.

Blev ministerns utmaning ett fiasko eller kan det av SKL kallade fiaskot bli ministerns utmaning?

Anf. 30 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Det som var ett fiasko var den gamla regeringens 24-timmarsmyndighet som delegerade och decentraliserade hela arbetet med e-förvaltning ut till varje myndighet. Det blev ett fiasko. Det är därför vi nu har tagit ett samlat koncernperspektiv på detta. Det är de stora myndigheterna, som ju har flest kontakter med medborgarna, som nu står för detta.

Dessutom har vi en utredare, Lars Högdahl, som håller på att implementera lokala servicekontor, så att medborgare också i glesbygd ska få tillgång till den medborgarservice som våra myndigheter erbjuder. Det är ett väldigt omfattande arbete, och jag välkomnar framför allt att Sveriges Kommuner och Landsting numera är en fullt integrerad del av detta arbete. Vi har ett mycket nära och ett väldigt bra och förtroendefullt samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting.

Prioriteringar inom kulturområdet

Anf. 31 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Det har framkommit i en del medier att kulturministern inte har tillmötesgått Kulturutredningens önskemål att be Statskontoret göra en kostnadsberäkning av den stora omorganisationen av kulturmyndigheterna i ett antal sfärer.

Jag vill ställa min fråga till kulturministern. Det återstår mindre än ett och ett halvt år av innevarande mandatperiod. Det talas om att en kulturproposition kommer att lämnas hösten alternativt vintern 2009/10. Vilket eller vilka förslag i den nyligen avlämnade Kulturutredningen vill kulturministern prioritera att genomföra under innevarande mandatperiod? Vilken tidsplan har kulturministern för genomförandet av förslagen?

Anf. 32 Kulturminister LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Jag tycker precis som Siv Holma att det är väldigt roligt att vi har fått en intensiv kulturdebatt, inte minst på grund av Kulturutredningen som nu är ute på remiss. Remisstiden går ut i mitten av maj, och det gör den också för den stora Museiutredningen som är ute på remiss.

Jag tycker att det är ganska självklart att vi inte kan ge i uppdrag till Statskontoret att räkna på kostnaderna för en sammanslagning av myndigheter innan vi vet vad remissinstanserna säger. Det är deras synpunkter vi vill hämta in.

För mig är det mycket viktigare att det blir bra än att det går fort, till skillnad från en tidigare kulturminister som hastade igenom ett antal

myndighetsflyttar och förklarade det med att det var viktigare att det gick fort än att det blev bra.

Anf. 33 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Det kan ju vara bra att man gör det ordentligt på det sätt som kulturministern säger. Men samtidigt efterlyser jag tillsammans med övriga kulturintresserade i vårt avlånga land besked om vilken tidsplan som finns. På något sätt måste det ändå finnas några genomtänkta förslag där man gjort någon form av bedömning av vad man kan genomföra den här mandatperioden. De andra sakerna får man alltså angripa nästa mandatperiod. På vilket sätt tänker sig kulturministern att oppositionen kan vara med i denna beredning?

Anf. 34 Kulturminister LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Oppositionen har ju följt arbetet med Kulturutredningen hela tiden. Jag antar att man också skriver motioner så småningom.

Vi planerar att lägga fram en proposition på kulturområdet i höst. Det kommer också att finnas förslag med i budgetpropositionen. Som jag ser det i dag är det ganska självklart, eftersom det handlar om rätt radikala förändringar, att allt detta inte kommer att kunna göras under hösten och kanske inte ens under denna mandatperiod. Det är självfallet viktigt att vi har en dialog med alla partier i riksdagen om de här frågorna, i synnerhet när det handlar om så stora förändringar som sammanslagningar av myndigheter.

En del saker kan säkert ske under en kortare tid. Aspektpolitik är redan en del av vår verklighet, liksom portföljmodellen.

Brottsskadeersättning

Anf. 35 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! Jag önskar ställa en fråga till justitieministern på samma område som Thomas Bodström berörde nyss.

I ett mordfall i Västsverige för någon tid sedan kunde man gripa gärningsmannen, och han dömdes för mord. Föräldrarna tillerkändes ett skadestånd i både tingsrätt och hovrätt. Gärningsmannen kunde självfallet inte betala, som ofta är fallet, och man sökte då brottsskadeersättning hos Brottsoffermyndigheten. Där fick man nej med motiveringen att den här ynglingen icke borde ha befunnit sig på den plats där han mördades vid det här tillfället. Det var i lokaler tillhöriga ett så kallat motorcykelgäng.

Jag undrar om justitieministern kommer att ta upp frågeställningen om brottsskadeersättning kontra skadestånd i den utredning som jag förstår ska komma.

Anf. 36 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det här är ett problem. Jag kan naturligtvis inte diskutera enskilda fall, men i de fall där det har utdömts en brottsofferersättning därför att skadestånd inte har kunnat betalas av gärningsmannen händer det i några ärenden att man till och med har sänkt ersättningen i förhållande till vad domstolen har sagt. Det här uppfattar medborgarna som om

man gör en omprövning av domstolsbesluten. Samtidigt ligger vi generellt på en låg nivå när det gäller ersättningar. Det väcker många frågor.

Därför kommer regeringen under den här mandatperioden att göra en översyn av brottsskadelagen och titta på de här frågorna. Det är rimligt att vi har ordning och reda, att människor kan förstå hur det här fungerar och inte på något sätt tror att man omprövar domstolens beslut.

Anf. 37 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! Tack för det svaret, justitieministern! Jag ska fylla på lite med mitt fall för att visa hur svårt det här är. Ytterligare en misstänkt åtalades i det här fallet, dömdes i tingsrätten men frikändes i hovrätten. Det innebar att den här personen satt häktad under ett antal dagar. När han väl var frikänd begärde han ersättning hos Justitiekanslern. Han fick – och det tycker jag i och för sig är rätt – ersättning från Justitiekanslern för att han hade suttit oskyldigt häktad.

När man sätter det i relation till att föräldrarna inte får ut ersättningen blir det helt obegripligt. Jag hoppas att det kommer att kunna åtgärdas på något vis i den kommande utredningen.

Anf. 38 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det här är del av den brottsofferproblematik som vi har försökt lyfta fram. Det finns många frågor där rättsväsendet och myndigheterna på ett bättre sätt kan möta alla de svårigheter som brottsoffer möter. Att ha rimliga ersättningar och rimliga sätt att avväga dem på är en del.

Sedan vill jag också gärna nämna att vi i ett annat sammanhang tittar på att förenkla utbetalningen av skadestånd. Det finns en och annan gärningsman som vill betala, men de har svårt att komma i kontakt med varandra. Det känns inte alltid så enkelt. Det är inte heller bra. Vi tittar på att få systemet smidigare, och vi kommer också att titta på de mer principiella frågorna i den utredning som jag nämnde att vi arbetar för att tillätta.

Familjepolitiken

Anf. 39 HELENA LEANDER (mp):

Fru talman! Vi var många som firade i går att riksdagen äntligen beslutade att möjlighet att ingå äktenskap inte ska vara beroende av könet på den man älskar. Det är förstås en stor glädje för alla de par som nu planerar bröllop och också för alla de barn som nu, utan att slarva med orden, kan säga att deras föräldrar är gifta. Men så sent som förra veckan sade socialminister Göran Hägglund i en intervju att han tyckte att det hade varit bättre om de hade växt upp med en mamma och en pappa.

Det är ett slag i ansiktet inte bara på alla lyckliga regnbågsfamiljer utan också på alla singelfamiljer och andra familjer som inte passar in i mamma-pappa-barn-normen. Det som gör det riktigt otäckt, tycker jag, är att socialministern är ansvarig för barn- och familjepolitiken. Därför vill jag fråga: Behöver vi oroa oss för några förändringar i familjepolitiken med anledning av den här synen på familjer som inte passar in i det heterosexuella kärnfamiljsidealet?

Anf. 40 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Tack för frågan! Varje förälders förmåga till kärlek och omvårdnad är självfallet någonting som vilar på personliga meriter och personliga egenskaper. Det är det som lägger grunden för barnens uppväxt.

Den svenska lagstiftningen utgår från att barn har rätt till sina biologiska föräldrar. Barn har rätt att känna sitt ursprung. Det är en del av grunden för den svenska lagstiftningen. Föräldrar har ett ansvar för barnet och för barnets uppväxt. Det är utgångspunkten för den svenska lagstiftningen på det här området.

Om frågan var – jag uppfattade den inte riktigt – om regeringen planerar några förändringar av den grunden lagstiftningsvägen är svaret nej.

Anf. 41 HELENA LEANDER (mp):

Fru talman! Det känns skönt. Man blir lite orolig för vad som händer med samkönade pars möjligheter att ansöka om adoption och lesbiskas möjligheter att få insemination om deras familjebildningar inte är önskvärda. För mig är det viktigt att barn får en trygg och kärleksfull uppväxt. Den möjligheten sitter knappast i föräldrarnas kön eller för den delen i deras antal. Man kan snarare säga att de barn vars föräldrar inte bara av misstag får barn utan verkligen får kämpa för det, är otroligt efterlängtade och otroligt älskade. Att då säga att det hade varit bättre för dem om de hade växt upp med en mamma och en pappa tycker jag känns väldigt sorgligt.

Anf. 42 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! I mitt tidigare svar sade jag att varje enskilt barn har rätt att känna sitt ursprung. Vi vet att det är någonting som ligger nedärvt i människan. Vi vill känna till vårt ursprung. Vi vill veta vem som är förälder och gärna så mycket som möjligt om vårt ursprung. I detta ligger också att varje förälder har ett ansvar för att ge sina barn en trygg uppväxt. Det är grunden för den svenska lagstiftningen.

Jag tycker personligen att det bästa är om barn kan växa upp tillsammans med båda sina biologiska föräldrar. I en del sammanhang är det inte möjligt, men jag tänker naturligtvis inte lagstifta mot det. Det händer till exempel att föräldrar går skilda vägar för att de inte kommer överens. Det har alltid hänt, och det kommer att hända framöver också. Men om man frågar mig vad jag tror är det bästa för barnen svarar jag att jag tror att det bästa är att växa upp under förhållanden där man kan spegla sig i både en far och en mor.

Bostadspolitiken

Anf. 43 CARINA MOBERG (s):

Fru talman! För en tid sedan träffade jag Elsa. Hon är 26 år. Hon flyttade hemifrån för åtta år sedan. Hon har bott på 15 olika adresser. Hon har aldrig haft ett eget förstahandskontrakt.

David är några år äldre och byggnadslärling. Nu är han varslad och uppsagd med sex månader kvar till sitt yrkesbevis.

Elsa har ingen bostad, David har inget arbete och regeringen fortsätter med sin passiva politik. Sammanbrottet inom byggsektorn drabbar unga vuxna dubbelt.

Vi kan få i gång byggandet av hyreslägenheter. Vi kan sätta i gång renoveringen av miljonprogramsområdena och därigenom också slå vakt om jobben – om bara viljan finns. Min fråga till Mats Odell är: Ser bostadsministern något samband mellan bostadsbristen, det minskade byggandet och den ökande arbetslösheten? Om svaret är ja: Vad vill regeringen göra åt detta växande problem?

Frågestund

Anf. 44 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Det byggs för lite bostäder i Sverige. Det byggs för lite hyresrätter, det byggs för lite bostadsrätter och det byggs för lite villor. Problemet är att så har det varit de senaste 25 åren. Det är därför som vi i Sverige sammantaget har byggt hälften så många bostäder per invånare som våra nordiska grannländer.

Det här är inte lätt att åtgärda, men den nuvarande nedgången som vi ser är relaterad till den globala finanskrisen. Alla är ängsliga. Alla är rädda. Man vågar inte satsa, man vågar inte investera, hushållen är inte säkra på att de vill byta bostad i ett sådant här läge.

Men det är självklart att staten kan göra saker. Vi gör väldigt mycket. Framför allt handlar det om att stabilisera den finansiella sektorn så att kreditkanalerna fungerar. Det har vi lagt ned väldigt mycket arbete på, och vi har kommit ganska långt med detta. Vi ser att bostadsmarknaden börjar återhämta sig när det gäller efterfrågan på bostäder. Men nybyggnation är något helt annat.

Anf. 45 CARINA MOBERG (s):

Fru talman! Det där håller inte längre, Mats Odell! Siffrorna talar sitt tydliga språk. Byggandet har halverats sedan 2006. Nyproduktionen av hyresrätter har gått ned med 70 procent under samma tidsperiod. 205 kommuner anger att de har brist på bostäder i centralorten, och i mars stod 263 000 människor i bostadskö bara i Stockholm. 20 000 jobb riskerar att försvinna i byggbranschen, och svårast att få jobb har de som söker lärlingstjänst, alltså unga byggnadsarbetare.

Vad säger du, Mats Odell, till Elsa och David och alla andra som befinner sig i deras hopplösa situation? Vilka investeringar är regeringen beredd att göra för fler bostäder och jobb åt unga människor i Sverige i dag?

Det är bråttom nu, Mats Odell, att göra någonting om du och din regering vill undvika att göra ert alldeles eget fiasko!

Anf. 46 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Efter 25 år av för lite bostadsbyggande tar det tid att komma i kapp. Och man kommer inte i kapp under en global finanskris då väldigt mycket går ned. Men jag kan försäkra Carina Moberg om att vi är mycket aktiva.

Jag kommer just från ett möte med byggföretag. Jag var i går nere i Halmstad och träffade ett fyrtiotal företag varav ett tiotal var byggföretag. Vi arbetar aktivt med ett antal åtgärder för att se till att vi kan

komma över de trösklar som finns, för det är faktiskt ett gyllene tillfälle nu att börja bygga hyresrätter. Det kommer i gång nya hyresrättsprojekt, och jag hoppas att vi också kommer att kunna komma med förslag som underlättar för finansieringen av den här typen av projekt.

Rättsväsendet och det hedersrelaterade förtrycket

Anf. 47 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieminister Beatrice Ask. Vi har i Sverige – och vi är även kända utomlands för det – ett aktivt arbete för att det ska vara lika möjligheter och rättigheter för kvinnor och män inom alla olika områden i livet. Vi vet att det fortfarande finns mycket kvar att göra, men tittar man på hur det ser ut i Sverige ser man att det finns vissa grupper som har det lite svårare än andra och lever under ett förtryck som finns i deras närhet. Det gör att vi måste möta de problemen på ett annat sätt. Jag tänker på det hedersrelaterade förtrycket.

Det finns en del avhandlingar och studier om detta, men det saknas fortfarande väldigt mycket kunskap på det här området. Det är en fråga som man behöver bemöta i kommunerna, i skolan, i socialtjänsten och så vidare. Men frågan till dig handlar om rättsväsendet och åklagarsidan.

Jag vet att det 2006 togs fram en handledning inom åklagarämbetet för att fortbilda och att vidareutveckla arbetet. Jag skulle vilja höra: Var ligger arbetet på det här området inom ditt ansvarsområde just nu?

Anf. 48 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det här är ju inte en ny fråga, men det är en av de svåraste frågorna vi har just nu därför att den ställer väldigt mycket av vårt sätt att tänka på ända. Det naturliga om ungdomar har rymt hemifrån är ju att försöka få dem att flytta hem så snabbt som möjligt och att ringa föräldrarna. Det fungerar inte när den här problematiken finns.

Därför har vi i samband med att vi antog handlingsplanen mot familjerelaterat våld och kvinnovåld också anslagit en hel del pengar till kvinnojourer och inte minst till det som nämdes, nämligen olika typer av kunskapsuppbyggnadsprojekt inom rättsvårdande myndigheter.

Inom polisen och inom åklagarväsendet på olika håll bedrivs det utbildningar och diskussioner om hur man ska hantera de här frågorna, men vi är långt från lösningen på problemen.

Anf. 49 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Det är jättebra att det ändå pågår ett arbete. Jag tror att vi kommer att få följa frågan under rätt lång tid innan vi har byggt upp den här kunskapen.

Det som jag funderar på är ändå att det finns vissa signalvärden som man via lagstiftningen skulle kunna vara tydlig med för att tala om att det här inte är okej.

Vi antog i går glädjande och till mångas jubel en ny äktenskapslagstiftning som är könsneutral. Min andra fråga handlar också om äktenskapsfrågan fast då inte om de fria äktenskapen som bygger på kärlek utan tvångsäktenskap som jag tycker att vi ska kriminalisera. Vad anser justitieministern om det?

Anf. 50 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Vi har ju en människohandelsutredning som föreslår en kriminalisering av tvångsäktenskap. I många avseenden kan man redan i dag säga att det är kriminaliserat, men vad vi just nu gör är att vi går igenom de underlag som finns för att se om det behövs ytterligare lagstiftningsåtgärder eller om man på annat sätt kan se till att den lagstiftning vi har används bättre. Men det är väl ingen tvekan om – jag tror att det är ganska självklart här i riksdagen – att alla anser att man själv ska få bestämma när man säger ja och inte.

Det var, om jag får vända på det, också ett av skälen för mig att inom EU stoppa ett förslag som innebar att vi i Sverige skulle kunna bli tvungade att säga nej till en skilsmässa som någon begär därför att man hade skrivit under ett avtal i samband med att man ingick äktenskap.

Det gjorde vi just med tanke på bland annat den här typen av grupper där väldigt unga skulle kunna förmås att skriva under ett avtal som vi sedan skulle vara tvungade att följa. Vi stoppade det därför att rätten till skilsmässa är självklar i Sverige.

Det är *ett* sätt att arbeta också. Vi gör alltså en del, men mycket återstår.

Familjekonstellationer

Anf. 51 YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag har en fråga till socialministern som ju ansvarar för familjepolitiken. Det gäller detta med vilka familjer som är önskvärda. I den generation som mina mor- och farföräldrar tillhörde föddes det barn som var äkta och barn som var oäkta. Barn som föddes utanför äktenskapet klassades som oäkta. Jag hoppades att vi hade lämnat den tiden när vi klassade barn utifrån hur deras familjekonstellation såg ut bakom oss för länge sedan. Nu fick vi höra i en tv-intervju förra veckan att socialministern säger att det bästa för barnen är att växa upp med sin biologiska mamma och pappa, och han upprepade nyligen här i talarstolen att det är eftersträvansvärt.

Vart femte barn i Sverige växer upp i en familjekonstellation där man inte lever med sin biologiska mamma och pappa utan kanske med bonusföräldrar, kanske med ett samkönat föräldrapar eller kanske i andra familjekonstellationer.

Min fråga är: Anser socialministern, tillika familjeministern, att vissa barn och vissa familjekonstellationer är mer önskvärda än andra?

Anf. 52 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Tack för frågan, Ylva Johansson!

Självklart är alla barn oavsett i vilka sammanhang de finns precis lika mycket värda. Det finns det inget utrymme för diskussion om.

Jag redogjorde tidigare för grunderna till den svenska lagstiftning som handlar om att barn har rätt till sitt biologiska ursprung. Barn efterfrågar detta och vill veta. Vi vill veta det som människor. Men det är också ett faktum att föräldrarna har ett ansvar för barnen. Det är utgångspunkten i den svenska lagstiftningen.

Den motfråga som jag får ställa till Ylva Johansson är då: Vill hon ändra på de här grunderna? Vill hon förändra den lagstiftning som är

Frågestund

grunden för den svenska modellen eller den västerländska synen på detta?

Anf. 53 YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag vill påpeka att frågestunden gäller att ställa frågor till regeringen. Jag hade en fråga till socialministern om vissa barn och vissa familjer är mer önskvärda än andra.

Bakgrunden är denna – jag återger vad socialministern sade i tv-intervjun. Han fick frågan om han skulle avråda två homosexuella par att tillsammans bilda familj och få barn, och på den frågan svarade socialministern så här: Ja, avråda och avråda – det är inte förbjudet. Det händer ju.

När jag hör detta låter det precis så som man resonerade för två generationer sedan när barn föddes utanför äktenskapet. Det var ungefär samma resonemang: Ja, avråda och avråda – det är inte förbjudet. Det händer ju.

Det är socialministern som är svaret skyldig när han uttalar sig med så olika värderingar om olika familjer.

Barns rätt att känna till sitt biologiska ursprung är en annan sak än hur familjer bildas och hur barn växer upp. Vart femte barn i Sverige växer upp i en annan familjekonstellation än där man lever tillsammans med sin biologiska mor och far. Det betyder inte att man inte har rätt till sitt ursprung.

Anf. 54 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Tar man en del ur ett längre resonemang får man möjligen en annan bild än den som är den hela och fulla bilden av ett längre resonemang.

Det som jag ville framhålla i svaret på den fråga som ställdes här tidigare är just att det finns två centrala delar. Barn har rätt till sitt biologiska ursprung. Föräldrar har ett ansvar för sina barn. Grunden för den svenska lagstiftningen är också grunden för barnkonventionen och andra internationella och svenska konventioner som handlar om hur familjerätten konstitueras.

Det här handlar inte om att gradera värdet på barn. Alla barn är lika mycket värda. Alla barn har samma rätt till omsorg och trygghet levererad av vuxna som finns i deras närhet. De biologiska föräldrarna har ett särskilt ansvar gentemot sina barn.

Satsningen Skapande skola

Anf. 55 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag ställer min fråga till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth.

I budgetpropositionen för 2009 aviserade regeringen en utökad satsning när det gäller reformen Skapande skola, och det tycker vi kristdemokrater är bra. Vi har länge arbetat för den frågan.

Vi vet att det i dag råder ganska ekonomiskt besvärliga tider. Vi vet också att alliansregeringen arbetar mycket aktivt med kunskapsuppdraget

för skolan. I det arbetet ligger också möjligheten och rätten för barn i skolan att få uppleva kultur.

Min fråga till kulturministern blir: Hur går det med arbetet med att utvidga Skapande skola, en mycket bra reform, till att omfatta hela grundskolan?

Prot. 2008/09:96

2 april

Frågestund

Anf. 56 Kulturminister LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Tack för frågan, Gunilla Tjernberg! Det här är en väldigt efterlängtd reform just därför att den är långsiktig. Nu har det gått ett år, och de 55 miljoner kronor som regeringen beslutade om i budgeten har fördelats till ett stort antal kommuner till elever i årskurs 7, 8 och 9, för att precis som frågeställaren sade göra kulturen mer synlig i skolarbetet och stärka kunskapsmålen. Man kan till exempel dansa matte, dansa fysik och naturligtvis också redovisa många ämnen i dramats form.

Som Gunilla Tjernberg säger är vår förhoppning att kunna bygga ut det här och ha mer kultur i skolan så att även eleverna i låg- och mellanstadiet får del av det här. Det är i så fall någonting som kommer i budgeten i höst. Det är min absoluta förhoppning att det ska vara möjligt. Ingen vet ju som sagt hur ekonomin nu utvecklas, men det är min absoluta ambition.

Anf. 57 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag får tacka så mycket för svaret. Vi vet ju också att man för väldigt små pengar får väldigt mycket när det gäller just kulturarbetet och möjligheten att uppleva kultur. Vi vet också att ett väldigt stort antal kommuner har ansökt om och varit intresserade av att få del av de pengar som regeringen i dag har tillfört, 55 miljoner, men pengarna har inte räckt.

Vi vet också att vi är angelägna om att än fler kommuner ska vara med i arbetet, förhoppningsvis alla kommuner. På vilket sätt vill kulturministern arbeta så att alla kommuner kommer att ta del av intresseförfrågningar när det gäller just skapande kultur i skolan?

Anf. 58 Kulturminister LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Det är Statens kulturråd som fördelar pengarna. Vad som krävs är att kommunerna skickar in en handlingsplan för hur man ska arbeta. De flesta kommuner har klarat det här, men några har inte gjort det. Nu är den andra ansökningsomgången klar. 87 procent av landets kommuner har sökt pengar. Man har också en regelbunden dialog med de kommuner som inte har sökt för att ta reda på vad det beror på. Har man inte möjligheten? Finns inte viljan? Det går i så fall ut över eleverna. Eller beror det på något annat problem?

I de allra flesta fall löser man det här, men det finns ett antal kommuner – inte så många, dock – som kanske inte riktigt har de ambitioner som vi önskar, men vi arbetar för det. Det är också min förhoppning att 100 procent av landets kommuner ska erbjuda sina elever mer kultur i skolan.

Jag har rest runt och vid det här laget besökt tio tolv kommuner för att se hur man arbetar, och det finns en enorm entusiasm för detta.

Frågestund

Anf. 59 PETER HULTQVIST (s):

Fru talman! Jag riktar den här frågan till Mats Odell.

Den bunt papper jag har här innehåller 5 200 namn från kommunalanställda i Dalarna. Det handlar om höjda statsbidrag. Man kräver ökade statsbidrag till kommuner och landsting. Man gör det för att jobben hotas och för att kvaliteten i verksamheten hotas. Det är barn och ungdomar i skolan som riskerar att få sämre undervisning. Det är gamla och sjuka inom äldreomsorg och sjukvård som riskerar att få betala priset för neddragningarna.

Nu har man envist hänvisat till vårpropositionen. Samtidigt har allianspartiernas talespersoner i ekonomiska frågor gått ut och sagt att det inte blir höjda statsbidrag till kommuner och landsting, detta trots att den moderate ordföranden i Sveriges Kommuner och Landsting på sin styrelses uppdrag kräver högre statsbidrag.

Frågan är: Om regeringen nu inte tänker höja statsbidragen, vad tänker regeringen göra för att kvaliteten i den kommunala verksamheten inte ska försämrats drastiskt och för att stora grupper av personal inte ska varslas om uppsägning för att därefter gå ut i arbetslöshet?

Anf. 60 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Jag delar Peter Hultqvists oro över utvecklingen i vår omvärld och därmed också i Sverige. Sverige är ett enormt exportberoende land, och just den typ av produkter som vi exporterar är det som nu minskar.

Vi kommer inte att överge välfärdens kärna. Vi kommer inte att överge gamla och sjuka, barn och ungdomar ute i våra kommuner. Vi kommer att slå vakt om denna kärna. Den är det viktigaste att slå vakt om i en välfärdsstat som Sverige.

Samtidigt har vi väldigt stora krav på oss. Vi har många som nu sägs upp, varslas och blir arbetslösa som också måste få möjlighet att få kompetensutveckling under den här perioden. Vi har mängder av olika krav, och vi har mycket begränsade resurser. Vi måste vara ansvarsfulla och se till att de här resurserna räcker under hela krisen.

Men Peter Hultqvist, fortfarande gäller att vi kommer att lämna ett svar på hur det blir med tillskott till kommuner och landsting när vi lägger fram vårpropositionen den 15 april. Det är två veckor nästan på dagen till dess.

Anf. 61 PETER HULTQVIST (s):

Fru talman! Det är intressant att statsrådet säger: Vi kommer inte att överge välfärdens kärna.

Vi går mot ett läge där över 100 kommuner kommer att gå med underskott. Varslen i den kommunala sektorn ökar. Konjunkturinstitutets rapport om den generella utvecklingen av arbetslösheten är mycket negativ. TCO:s ordförande, den utmärkte Sture Nordh, sade i går att det inte blir någon vändning på det här förrän 2015 om inte regeringen agerar och reagerar mot passiviteten.

Jag tycker inte, trots Odells allmänna välvilja, om jag ska uttrycka mig positivt, att jag får något reellt svar. Talespersonerna för alliansen

har nämligen sagt att det inte blir några höjda statsbidrag, och min fråga är: Om ni inte tänker höja statsbidragen, vad ska man då göra för att kvaliteten i den kommunala verksamheten inte ska försämrast drastiskt och stora grupper av personal varslas om uppsägning och därefter gå ut i arbetslöshet?

Anf. 62 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Jag delar helt och hållet Peter Hultqvists stora oro för utvecklingen, som är global.

Vi kommer med ett besked den 15 april. Därför är det svårt att svara på hypotetiska frågor om vad som händer ifall vi inte gör det ena eller det andra. Vi har ett besked att komma med om hur det blir. Jag hoppas att det är ett positivt besked för Peter Hultqvist liksom för landets kommuninvånare och för dem som är i behov av vård i våra landsting.

Kvinnor i fredsfrämjande arbete

Anf. 63 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till statsrådet Gunilla Carlsson.

Det gäller en fråga som jag är väldigt engagerad i och som jag vet att också statsrådet är engagerad i, nämligen kvinnor och barn i krig och konflikt, eller postkonflikt. Det är alltid kvinnorna som drabbas allra värst när det råder en konflikt och även efter det att konflikten är slut.

Nu har FN:s säkerhetsråd antagit resolution 1325. Jag undrar därför hur man ska kunna involvera fler kvinnor i fredsbyggandet, fredsbevarandet och fredsfrämjandet. Det har visat sig vara absolut nödvändigt för att få en varaktig fred och för att kvinnor och barn ska kunna få bättre förhållanden.

Vad pågår det för arbete och vad är statsrådets inställning till dessa frågor?

Anf. 64 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m):

Fru talman! Jag tackar för frågan. Vi har sedan lång tid tillbaka jobbat med en ny handlingsplan för att just implementera resolution 1325 och också lite grann titta på ytterligare säkerhetsrådsresolutioner som kommit. Sverige är ju föregångsland på detta område. Vi tror att mycket framför allt handlar om att säkra situationen i en postkonflikt. Vi måste på ett annat sätt än tidigare använda den kapacitet som kvinnor utgör för att få ökad förståelse, öka möjligheten att säkra fred, bygga upp demokrati och även ge kvinnor makt över och möjligheter till ett eget liv. Därför måste detta ses sammantaget.

När det gäller handlingsplan 1325 tittar vi på hur vi kan använda kvinnor i medling och hur vi kan få in mer av den sociala kapacitet som behövs i situationer av konflikt. Ett av problemen, som jag ser det, är att när kriget tar slut och det finns ett fredsavtal fortsätter konflikten ändå. Vapnen och våldbenägenheten finns kvar. Många gånger går detta ut över just kvinnorna som är i en svagare position, ofta drabbas av våld i hemmet och så vidare. Därför är det viktigt att resolution 1325 och arbetet med den också leder in i den sammantagna uppgradering som vi har gjort av kvinnor i utvecklingssamarbetet.

Anf. 65 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Kvinnor utnyttjas också systematiskt i form av våldtäkter under konflikter. Jag läste i dag med bestörtning om utvecklingen i Afghanistan där man tydligen nu går fram med ännu skarpare regler för att kvinnor på olika sätt ska underkasta sig män.

Vi har fredsfrämjande insatser i Afghanistan, och därför undrar jag: Vad händer med dem som vi sänder ut? Vilken utbildning får de? Hur jobbar vi för att vår egen personal, från Sverige, ska bli medveten om problematiken?

Anf. 66 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m):

Fru talman! Under ett antal år har det pågått ett rätt seriöst arbete, inte minst inom Försvarsmakten, för att skapa medvetenhet om de miljöer man möter när man kommer ut i olika typer av konfliktsituationer.

När den nuvarande regeringen tillträdde fanns det, tyvärr, för lite samlad kunskap, för lite statistik och för lite handling just för att omvandla de fina resolutionerna till konkreta åtgärder för hur vi ska jobba. Vi håller nu på att bygga upp den kompetensen, men det tar tid. Den är oerhört viktig för att kunna se förtrycket mot kvinnor, till exempel i Afghanistan.

Det handlar inte bara om att kvinnor blir speciellt utsatta i en våldssituation, utan det handlar om kvinnors närvaro i samhället över huvud taget. Risken att dö i barnsäng är för en kvinna i Afghanistan ungefär lika stor som chansen att kunna lära sig läsa. Många dör i barnsäng, och analfabetismen bland kvinnorna är mycket hög. Det är också mycket svårt för kvinnorna att få delta i ekonomin och i beslutsfattandet samt ha en egen ställning i familjen.

Därför är exempelvis kampen mot talibanerna mycket viktig. Tillbakagången är nämligen stor vad gäller de framsteg som trots allt skett i Afghanistan och som vi måste slå vakt om.

Kulturutredningen

Anf. 67 LEIF PETTERSSON (s):

Fru talman! Min fråga går till kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth och gäller Kulturutredningen.

Mycket skulle Kulturutredningen ge svar på fick vi veta innan den presenterades. I stort sett alla frågor som vi tog upp hänvisade ministern och även utskottets majoritet till Kulturutredningen. Det skulle tas många stora grepp och vi kunde förvänta oss en helt ny kulturpolitik. Förväntningarna på Kulturutredningen var också högt uppskrivade.

Remisstiden för Kulturutredningen är tre månader, och jag undrar om ministern är beredd att förlänga remisstiden. Kritiken mot en alltför kort remisstid växer sig allt starkare runt om i Sverige.

Anf. 68 Kulturminister LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Det är ett stort engagemang, precis som Leif Pettersson säger, för kulturpolitiken. Vi har dock aldrig sagt att det ska vara en full-

ständig och helt ny kulturpolitik. Uppdraget för utredningen var att se över kulturpolitiken och målen.

Remisstiden är tre månader, vilket inte är särskilt kort tid. Det är lika lång tid som den förra och förrförra Kulturutredningen hade 1996 och 1974, framför allt den omfattande utredningen 1974. Att man sedan tog tre fyra år på sig för att lägga fram en proposition är en helt annan sak. Remisstiden då var alltså inte längre.

Anf. 69 LEIF PETTERSSON (s):

Fru talman! Det verkar nästan som om debatten på något vis ska strypas. Att efter tre månader vara klar med sitt ställningstagande vad gäller en så pass omfattande utredning – den är på 900 sidor – tror jag inte låter sig göras.

Det är viktigt att Kultursverige och andra remissinstanser får tid på sig att svara och verkligen gå igenom de förslag till förändringar som finns. Det är viktigt att diskussionen blir bred och allsidig och att vi även på det sättet kan belysa de frågor som Kulturutredningen tar upp.

Debatten efter det att utredningen lades fram är inte längre så omfattande, men vi får hoppas att det kan rättas till.

Anf. 70 Kulturminister LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Vi befinner oss nog lite grann i olika verkligheter om Leif Pettersson upplever att det inte pågår en intensiv kulturdebatt. Jag upplever att den är intensiv.

Det pågår seminarier, hearingar, debatter, utfrågningar över hela Sverige. När Kulturutredningen presenterades kom 117 journalister till presskonferensen. Jag tror inte att det varit så många journalister på någon presskonferens hittills, åtminstone inte under den nuvarande regeringens tid.

400 remissinstanser har fått utredningen. Jag har hört att ABF till och med ordnar kurser i remisskrivande. Vi befärrar höll jag på att säga, för det kan bli ett väldigt tryck på departementet – eller kanske förväntar oss – att det kan komma mellan 800 och 1 000 remissvar. Det är väldigt mycket att ta hand om. Att debatten skulle strypas anser inte jag. Jag anser att den pågår, och den kommer att fortsätta även efter den 19 maj när remissvaren ska vara inne.

Jag hoppas, och jag tror att jag också vet, att det kommer in många svar.

Insatser mot ungdomsbrottslighet

Anf. 71 BORIANA ÅBERG (m):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieminister Beatrice Ask.

I det civila jobbar jag som socialsekreterare i Helsingborg. Jag och mina kolleger kommer ofta i kontakt med barn och ungdomar som har begått brott, alltifrån snatterier och stölder till personrån och misshandel. Under valrörelsen 2006 hade alliansen ett viktigt vallöfte, nämligen att satsa på tidigare och tydligare insatser mot ungdomskriminalitet.

Min fråga är därför: Vad gör regeringen för att förhindra att barn och ungdomar fastnar i den kriminella banan?

Anf. 72 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Jag tackar för frågan. Vi gör ganska mycket för att förstärka och tydliggöra insatserna mot ungdomar, och barn, som begår brott. Jag har tidigare i kammaren kunnat redovisa att vi arbetar med förslag som handlar om att polisen ska utreda brott även när det gäller gärningsmän under 15 år, att vi ska förstärka möjligheterna till drogtest och annat.

Låt mig i dag säga att vi arbetar med ett paket, ett program, när det gäller olika insatser som jag tror kan bli väldigt viktiga. I det sammanhanget gör jag ganska många besök. Härondagen besökte jag Skärholmen, som är ett utmärkt exempel på att man använder resurser rätt. Med socialtjänsten som hjälp träffar man inom 24 timmar föräldrar och den unga, och man har uppnått väldigt goda resultat. Man för då ett strukturerat samtal om vad som har hänt och vad som kommer att hända under processen när brottet utreds. Jag tror att det är någonting som vi ska fundera vidare på.

Anf. 73 BORIANA ÅBERG (m):

Fru talman! Jag tackar så jättemycket för svaret! Jag är väldigt glad att man jobbar för att förstärka samarbetet mellan socialtjänsten och polisen.

Jag blir lite orolig när det hörs röster från polishåll som kräver att straffmyndighetsåldern sänks från 15 till 12 år, bland annat för att möjliggöra kroppsbesiktning av misstänkta ungdomar. Vad anser justitieministern i frågan?

Anf. 74 Justitieminister BEATRICE ASK (m):

Fru talman! För mig är det alldeles uppenbart att man inte kan hantera barn på samma sätt som vuxna eller äldre ungdomar. Däremot måste man naturligtvis utreda vad som har hänt. Det är väldigt viktigt att man oavsett om man är 13 eller 18 år tar reda på vad som gäller. Men det är lika uppenbart att det krävs olika typer av åtgärder för att arbeta och försöka tillrättaföra de här individerna.

Jag vill inte se en sänkt straffmyndighetsålder. Däremot vill jag se mycket tydligare insatser och ett mycket mer strukturerat arbete för att fler ungdomar ska kunna undgå att hamna i en kriminell livsstil. Vi har för många misslyckanden i det avseendet, för många som när de så småningom hamnar i fängelse – då fortsätter karriären – säger: Varför gjorde ingen något när jag var 12 och 13 år? Det är det vi ska försöka göra. Men straffmyndighetsåldern behöver inte ändras för det. I fängelse tror jag inte att man hjälper de här barnen.

Forskning om barns och ungdomars psykiska hälsa

Anf. 75 LENNART LEVI (c):

Fru talman! Min fråga ställs till socialminister Göran Hägglund. För en månad sedan hade Regeringskansliet besök av en delegation ledd av den brittiska regeringens chief scientific adviser. Denne kom i spetsen för ett utomordentligt ambitiöst projekt kallat Mental capital and well-being.

Den 28 februari diskuterades projektets slutrapport under ledning av folkhälsominister Maria Larsson, som visade stort intresse och stor uppskattning.

Sedan dess har Socialstyrelsen offentliggjort sin stora nationella folkhälsorapport, som uttrycker oro för den negativa utvecklingen av barns och ungdomars psykiska hälsa i vårt land. Just detta problemområde har ägnats stor uppmärksamhet i den brittiska rapporten. Min fråga till socialministern gäller hur han ser på möjligheterna till ett svenskt-brittiskt samarbete på detta viktiga område.

Anf. 76 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Den fråga som Lennart Levi tar upp har vi haft tillfälle att diskutera många gånger i kammaren. Den handlar om hur vi på så kort tid som möjligt ska ta igen årtal av försummelser inom svensk psykiatri. Här har vi stora problem i dag. Det gäller inte minst på barn- och ungdomssidan. Regeringen vidtar en lång rad åtgärder för att förbättra situationen när det gäller utbildning av personal inom psykiatrin och den allmänna hälso- och sjukvården.

Jag tror att det finns ett värde i att söka samarbete utanför vår nations gränser. Vi sitter sannolikt inte inne med all samlad kunskap, utan samarbete över nationsgränser kan naturligtvis tillföra någonting nytt i Sverige och kanske också bidra till situationen i andra länder. Därför ser jag positivt på ett ökat samarbete med Storbritannien och eventuellt andra länder på det här viktiga området.

Anf. 77 LENNART LEVI (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret, som bådär gott. Det är nämligen så att detta inte är en vanlig statlig offentlig utredning. De har satsat 400 forskare, som arbetat i två år med frågan hur folk mår från vaggan till graven. Det är alltså ett enormt arbete som de har presterat, med 85 delrapporter och en flera kilo tung slutrapport. Det är en guldgruva som vi kan ösa ur.

Anf. 78 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Det är naturligtvis någonting som vi bör försöka lära oss av. Ambitiösa arbeten som genomförs på andra håll kan vi förstås också lära oss en del av.

Jag vill passa på att använda tillfället till att berätta om den satsning som regeringen har gjort på barn- och ungdomspsykiatrin i Sverige, där vi nu också har gett extra stöd för att korta köerna. Jag var i måndags i Örnsköldsvik och träffade personalen på barn- och ungdomspsykiatrin. Där kan man vittna om samma sak som inträffar på många andra håll, nämligen att köerna nu kortas, så att det i princip inte finns några väntetider alls. Det här är naturligtvis väldigt betydelsefullt för de ungdomar som hamnar i en situation som de känner att de inte klarar av och där de närmast anhöriga inte räcker till utan man behöver professionell hjälp. Det tycks som att ett hårt arbete ger en del positivt resultat. Tack, Lennart Levi, för frågan!

Frågestund

Anf. 79 MATILDA ERNKRANS (s):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Hägglund. Jobben måste sättas främst i ett välfärdsland. Regeringen har misslyckats med jobben. Ni slarvade bort högkonjunkturen, och nu är jobbkrisen ett faktum. Nu är ni ute med mantrat att 90 procent av världen är i recession och pläderar för ”den enda vägens politik”: att sitta still i båten.

Jag har aldrig trott på ”den enda vägens politik”. Hur man reglerar och hur man använder det politiska hantverket handlar ytterst om värderingar och människosyn. Ni har valt att inte rädda jobb i välfärden. Ni låter barn och ungdomar i förskolor och skolor betala priset för krisen. Ni har valt att sänka skatterna med 80 miljarder, som är lika mycket som all äldreomsorg i hela Sverige kostar.

Min fråga till statsrådet blir därför: Hur många fler jobb är ni beredda att offra för att kunna sänka skatterna för de mest välbeställda?

Anf. 80 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Jag tackar för frågan. ”Den enda vägens politik” är ett resonemang som känns lite främmande för mig. Jag tror att man ska ha ett visst mått av ödmjukhet, inte minst i den situation som vi i Sverige och i hela världen i dag befinner oss i. Hela den utvecklade världen och även stora delar av den fattiga världen har drabbats av en mycket kraftfull nedgång.

Det intressanta är att Matilda Ernkrans ställer skattesänkningar mot jobb, som om det fanns ett automatiskt samband mellan höga skatter och många jobb. Jag vill påminna om situationen före valet 2006, när vi hade mycket högre skatter än i dag och en hög arbetslöshet. Vi sänkte skatterna genom jobbskatteavdrag, och den åtgärden gjorde, säger experterna, att 60 000–80 000 personer ytterligare kom i arbete i förhållande till situationen före valet. Människor får mer i plånboken, och det leder till fler arbetstillfällen.

(Applåder)

Anf. 81 MATILDA ERNKRANS (s):

Fru talman! Ministern fortsätter att upprepa borgerliga mantran. Jag kan bara säga: En hand upp för alla dem som tror att vi tar oss snabbare ur krisen genom att regeringar världen över sitter med armarna i kors och väntar passivt på att det ska bli värre.

Jag tror inte det. Jag tror att det är nu det krävs ledarskap och handling. Det är nu vi måste ge människor hopp och framtidstro. Det är nu vi måste investera i jobb och utbildning för att ge människor och länder hopp och framtidstro, för att man ska veta att det finns någonting därefter, bakom krisen. Och det är nu vi ska vara noga med att inte återupprepa gamla misstag.

Vi vet att barnfattigdomen ökade under 90-talets kris. Det tog många år innan barnfattigdomen sjönk igen i Sverige. Nu är vi inne i en ny djup lågkonjunktur, och barns välfärd drabbas hårt av regeringens passivitet.

Mina frågor till ministern blir därför: När kommer en barnkonsekvensanalys av regeringens skatte- och arbetsmarknadspolitik? När kommer ett åtgärdsprogram för barns välfärd under krisen?

Anf. 82 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Det är väldigt viktigt att konstatera att vi befinner oss i den mest allvarliga situation vi har haft i Sverige sedan 30-talet. Situationen är densamma runt om i hela Europa och i stora delar av världen. I den här situationen tror jag att det är av yttersta vikt att Sverige har en regering som tar ansvar och som medvetet gör det som är klokt att göra.

Vi har nu en opposition som också i den här situationen är beredd att spendera tiotals miljarder kronor på ett helt oansvarigt sätt. Detta var också den situation som gällde när vi hade högre och bättre konjunktur förra året. Oavsett det ekonomiska läget sprider man pengar omkring sig på ett sätt som inte vittnar om ansvar.

Matilda Ernkrans säger att det ska finnas något bakom krisen. Hade vi haft en socialdemokratisk regering är jag rädd att det hade varit en eländessituation i vårt land.

Investeringar för jobben

Anf. 83 SONIA KARLSSON (s):

Fru talman! Jag vill fortsätta att tala om samma ämne. Trots varningar valde den regeringen att i höstas gå fram med stora ofinansierade skattesänkningar, och investeringar lades åt sidan.

I går presenterade regeringen sin egen bedömning av den ekonomiska utvecklingen. Prognosen visar att Sverige är på väg mot en arbetslöshet på 12 procent. Över 300 000 förlorar sitt jobb, och mycket stora underskott växer fram, långt över 100 miljarder kronor.

Konjunkturinstitutet, Finanspolitiska rådet och de flesta andra ekonomiska bedömare är överens med oss socialdemokrater att regeringen måste börja investera i jobben. Klarar vi inte jobben, klarar vi inte ekonomin eller välfärden.

Regeringens linje är en fortsatt passivitet. De ofinansierade skattesänkningarna som nu driver fram stora underskott är viktigare än jobb. Jag har en enkel fråga: När tänker regeringen börja investera i jobben och ta ansvar för ekonomin? Konjunkturinstitutet och regeringens eget råd hävdar detsamma.

(Applåder)

Anf. 84 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Här sägs det kritiskt att regeringen har bedrivit en politik som inte har varit finansierad. Det säger en person som representerar ett parti som är berett att lägga ut tiotals miljarder kronor utan finansiering i ett läge där Sverige tillsammans med många andra länder står i den allvarligaste situation vi gjort sedan 30-talskrisen.

Regeringen presenterade i höstas en väldigt expansiv budget som innebär satsningar på välfärd och jobb, investeringar för framtiden genom forskning och investeringar i infrastruktur som är betydelsefull. Sedan dess har regeringen presenterat ytterligare åtgärder för att möta nedgången.

Sverige kan inte ensamt hantera en situation där vi drabbas av krisen, utan vi kommer att drabbas. Människor förlorar arbetet. Vi kommer att vidta de åtgärder som krävs vid varje tillfälle för att ansvarigt sköta Sveriges ekonomi i den tuffa period vi nu går igenom.

Anf. 85 ANDRE VICE TALMANNEN:
Vi hinner tyvärr inte med fler frågor. Vi säger tack till statsråden som har ställt upp vid denna frågestund och tack till alla frågeställare.

12 § (forts. från 10 §) Sms-lån och överskudsättning (forts. CU25)

Anf. 86 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! Vi var mitt i en debatt om civilutskottets betänkande om sms-lån och överskudsättning. Jag tänker först säga några ord om sms-lånen.

Regeringen håller på att skriva en departementspromemoria för att implementera konsumentkreditdirektivet. Detta direktiv handlar speciellt om småkrediter till konsumenter, och där passar sms-lånen in väldigt väl. Jag hör till dem som har mycket stor förståelse för att man ska koppla ihop detta.

Jag beklagar att det har blivit en viss fördröjning av departementspromemorian. Det vore angeläget att få fram promemorian och lagstiftningen. Det är ingen tvekan om att vi allihop i civilutskottet är överens om att man från statsmakternas sida måste göra ingrepp för att stävja detta med sms-lånen.

Det finns många olika saker man kan göra utöver konsumentkreditdirektivet. För min egen del hade jag tankar på att man borde ha skriftliga skuldebrev även när det gäller smålån. Jag är inte säker på att det kommer med. Däremot är jag rätt säker på att regeringens inställning är att man ska utnyttja möjligheterna att gå under gränsen på 200 euro så att man får en lagstiftning om kreditprövning, uppgifter om sammanlagd kreditkostnad och så vidare ända ned till sista kronan vid lån.

Betänkandet handlar inte bara om sms-lånen utan också om överskudsättning. Man kan fundera på vilket samband det finns mellan de här två frågorna. Det är ingen som helst tvekan om att det finns ett samband. Det finns personer som är överskudsatta som får sms-lån. Det finns ett företag som har en numera mycket känd slogan: Har ni under fem betalningsanmärkningar så kan ni låna hos oss. Det är egentligen häpnadsväckande. Det är ett bra bevis för att vi från statsmakterna ska ingripa mot den typen av långivning.

När det gäller överskudsättning har jag, som mina kolleger i civilutskottet vet, ett utredningsuppdrag från regeringen att se över den problematiken för evighetsgäldenärer och se vad man kan göra. Vi har lagt fram ett delbetänkande som innebär mycket betydande förändringar i skuldsaneringslagen. Det är förändringar i riktning att många fler ska kunna beviljas skuldsanering. Detta tycker vi i utredningen är det första och största steget.

Jag har talat med hundratals gäldenärer under de senaste två tre åren. Jag har kunnat konstatera att väldigt många av dessa personer kommer att få skuldsanering om de förändringar som förslaget innehåller går igenom. Det är min verkliga förhoppning att det också ska bli så. Jag har också kunnat konstatera att remissutfallet är väldigt positivt.

Men det behöver göras mer för den gruppen överskudsatta. Där har regeringen, och faktiskt redan den tidigare socialdemokratiska regeringen, aviserat att man ska se över utmätningsreglerna. Det är verkligen tid

att göra det. Det är min förhoppning att vi ska se alliansregeringen till-sätta en sådan utredning innan mandatperioden är över.

Jag vet att det är trångt när det gäller utredningar. Jag vet också numera att utredningar kostar väldigt mycket pengar. Det var en erfarenhet som jag faktiskt inte hade innan jag själv fick komma in i situationen att själv leda en utredning.

När det gäller utskökningsbalken finns det en hel del saker man skulle kunna göra. Man skulle kunna återinföra utmättningsfria månader och till exempel göra december och juni månad utmättningsfria. Det skulle vara alldeles utmärkt för att mildra bördan för evighetsgäldenärerna.

Man måste se till att även den som är föremål för utmätning kan ha lite pengar på ett konto i bank och inte vara tvungen att ha dem hemma i madrassen. Vi måste ha bättre och högre förbehållsbelopp så att man täcker in tandvård, sjukvård, läkemedel, glasögon och liknande saker. Jag tycker helt enkelt att vi har en för låg nivå på förbehållsbeloppen i dag och är beredd att verka för att det ska bli en bättre situation för våra gäldenärer.

Jag har haft en väldigt lång fundering kring frågan om absolut preskription, och den redovisas i betänkandet *Vägen tillbaka för överskuld-satta*. Där redovisas fördelar och nackdelar.

Som utredare stannade jag slutligen, av två skäl, för att inte nu lägga fram något förslag. Dels tycker jag att skuldsaneringsvägen är den rätta vägen för evighetsgäldenärer, dels kunde vi i den här utredningen inte se den totala överblicken över vad absolut preskription skulle innebära för kreditmarknaden i det här landet. Det låg inte inom ramen för våra möjligheter att gå ut med det.

Däremot har vi i utredningen pekat på att man i den kommande utredningen om utmättningsreglerna bör titta på frågan om ifall preskription inte ska beaktas av Kronofogdemyndigheten som en myndighetsåtgärd. Det tror jag skulle vara nyttigt. Men jag har också pekat på att man skulle kunna ändra de så kallade avräkningsreglerna så att man betalar av på kapitalet först och sedan räntan, vilket skulle innebära en väldig lättnad för många som sitter i den här skuldfällan.

Det finns alltså en mängd regler och möjligheter som vi kan ändra för att få en bättre balans mellan låntagare och långgivare.

För att återvända till sms-lånen finns det en sak som jag tycker att man också ska fundera över, nämligen om statsmakterna i form av Kronofogdemyndigheten ska ställa upp på det vis som man gör i dag på låntagarnas fulla bekostnad. En tanke som jag har fört fram i några olika sammanhang är att man när det gäller små krediter kanske skulle lagfästa att långgivaren som söker Kronofogdemyndighetens hjälp för verkställighet i alla lägen ska betala en viss kostnad, kanske till exempel 1 000 kronor. Detta får inte föras över på låntagaren, utan det är en kostnad som det långgivande företaget ska stå för. Det är inte alldeles orimligt, och det skulle faktiskt vara ganska bra om man tänker just på sms-lånen och den stora arbetsbörda som man nu har lagt på Kronofogdemyndigheten från de här företagens sida.

Fru talman! Jag försökte beröra några saker som har både med betänkandet att göra och den utredning som jag har haft den stora glädjen att få leda och som ju fortsätter med en del andra frågor.

Jag avslutar med att yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 87 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag var lite för snabb på knappen för att begära replik, för jag fick svar på en del frågor. Men jag vill tacka Jan Ertsborn för hans anförande. Jag lär mig otroligt mycket när jag lyssnar på honom!

Det jag hade tänkt ta upp, som jag delvis fick svar på nu, var just den kvinna som jag hade som exempel. Hon var sjukpensionär och hade fått skuldsanering och fick därmed inte möjlighet till avbetalning på sin medicin. Jan Ertsborn säger nu att man vill jobba för att höja förmånsbeloppet, som jag har fått besked om är 4 549 kronor för närvarande. Det kanske är en lösning. Men även om någon har skuldsanering tycker jag att han eller hon skulle kunna få avbetalningsmöjlighet när man har en svår sjukdom där medicinerna kostar mycket att ta ut. Är det någonting som Jan Ertsborn skulle kunna tänka sig?

Anf. 88 JAN ERTSBORN (fp) replik:

Fru talman! Jag har kanske inte funderat så mycket över just frågan om avbetalning hos Apoteket. Men redan frågan om högkostnadsskyddet gör ju att man kommer i kollision med reglerna om förbehållsbeloppen vid utmätningar. Om vi har ett förbehållsbelopp på 1 800 kronor – det är väl det som gäller för läkemedel i många landsting – slår Kronofogdemyndigheten ut detta på tolv månader. Sedan får man det tillgodoräknat. Men så fungerar det inte hos Apoteket. Där måste man betala efter hand som man tar ut sin medicin. Redan det är ett problem.

Jag känner tyvärr, skulle jag vilja säga, till flera fall som liknar det som Christina Oskarsson har tagit fram här som har mycket bekymmer med sina läkemedel just på grund av att de lever under så små förhållanden.

Anf. 89 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik:

Fru talman! Tack för svaret, Jan Ertsborn! Nu berörde inte Jan Ertsborn att det var vi som införde lagen om möjligheten till sms-lån. När vi införde lagen för att kunna få korta lån utan kreditprövning fanns inte sms-lån på vår himmel. Jag tycker att det är lite fel att säga att det är vi som har infört den lag som möjliggör sms-lån. Om vi hade vetat vad det skulle leda till hade man över huvud taget inte infört korta lån. Det var en helt annan tanke med det. Jag vill inte känna att vi är de som har infört möjligheten med sms-låneföretagen och deras kreditgivning.

Anf. 90 JAN ERTSBORN (fp) replik:

Fru talman! Det mest positiva man kan säga om långivarna när det gäller sms-lånen är kreativiteten – att komma på idén att göra på det här viset och kunna utnyttja lagstiftningen. Jag är medveten om att det inte fanns några sms-lån när lagstiftningen gjordes.

Men nu är vi i den här situationen, och nu tycker jag att vi tillsammans måste se till att inte sätta stopp för korta och små lån – för det är inte min uppfattning att vi ska stoppa dem – men att ställa upp bättre för-

Anf. 91 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Sms-lån – fälla eller möjlighet? Det har för många varit frågan.

För en tid sedan, fru talman, fick jag ett samtal från en förtvivlad mamma. Hon berättade att hennes dotter har tagit sms-lån. Dottern hade nu en skuld på flera tusen kronor och hade registrerats i kronofogdens register. Sms-lån är en förhållandevis ny företeelse på den svenska marknaden. Lånen gör det möjligt för låntagaren att via mobiltelefon snabbt få det lånade beloppet – ofta inom en kvart.

Sms-lånen har blivit populära, inte minst bland ungdomar. Det enda man behöver göra är att skicka ett sms, och sedan finns pengarna på kontot. För många framstår sms-lånen som ett enkelt sätt att låna pengar, men de kan ha en bitter eftersmak. Lånen måste betalas tillbaka inom en månad. Den höga utlåningsavgiften kan med en effektiv ränta på många hundra procent förvandla den lilla skulden till en ganska svåröverkomlig sådan.

Fru talman! Statistik visar att hela 40 procent av sms-låntagarnas ärenden slutar hos kronofogden. Det får stora konsekvenser att få en betalningsanmärkning. Under tre års tid går det bland annat inte att skriva hyreskontrakt, att skaffa telefon eller att skaffa bankkort. Man är hänvisad till att betala räkningar på Svensk Kassaservice till en kostnad av 49 kronor per räkning, för man får inget privatgiro. Ett sms som tar en minut att skriva kan alltså resultera i flera års ekonomiska problem.

Men sms-lånen i sig behöver inte vara något negativt. Nu finns möjlighet att låna precis det man behöver. Om man har gått in på ett bankkontor och försökt låna en mindre summa pengar har det tidigare inte gått. Bankerna har velat låna ut större belopp – från 10 000 kronor och uppåt. För mindre summor har man varit hänvisad till pantbanker eller liknande där man har kunnat gå in och sätta sin gitarr eller vad det nu kan vara i pant för att få ut lite pengar.

Sms-lånen fyller en funktion på marknaden som ett komplement till bankernas traditionella låneprodukter. Men som det är nu utnyttjar kreditbolagen många gånger människors längtan efter pengar. Unga människor, som den förtvivlade kvinnans dotter, blir lätta offer för dessa bolag. Många kreditinstitut för en ansvarslös utlåningspolitik där tidigare betalningsanmärkningar inte ses som ett hinder. Ofta genomförs inte ens kreditupplysningar på låntagarna, och detta sätter tidigare skuldsatta människor i en utsatt situation. Statistiken visar att av de ärenden om sms-lån som kommit in till kronofogden handlar det i hela 60 procent av fallen om personer som redan finns i kronofogdens register.

Fru talman! Nu är det hög tid för oss lagstiftare att agera. Så här kan det inte få fortsätta. Ett sätt att minska antalet personer som får problem till följd av sms-lån kunde vara att begränsa utlåning av mindre belopp till personer som redan har ett betalningsföreläggande. Företag som erbjuder sms-lån och andra snabba låneprodukter skulle därmed vara tvungna att kontrollera med kronofogden om det finns ett pågående ärende innan kredit beviljas.

Ett annat alternativ skulle kunna vara att införa ångerrätt i till exempel ett dygn och att skärpa reglerna för sms-tjänster. Snabb kreditprövning och snabb utbetalning borde inte få utföras på bekostnad av information om den effektiva räntan och de totala kostnaderna.

Vi bör även överväga att införa en preskriptionstid för sms-lån, något som lär finnas i Finland. Det har vi hört tidigare här i dag.

Grunden för många problem är bristande kunskaper. De privatekonomiska besluten har blivit allt fler och alltmer komplexa under de senaste åren. Tyvärr släpar den privatekonomiska kunskapsnivån efter. Jag tycker att det är angeläget att det satsas på en privatekonomisk folkbildning riktad till konsumenter i alla åldrar.

En grupp som måste uppmärksammas särskilt är ungdomar. Redan i skolan måste därför alla elever ges grundläggande kunskaper om hur man sköter sin privatekonomi. Privatekonomi kan ingå som en självklar del av undervisningen och förmedla kunskaper om såväl den finansiella sektorns betydelse och funktion som de vanligaste finansiella produkter man behöver för att spara, låna, försäkra och investera. I Storbritannien har economic well-being införts på skolschemat, vilket kan vara en god förebild för Sverige.

Fru talman! Jag utgår från att regeringen kommer att vidta åtgärder mot denna form av utlåning. Alltför många ungdomar har redan fastnat i lånefällan. En förändring måste till och det snabbt.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

13 § Plan- och byggfrågor

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2008/09:CU30
Plan- och byggfrågor.

Anf. 92 JOHAN LÖFSTRAND (s):

Fru talman! Vi ska behandla och debattera ett motionsbetänkande rörande plan- och byggfrågor. Det här är en fråga som har debatterats och diskuterats många gånger. Jag tycker att plan- och byggfrågorna är oerhört viktiga för att vi faktiskt ska kunna bygga både städer och samhället i stort. Det är alltså oerhört prioriterade frågor.

Tyvärr har det inte hänt speciellt mycket på det här området på sistone. Det har stått stilla. Jag tror att det är viktigt att både vi här i kammaren och den sittande regeringen tar tag i frågan och lyfter fokus och försöker lösa de problem som finns.

Betänkandet innehåller också ett antal andra frågor. Även några av dem har en del viktiga utgångspunkter. Jag tänker beröra några, men jag vill börja med att för tids vinnande yrka bifall till endast en av de socialdemokratiska reservationerna, reservation 6.

Plan- och byggfrågor är ett ganska komplext ämne, men som jag sade är det ett område som är oerhört viktigt. Den socialdemokratiska rege-

ringen tillsatte 2002 en parlamentarisk utredning som skulle se över helheten kring plan- och bygglagstiftningen. Utredningen *Får jag lov?* levererade en rapport, utredningen remissbehandlades och avslutades i februari 2006.

Sedan dess har inte så mycket hänt. Vi har sett två mindre propositioner, och det har nu gått snart tre år. Den borgerliga regeringen har aviserat att det kommer en proposition i juni 2009. Det är oerhört lovvärt och på tiden att vi får se en sådan proposition.

Det jag som oppositionsföreträdare frågar mig är vad propositionen kommer att innehålla. Jag tror nämligen att vi alla är ganska överens om att det finns ett antal olika områden i lagstiftningen där det behöver ske förändringar. Det jag som oppositionsföreträdare och företrädare för Socialdemokraterna tycker är lite synd är att vi inte har haft möjlighet att diskutera de eventuella förslag som vi förhoppningsvis kommer att få se under sommaren.

Vi har haft en stor parlamentarisk utredning med en ganska stor samsyn om hur man skulle gå vidare med ett antal frågor. Det har också funnits utredningar som har jobbat med enskilda delar, och det har funnits parallella utredningar som har jobbat med delar av miljöbalken.

Allt detta ska förhoppningsvis knytas samman till en helhet, och då hade jag som företrädare för riksdagens största parti känt mig mer tillfreds om man hade fått en större återkoppling nu under våren i stället för att vi till sommaren ska få en proposition som vi inte riktigt vet vad den innehåller eller när den kommer – förhoppningsvis i juni 2009.

Plan- och byggfrågorna är viktiga. Vi socialdemokrater tycker att den ansats man hade i den parlamentariska utredningen är bra. Det handlar om att vi måste se över den strategiska plan- och byggprocessen och också skapa större delaktighet. Det handlar om att skapa ett enklare och mer strategiskt översiktsplaneringsarbete. Det handlar om att underlätta arbetet med detaljplaner. Slutligen handlar det om att tydliggöra både rätten att överklaga och överprövningens omfattning.

Detta är några av de frågor som vi socialdemokrater tycker är viktiga att trycka på, men det finns självklart många fler områden där man behöver se över lagstiftningen på plan- och byggområdet.

Jag hoppas att dessa frågor kommer att belysas och att vi kommer att hitta en stor samsyn i de här frågorna när det nu förhoppningsvis kommer en proposition i juni.

En annan fråga som berörs i den reservation jag har yrkat bifall på rör upprättandet av energideklarationer. Arbetet med att upprätta energideklarationer för att på så sätt skapa en större energieffektivisering och se till att de bostäder vi lever i är mer energieffektiva, den lagstiftningen har trätt i kraft och gäller i dag på stora delar av beståndet. Successivt kommer en större och större del av bostadsbeståndet att inkluderas i detta.

Det som däremot är tråkigt är att vi i dagsläget ser att i en väldigt stor del av det bestånd som borde vara energideklarerat och där man i framtiden skulle kunna hitta ganska stora energivinster finns det inga energideklarationer gjorda. Därför tycker vi att detta är en viktig fråga och har sagt att här borde regeringen agera och få Boverket och andra aktörer att faktiskt se till att vi får en bättre tillsyn och en bättre översyn så att den lagstiftning som finns också följs.

Jag stannar där. Som jag sade är detta ett motionsbetänkande. Stora delar av de motioner som finns handlar om den plan- och bygglagstiftning som den proposition som kommer till sommaren berör.

Anf. 93 EGON FRID (v):

Fru talman! Jag kan inledningsvis säga att jag instämmer i stora delar av Johan Löfstrands anförande.

Det finns stora behov av att reformera och demokratisera formerna för den fysiska planeringen i kommunerna. Det övervägande och det förslag som PBL-kommittén har presenterat ska ju ligga till grund för den förväntade propositionen om plan- och byggprocessen som Johan nämnde ska komma i juni 2009.

Vänsterpartiet har i motioner, främst i en motion som heter C209, lämnat förslag om de mest angelägna kompletteringarna i förhållande till vad PBL-kommittén har förordat. Det är viktigt att vi försöker påverka den kommande propositionen in i det sista, även om vi kanske är många som inser att texterna är ganska låsta vid det här laget. Men man får inte ge upp.

Jag ska kort beröra några av de saker som vi tycker är angelägna att trycka på och som vi förväntar oss ska finnas med i en kommande proposition. En av dem är bullerfrågorna i planeringen.

Buller är ett allvarligt hälsoproblem som måste tas på största allvar. I dag beräknas drygt två miljoner svenskar vara utsatta för bullerstörningar som överskrider det uppsatta riktvärdet på 55 decibel. Arbetet med att förbättra denna situation måste ges högsta prioritet.

En annan sak är mobiltelefonimaster och lågstrålande zoner. Många människor är starkt oroade över de risker som anses vara förknippade med olika former av master och anläggningar för mobiltelefoninätet. Det gäller särskilt för den pågående utbyggnaden av 3 G-nätet med 6 000 sändningsmaster och minst 30 000 nya antenner som monteras på bostadshus och andra byggnader. Det här är en fråga som vi inte tar tillräckligt stor hänsyn till i den fysiska planeringen.

Klimat- och miljöfrågor i planeringen är ytterligare ett område. Riksdagen fattade hösten 2007 beslut om vissa begränsade ändringar i PBL gällande bland annat risken för olyckor, översvämningar och erosion. Jag anser att de genomförda förändringarna är positiva, men det återstår mycket att göra för att anpassa planinstrumenten och planeringsprocessen till de krav som klimatförändringarna ställer på samhällsplaneringen.

För att minska utsläppen av växthusgaser, som vi är överens om att vi faktiskt måste göra, är det avgörande att vi får en samhällsplanering som minskar behovet av biltransporter. Det kan ske bland annat genom förslag som Vänsterpartiet har lagt fram, att transportplaner upprättas i samband med detaljplaneringen. Infrastruktur över huvud taget är en oerhört väsentlig del att i mycket större utsträckning få med tidigt i allt planarbete.

En begränsning av biltrafikens skadliga inverkan på miljön kräver bland annat en begränsning av etableringar av externa köpcentrum långt från bostadsområdena. Det finns skäl, tycker Vänsterpartiet, att införa ett moratorium för nya externa köpcentrum i avvaktan på översynen av plan- och bygglagen.

Jämställdhetsfrågorna i planeringen är en annan viktig fråga som vi vill lyfta fram. Samhällsplaneringen förväntas vara till lika stor nytta för alla, det vill säga för såväl kvinnor som män. Utgångspunkten i den fysiska planeringen av markanvändningen är således en könsblind hållning. Det är emellertid uppenbart att kön har stor betydelse även i samhällsplaneringen och att dagens planering inte svarar mot både kvinnors och mäns behov utan att alla i stället blir synonymt med män.

När det gäller tillgänglighetsfrågorna vill jag säga att ett jämställt samhälle innebär att den byggda miljön är tillgänglig och användbar för alla, oavsett om man har en funktionsnedsättning eller inte. En stor del av bostadsbeståndet och övriga byggnader har emellertid en utformning som innebär att delar av befolkningen utestängs och får betydande svårigheter.

Här måste man än en gång erinra om att riksdag, regering och alla Sveriges kommuner har ett mål att vi 2010 ska ha ett samhälle tillgängligt för alla, och vi vet alla hur långt vi har kvar i den frågan. En del har hänt men mycket återstår. Det är oerhört väsentligt att hela tiden ha med sig tillgänglighetsfrågorna när det gäller offentliga byggnader, all form av planering och all form av byggande av bostäder.

Johan tog upp reservationen om energideklarationen. Det här är ett sätt att påskynda energiomställningen i bostadssektorn, att göra den nödvändiga reduktionen av förbrukningen av energi i de svenska hushållen. Vi vet att vi inom bostadssektorn kan minska energiförbrukningen med 40 procent. Det är den största andelen av energiförbrukningen inom alla sektorer vi har i vårt boende. Därför är det angeläget att ge ett tydligt uppdrag åt Boverket att komma till rätta med att arbetet med energideklarationer har tagit så lång tid och komma med förslag på vad man kan göra för att snabba upp det arbetet.

En sista fråga som jag vill ta upp, fru talman, är energihushållningskrav vid ny- och ombyggnad. Det pratas mycket om klimatsmarta hus, så kallade passivhus och lågenergihus, som minskar energianvändningen med närmare 50 procent jämfört med dagens normhus. Vi skulle kunna minska energiförbrukningen i alla fall under normen söder om Dalälven som väl är 110 kilowattimmar per kvadratmeter och år. Så kallade passivhus och klimatsmarta hus visar ändå resultat. De ligger någonstans på 65–70 kilowattimmar per kvadratmeter och år. Det är en betydande besparing och kan bidra till den enorma energieffektivisering som vi behöver göra inom bostadssektorn.

Vänsterpartiet tycker att bästa kända miljöteknik naturligtvis ska vara norm i all form av bostadsbyggande i landet, vilket kan vara med och påskynda det här arbetet väsentligt. Vänsterpartiet ser ingen anledning till att det ska byggas annat än klimatsmarta hus. Vi föreslår därför i vår reservation att klimatsmarta hus ska införas som norm för byggande av flerbostadshus senast 2010 och att det kravet ska gälla på sikt även för en- och tvåbostadshus.

Med de här korta kommentarerna till våra reservationer vill jag yrka bifall till reservation nr 6 och nr 9, men naturligtvis står jag i övrigt bakom alla våra reservationer.

Anf. 94 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Civilutskottets betänkande om plan- och byggfrågor hanterar inte mindre än totalt 91 olika motionsyrkanden. Det är förslag till åtgärder av olika slag. Av vad som framkommer av texterna har de flesta av förslagen förmodligen tidigare behandlats i riksdagen och då avslagits, och de flesta avslagen är motiverade med att det pågår arbeten i Regeringskansliet. Naturligtvis, fru talman, står jag bakom alla de förslag som finns från Miljöpartiet i betänkandet och även de åtta reservationer som vi har fogat till betänkandet, men för tids vinnande när det gäller voteringsprocessen tänkte jag nöja mig med att yrka bifall till reservation nr 6.

Den fysiska planeringen är oerhört viktig, och i takt med att vi förstår vad klimatförändringarna innebär blir den fysiska planeringen allt viktigare som ett instrument för att förebygga merkostnader. Betänkandet är indelat i två delar där den första delen behandlar frågor som är knutna till den reformering av plan- och bygglagen som talare tidigare har pratat om. Där föreslår majoriteten att en hel mängd förslag ska avslås i en enda klump. Det innebär att de reservationer som avser punkt 1 från majoriteten, reservationerna 1, 2 och 3, är konstruerade på ett sådant sätt att de dels inte ger så mycket utrymme till fördjupning, dels ur ett voteringsperspektiv i kammaren egentligen inte är tänkta att vara några alternativa beslutsförslag. Det är så många komponenter i dem. De är mer tänkta som en markering.

I den senare delen av betänkandet hanteras separata frågor. Där är det som vanligt, det vill säga att ett bifall från kammaren kan hanteras som ett alternativt vägval för Sverige till det som annars skulle vara det som följer med ett avslag och regeringens fortsatta arbete.

Vi vistas allesammans i allt större utsträckning i den byggda miljön i stället för i den naturliga miljön, som vi är skapade för att vistas i. Det här får på många sätt konsekvenser för vår hälsa. I den byggda miljön som vi själva skapar kan vi underlätta för våra egna brister. Vi kan till exempel se till att vi bygger för att underlätta för olika funktionshinder genom att se till att vi skapar så stor tillgänglighet som möjligt i den av oss skapade miljön. Vi kan också förse den miljön med mängder av olika typer av varningssignaler som underlättar för vår vardag att lätt och snabbt hitta det vi behöver i miljön, det vill säga inte lägga så mycket av vår energi på att hela tiden vara på vår vakt för överraskningar och sådant. Målade markeringar på gångvägar kan vara ett exempel på det.

Den naturliga miljön bjuder som en kontrast till det på en mängd överraskningar, som man naturligtvis kan uppfatta som svårigheter och som hinder. Samtidigt fungerar den naturliga miljön som en sorts stimulerande överraskning, stimulans för hjärnan, och kan säkert bidra till utvecklingen av oss som människor på något sätt.

Det faktum att vi vistas i den byggda miljön så stor del av vår tid – man brukar säga att vi i snitt vistas där 90 procent av dygnets tid – skapar också en hel del problem. Kemikalier från byggmaterial diffunderar hela tiden ut från byggmaterialen och hamnar i inomhusluften. Många material som vi använder i vår byggda miljö är också dåligt undersökta. Kombinationen av de material som vi använder i ett och samma slutna rum kan påverka varandra så att nya reaktioner uppstår. Lösningssmedel som helt naturligt ska lämna ett material kan faktiskt sätta i gång helt nya

processer i ett annat material i samma rum – processer som inte skulle kunna ske i materialet, som åtminstone inte är förutsedda. Om materialen utsätts för höga fukthalter – det måste inte vara fråga om ett byggfel eller skada med ett läckage, det kan räcka med hög luftfuktighet i rummet under en viss tid – kan i sig sätta i gång nya reaktioner mellan de olika byggmaterialen.

Det finns nästan alltid främmande organiskt material i byggnader. Det kommer nästan alltid in organiskt material som är oönskat under byggtiden, men det gör det garanterat senare under användningen. Det här kan vara på många sätt innehållsrikt, men det finns nästan alltid med mögelsporer och bakterier. Det är rätt ofrånkomligt i vår ekologiska värld. Den är inte särskilt steril. Under ogynnsamma omständigheter kan både mögelsporerna och bakterierna sedan växa till kraftigt. Det kan ske både inuti byggmaterialen så att det inte syns över huvud taget och på byggmaterialen. Anhopningarna av mögel och bakterier kan sedan i sin tur, genom sina kemiska strukturer, påverka byggmaterialen så att det blir ytterligare en möjlighet till kemiska reaktioner där byggmaterialen kan släppa ifrån sig ämnen som det inte var tänkt. Materialen kan ombildas till ämnen som man inte från början har räknat med. Mögelbakterier kan också i sig själva producera gifter av olika slag, varav en del kan vara väldigt farliga för människor att exponeras för.

Modern forskning har visat att substanser av sådana gifter som kan förekomma kan finnas i inomhusluften i betydligt högre halter än vad man tidigare har trott. Många av de diffusa åkommor som stora grupper av människor i vårt moderna stadssamhälle lever med – ständig hosta, snuva, hudirritation, rinnande ögon, andningssvårigheter, tryck över bröstet och allmän trötthet – kan mycket väl ha sin förklaring i dåliga inomhusmiljöer. Det är nämligen mycket väl belagt att många av de kemiska substanser som kan finnas i luften på grund av de processer jag har beskrivit leder till den typen av problem. Vissa av de giftiga ämnen som kan frigöras från fuktiga hus kan utöver det jag har nämnt vara både cancerframkallande, immunstörande och till och med vävnadsnedbrytande.

Mot den bakgrunden är det naturligtvis viktigt att vi har hög kvalitet i byggprocessen och även hög kvalitet i skötseln av alla våra byggnader så att den byggda miljön inte är hälsofarlig. Det gäller oavsett om vi pratar om bostäder, skolor och arbetsplatser eller andra typer av lokaler. Det menar vi från Miljöpartiets sida är av stor vikt att bevaka.

Vi måste alltså utan tvivel bli mycket bättre på att upprätthålla hälsosamma byggda miljöer. Alternativet till det, att vi skulle återgå till att tillbringa en mycket större del av vår tid utomhus, tycker jag personligen skulle vara trevligt. Men för mig som politiker finns nog inte det alternativet. Om jag skulle kräva det skulle säkert ni och andra snabbt komma på att kalla miljöpartisterna för miljömuppar eller något liknande. Jag hoppas att ni tar med er det som en öppning och en möjlighet. Jag tror att många av er som representerar andra partier skulle kunna ta upp den kroken som en viktig fråga i förändringen av vårt samhälle när det gäller hur man planerar arbete, skola, utbildning, fritidsaktiviteter, den byggda miljön. Jag tror att den vägen är stängd för mig som miljöpartist av just debattekniska skäl.

Ny teknik som introduceras i den byggda miljön påverkar också hälsan på många sätt. Ett exempel som redan har nämnts av Egon Frid är mobiltelefonin. Många länder skärper kraven hårt. Många länder har valt att sänka de tillåtna strålningsnivåerna till en tusendel av den EU-norm som vi använder oss av i Sverige. Det blir också vanligare runt om i världen att man uppmanar föräldrar att inte låta barn använda mobiltelefoner för tidigt. Det är stor skillnad på skallbenets tjocklek på ett litet barn och en vuxen. Därför är små barns hjärnor mer sårbara än vuxnas.

Enligt försiktighetsprincipen borde det vara självklart att vi undviker att använda både nya material och nya tekniska lösningar innan vi vet om det är skadligt. Det borde enligt försiktighetsprincipen vara självklart att det åligger den som introducerar både nya material och ny teknik att bevisa de här materialens och den nya teknikens oskadlighet, i stället för att de som drabbas ska tvingas bevisa orsaken till de ohälsoeffekter som de drabbas av.

När det gäller byggmaterial finns det exempelvis väldigt tuffa arbetsmiljöregler, som vi i utskottet till exempel har varit på seminarier och tittat på. Det innebär till exempel att byggjobbare i vissa byggmoment är tvungna att bära andningsskydd och skyddskläder. Men när sedan en lokal är klar antar man bara, av någon orsak, att tiden till dess man använder den ska läka alla faror, på något mystiskt sätt. Det kan innebära att bara ett par månader efter det att man inte har fått gå in på en sådan här arbetsplats utan andningsskydd och skyddskläder kan det vara verksamhet för små barn där.

Klimatfrågorna nämnde jag inledningsvis. De är oerhört viktiga att beakta i samhällsplaneringen. Jag menar att det redan är sent, och ändå fortsätter vi att bygga utan att beakta klimatförändringarna. Där har vi en stor uppgift att fylla när vi reformerar plan- och bygglagstiftningen.

Den byggda miljön ska ofta stå väldigt länge. För enstaka hus kanske det bara gäller 50 år, men många byggnader ska stå mer än 100 år. Ett månghundraårigt perspektiv måste vi nog ha i plan- och bygglagstiftningen och i vårt sätt att hantera samhällsbyggnadsfrågor framöver.

Miljöpartiet anser att regeringen inte tar, som jag redan nämnde i en debatt i går, Klimat- och sårbarhetsutredningen tillräckligt på allvar. I går debatterade vi betänkande nr 21, *Naturresursfrågor och vattenrätt*, och då pratade jag här i talarstolen ganska länge om sårbarhetsfrågor. Jag ska inte upprepa det som jag sade då, även om jag tycker att det är en viktig grund för det här betänkandet. Sårbarhetsperspektivet måste finnas med när vi skapar verktygen – det är viktigt att verktygen har en relation till den problematik vi står inför.

Med utgångspunkt från de riskbilder som vi nu börjar se alltmer ta form menar vi från Miljöpartiets sida att en ansvarstagande regering måste börja planera för strategiska investeringar också. Då handlar det mycket om olika infrastrukturell delar i vårt samhälle, med ett syfte att just hantera de förändringar som vi ser att klimatförändringarna kommer att leda till och på det sättet förebygga, eller om det inte går att förebygga åtminstone med bra planeringsinstrument minimera de framtida skador, problem och kostnader som annars skulle komma.

Ett av många förslag som tas upp i den inledande, summariska delen av betänkandet handlar om krav på förändringar i plan- och bygglagen.

Det är naturligt. Vi kräver i en motion bland annat att man måste stärka kopplingen mellan plan- och bygglagen och miljömålen i miljöbalken.

Vi föreslår även att lagstiftningen bör ändras så att klimatmålen blir mer styrande även i kommunernas översiktsplanering och att det på det sättet blir tydligt att vi lagstiftar så att det i översiktsplanarbetet ska tydliggöras att utsläppen av till exempel växthusgaser är en av de faktorer som man måste ta hänsyn till i det arbetet.

Miljöpartiet föreslår även att länsstyrelserna ska få en starkare roll att granska och följa upp hur kommunerna hanterar sitt planarbete och framför allt sitt översiktsplanarbete. Vi har ju som samhälle, både från ett nationellt perspektiv och från ett regionalt perspektiv och i kommuner, och naturligtvis också som privatpersoner och företag, begränsade resurser. Det innebär att vi inte har råd att göra alltför stora misstag. När vi nu ska ta oss an de stora utmaningar vi har gäller det att vi inte måste göra om saker flera gånger, att vi bygger en dyrbar väg eller järnväg på ett sådant sätt att det visar sig att landförskjutningar, erosion, kanske en höjning av havsnivån eller effekter av kraftigt regn och kraftig torka som kombination gör att vägbanken inte håller för de påfrestningar som den utsätts för och måste byggas om.

Därför är det viktigt att vi har väldigt tydligt och bra underlag. Det måste olika statliga myndigheter hjälpa till med att ta fram. Vi måste alltså göra rätt redan från början. Det är vår mening. Då är det viktigt att ha starka uppföljningsinstrument.

Jag vill också nämna att det i det här betänkandet behandlas motioner som tar upp andra dimensioner på planeringsarbetet.

Kortfattat vill jag nämna att Miljöpartiet har ett antal förslag som handlar om jämställdhetsfrågor i planeringsprocessen. Väldigt kort kan jag säga att det handlar om att tidigt involvera kvinnorna i planeringsarbetet och det perspektiv som följer med kvinnornas yrkesval och vardagsliv. Det visar sig att så inte sker i dag. Även här menar vi att det finns ett behov av att länsstyrelserna granskar i vilken mån kommunerna lever upp till att jämställdhetsperspektivet inte tappas bort i den kommunala planeringen. Vi föreslår att länsstyrelserna ska ha en mer långsiktig roll också, att arbeta med att ta fram strategier för jämställdhetsarbetet i planeringen i kommunerna.

Så kommer jag till tillgänglighetsfrågorna. Där är vi oroade för att det fortfarande tyvärr finns exempel på att man bygger med bristfällig tillgänglighet. Det är samma sak där, att vi har begränsade resurser, så vi menar att vi inte har råd att låta sådana misstag uppstå. Här har kommunerna ett stort ansvar att övervaka och se till att inte släppa igenom projekt där man bygger med en tillgänglighet som inte är acceptabel. Även här finns det förslag i våra motioner med exempel på åtgärder som regeringen kan vidta för att skärpa kraven på kommunerna så att det inte inträffar.

Byggförsäkringen, som är från 1993 och som sedan 2005 även omfattar småhus, fungerar inte som det var tänkt när lagstiftningen antogs. Eftersom försäkringsbolagen kan friskriva sig från det som man kallar utvecklingsfel kan varken byggbolagen eller försäkringsbolagen i praktiken ställas till ansvar. Det innebär att byggbolagen inte har några ekonomiska incitament att från början bygga rätt, utan man skulle snarare kunna påstå att det är tvärtom. Det är kanske att tolka det fult, men det

finns intresse av att få bygga två gånger och få fullt betalt varje gång. Därför menar Miljöpartiet att regeringen borde se till att det här kryphålet i byggförsäkringen tas bort.

Vi tycker också att man bör införa ett nytt mål i energieffektiviseringen för bostadssektorn. Det målet borde utgå från den totala energianvändningen i en byggnad, eller i en bostad om det är en bostadsfastighet, och inte kopplas till storleken. Vi gör bedömningen att med ett sådant mål kan man påskynda energieffektiviseringen och få en halvering av energianvändningen i bostadssektorn fram till 2050.

Anf. 95 ANDRE VICE TALMANNEN:

Där har 20 minuter av Jan Lindholms talartid gått, och vi måste bryta för votering här.

(forts. 15 §)

14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU18 Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

248 för utskottet

18 för res. 1

83 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 s, 79 m, 23 c, 18 fp, 15 kd, 13 mp

För res. 1: 18 v

Frånvarande: 30 s, 18 m, 6 c, 10 fp, 9 kd, 4 v, 6 mp

Punkt 2 (Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

237 för utskottet

13 för res. 2

19 avstod

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 s, 81 m, 23 c, 18 fp, 15 kd

För res. 2: 13 mp

Avstod: 19 v

Frånvarande: 30 s, 16 m, 6 c, 10 fp, 9 kd, 3 v, 6 mp

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU24 Bortförda barn i internationella förhållanden

1. utskottet
2. res. (s, v, mp)

Votering:

137 för utskottet

132 för res.

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 23 c, 18 fp, 15 kd

För res.: 100 s, 19 v, 13 mp

Frånvarande: 30 s, 16 m, 6 c, 10 fp, 9 kd, 3 v, 6 mp

CU25 Sms-lån och överskudsättning

Punkt 1 (Sms-lån)

1. utskottet
2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

136 för utskottet

132 för res. 1

81 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 23 c, 17 fp, 15 kd

För res. 1: 100 s, 19 v, 13 mp

Frånvarande: 30 s, 16 m, 6 c, 11 fp, 9 kd, 3 v, 6 mp

Punkt 2 (Överskudsättning)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

3. res. 3 (v)

Förberedande votering:

104 för res. 2

20 för res. 3

144 avstod

81 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Anna Lilliehöök (m) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

151 för utskottet

100 för res. 2

18 avstod

80 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 81 m, 23 c, 18 fp, 15 kd, 13 mp

För res. 2: 99 s, 1 v

Avstod: 18 v

Frånvarande: 30 s, 16 m, 6 c, 10 fp, 9 kd, 3 v, 6 mp

Anf. 96 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Ordet återgår till Jan Lindholm, vars anförande bröts av voteringen.

Anf. 97 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Jag var inne på byggförsäkringen när vi slutade. Vi i Miljöpartiet anser att det finns ett kryphål i den. Genom att man hänvisar till utvecklingsfel blir varken byggbolagen eller försäkringsbolagen ersättningsskyldiga och kan inte stå till svars för de byggfel som finns. Vi menar att regeringen måste ta initiativ till att lösa den problematiken.

Vi har också i en motion ett förslag till ett nytt sätt att formulera energieffektiviseringsmålen för bostadssektorn. Vi menar att man genom att knyta energieffektiviseringsmålen till den enskilda bostaden, alltså till funktionen, i stället för till ytan ganska snabbt skulle kunna få ganska stora effekter på energibesparingen.

Vi menar att man på det sättet skulle kunna nå en halvering av den nuvarande energianvändningen i bostadssektorn fram till 2050.

Bara för att förekomma någon sorts kritik vill jag säga att vi i Miljöpartiet anser att 100 procent av den energianvändning som vi över huvud taget har i vårt land år 2050 måste vara långsiktigt hållbar och komma från klimatneutrala källor. Det vill jag säga, så att det inte blir något missförstånd där.

Miljöpartiet anser också att energimålen i nybyggnadsnormen måste skärpas. Det kan ske på olika sätt. De relativt nya målen med 110 kilowattimmar per kvadratmeter norr om Dalälven och 90 söder om Dalälven är ett klart steg framåt. Men det går naturligtvis att göra precis som man har gjort på andra politiska områden där man har försökt att skapa tidtabeller.

Man säger då att man ska ned 10 procent vart femte år eller vart tionde år. Den typen av beslut skulle kunna vara väldigt teknikdrivande. Om man vet att man inom en viss tidsintervall ska uppnå ett krav är det teknikdrivande. Man ger då också aktörerna, både beställarna och producenter, en förutsägbarhet som de kan arbeta utifrån.

Vi har också kravet i en av våra motioner på att passivhusnormen borde vara den gällande vid nybyggnation. Jag bor själv norr om Dalälven. Där har vi sedan ett par år tillbaka ett passivhus där man har lite problem med att det är för varmt, så det är en teknik som uppenbarligen fungerar mycket bra.

Man använder alltså enbart den energi som kommer från de människor som vistas i huset och från de maskiner som används. Vi har ju en del maskiner. När en tv-apparat används kan det ofta handla om 70 watt, och det kan kanske ligga på 5–7 watt när den inte används, om man inte har dragit ur sladden. Det blir mycket energi på det sättet från olika apparater som bidrar till att hålla huset varmt.

Många av de förslag som Miljöpartiet för fram genom de motioner som behandlas i det här betänkandet är faktiskt ursprungligen utarbetade av personer som är centralt placerade i till exempel svensk byggindustri eller olika intresseföreningar som till exempel Villaägarförbundet.

Många av de förslag som vi har kommer direkt från Klimat- och sårbarhetsutredningen eller till exempel från Naturvårdsverket.

I går, i onsdags, debatterade vi det betänkande som jag har nämnt tidigare i dag om naturresursfrågor och vattenrätt. Nästan alla de förslag som vi hade där kom direkt från Klimat- och sårbarhetsutredningen.

Tidigare i dag debatterade vi betänkandet om tillfälliga åtgärder i nationalstadsparker. Jag var inte snabb nog att trycka på knappen för att få en replik när det gällde Lennart Petterssons anförande. Därför vill jag nu bara påpeka att de förslag som vi hade i det betänkandet gällde de punkter som vi tyckte var viktigast i det som fanns på Naturvårdsverkets lista över brister och problem som de såg i det förslag som kom från regeringssidan.

Vi menar att våra förslag oftast – jag ska inte säga alltid; det skulle man ju vilja säga – är väldigt väl beredda. Det finns mycket arbete bakom dem.

Ibland får man en känsla av att företrädare för andra partier tror att vi inte har den bakgrunden bakom våra förslag för att vi kanske inte är så professionella när det gäller att framföra dem. Därför vill jag passa på att påpeka det.

Sedan har jag några saker kvar som jag inte riktigt har hunnit fundera ut hur jag ska presentera, men jag vill ändå säga några ord om det. Det gäller då förslagen på området som handlar om inomhusmiljö.

Lars Tysklind – han är tyvärr inte här nu – påpekade i debatten tidigare i dag att det är väldigt tydligt att mycket utomhusvistelse ger god hälsa. Det är ju det omvända mot det jag inledde mitt anförande med, nämligen att det faktum att vi nu har så stor andel inomhusvistelse leder till ohälsa.

Det här är ett stort problem. Trots att problemet med det som man brukar kalla för sjuka hus, fast det är ett väldigt diffust begrepp när det gäller dålig inomhusmiljö, är någonting som har funnits i den svenska debatten i kanske 30–35 år är det oftast de enskilda individerna som får ta de stora olägenheterna och nackdelarna och som drabbas hälsomässigt, ekonomiskt och socialt.

Där menar vi att samhället faktiskt har ett stort ansvar att ta. Vi har ett antal förslag på hur man skulle kunna göra det tydligare både när det gäller skarpare krav på hur man får bygga och när det gäller att de här symtomen måste tas på allvar.

En ökad satsning från staten på att förebygga de här problemen i inomhusmiljön skulle, menar vi, också leda till stora samhälleliga ekonomiska besparingar. Det handlar ju om väldigt många människors arbetsförmåga som går förlorad. Man har faktiskt gjort långtidsstudier som visar att det är 70 procent av dem som drabbas som efter 16 år fortfarande inte har kommit tillbaka till arbetslivet, så det handlar om väldigt mycket mänskliga resurser som går förlorade.

Då tycker vi i ett förslag som vi har att regeringen åtminstone borde tillsätta en utredning som tittar på hur stora de här förlusterna är.

Tyvärr är det inte lätt för dem som forskar på det här området att få forskningsanslag. Där skulle faktiskt regeringen kunna ställa de rätta frågorna, och så kanske vi skulle kunna få lite mer kunskap på området. Jag tror nämligen att om den verkligheten skulle tydliggöras i en statlig utredning skulle den politiska hanteringen bli väldigt annorlunda.

Vi har också förslag på någonting som vi kallar för en byggkvalitetsinspektion. Vi vill nämligen inte att vi ska fortsätta att bygga fel.

Vi har ett förslag på en bygghaverikommission därför att vi menar att det ska vara precis som det är på andra områden i samhället. Vi har en haverikommission för flygolyckor och för sjöolyckor och så vidare. Den katastrof som finns i den byggda miljön är av minst samma dimension. Det skulle behövas en koncentrerad satsning för att faktiskt reda ut vilka som är problemen och vad man kan göra åt dem.

Det finns länder som har satsat resurser på det här. I Holland har man faktiskt numera dragit en slutsats som gör att man i huvudsak river husen. Jag hoppas att vi inte ska hamna där utan att vi kan hitta bättre lösningar. De byggnader som står från miljonprogrammet till exempel är ju en resurs som vi åtminstone till största delen borde kunna använda även långsiktigt i framtiden.

Vi har ett förslag om en garantitid. Vi tycker att man från samhällets sida borde kunna ställa krav. Det här är ett förslag som kommer från de stora byggbolagen. De tycker att vi ställer för låga krav. Minst 10 års garantitid borde man kunna lämna när det gäller att en byggnad inte är hälsovådlig.

I dag får man för vissa bilmärken tolv års rostskyddsgaranti, men man får en tvåårig garanti om att en byggnad ska fungera, och den garantin är i praktiken ingenting värd. Det skäms byggindustrin för, så det är de som har uppvaktat oss i den frågan. Vi tycker att regeringen skulle kunna ta tag i det.

Sedan behöver inomhusmiljön följas upp på olika sätt. Senast det gjordes något större på det här området var när man införde den obligatoriska ventilationskontrollen, som tyvärr inte tar hänsyn till den förändrade användning som byggnader kan vara utsatta för under sin livstid. Man ska uppfylla de krav som fanns när installationen gjordes, och det är sällan som det faktiskt överensstämmer med den verklighet som man lever i.

Det kan vara lokaler som barn vistas i där man har dimensionerat ventilationen för 25 personer. Det funkar. Man gör kontrollerna, och det funkar. Det är bara det att det finns 30 barn eller 32 barn i den här lokalen i stället.

I bostäder kan det vara så att man har dimensionerat ventilationen för fyra personer och att det nu kanske är sju personer som bor där. Det är fallet i till exempel Rosengård. Ni har säkert hört om en hel del skandaler som har avslöjats om en norsk fastighetsförvaltare som har ett område där. Det är faktiskt grundorsaken, att man inte tar hänsyn till att det är så pass många fler människor som bor i lägenheterna i dag.

Vi tycker också att man borde utveckla bostadsanpassningsbidragen ...

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Får jag bara uppmärksamma talarren på att han har överskridit sin anmälda talartid med 50 procent nu.)

Det var sista punkten, bostadsanpassningsbidragen. Vi har förslag på att de ska utvecklas så att de som drabbas av de här skadliga inomhusmiljöerna och även elöverkänslighet kan få stöd för att anpassa sina bostäder efter den situationen.

Anf. 98 CHRISTINE JÖNSSON (m):

Herr talman! Precis som en del av de föregående talarna har tagit upp är detta ett motionsbetänkande. Vi väntar en proposition om plan- och byggfrågorna under senvåren. Det innebär att jag bara tar upp de mer principiella delarna här och återkommer till debatten när vi får propositionen.

Civilutskottet föreslår att riksdagen säger nej till motionerna i detta motionsbetänkande. Bland annat hänvisar man till det pågående arbetet med PBL men också andra förslag som har varit under året och tidigare, också våra tidigare ställningstaganden.

Tittar man på plan- och bygglagen är den i dag drygt 20 år. Den kom till 1986. Naturligtvis har mycket hänt, vilket innebär att man måste se över den. Det har också varit nödvändigt att ta en del andra beslut under resans gång.

Sverige har en lång tradition av planering. Redan på 1200-talet kom den första lagen som beskrev "huru by skall bringas till skifte." På 1870-talet kom den egentliga planlagen.

Det har naturligtvis gett Sverige en bra planering genom decennierna, men vi kan också se exempel på skrämmande planering såväl nu som då. Det har varit olika filosofier under olika decennier. Det är bara att åka runt och se hur det ser ut. Man kan nästan peka ut vilka som är 80-talsområden, 70-talsområden och 60-talsområden. Det har också varit en otrolig detaljplanering under gångna decennier.

Tittar man på det som kanske har påverkat svensk planering mest har det varit det så kallade miljonprogrammsbyggandet. Riksdagen beslutade den 7 april 1965 om startskottet för byggandet av drygt en miljon bostäder under cirka tio år i slutet av 60-talet och början av 70-talet. Det är nästan på dagen 44 år sedan. Om ett år kan vi fira en 45-åring som har gjort ganska stora intrång och spår i den svenska bostadspolitiken.

En del har varit bra. En del har varit mindre bra. Det som har varit bra har naturligtvis varit de stora lägenheterna och de gröna områdena, bilfriheten med mera som har gjort att de här områdena har varit ganska välplanerade områden. Men ser man det historiskt och nu kan man konstatera att de stora gröna områdena också har byggt en otrygghet. Det är inga naturliga gaturum, stora buskage med mera som har skapat många av de stadsbyggnadsproblem som vi i dag ser i städernas miljonprogramsområden.

Man kan också se hur man har ändrat inställning till inne- och utemiljöerna, hur det har varierat genom decennierna. Det har blivit ännu viktigare i dag när man ser exempel från miljonprogramsområdena i Malmö, Herrgården, där stora problem med både inomhus- och utomhusmiljön kan ses. Det är också kopplat till en del av de motioner som finns där man tittar på byggfel och byggfelsförsäkringar som är viktiga frågor som vi har möjlighet att återkomma till i de utredningar som man har deklarerat ska komma.

Jan Lindholm tar upp i sina motioner mobilfria zoner och buller som har tillkommit i den planering som man har kunnat se när den egentliga plan- och bygglagen tillkom på 1980-talet. Mobilfria zoner i kommunerna tror jag är ganska svårt att genomföra. Där får man kanske titta lite på den forskning som har kommit och se på hur man i så fall bygger bort,

elsanerar bostäder och på annat sätt ser till att skydda dem som har besvär med den delen.

Johan Löfstrand, Socialdemokraterna, var inne på att man måste se en helhet när man tar fram den nya PBL. Min uppfattning är lika som Johans där, att det är viktigt att man får den helheten. Men man kan också konstatera att de propositioner som har kommit vad det gäller vindkraft och strandskydd och klimatpropositionen går mycket tätt tillsammans när det gäller PBL-planeringen. Det är viktigt att man på något sätt även för in de delarna i den kommande PBL-diskussionen.

Det är många olika faktorer som måste stämma in. För min del har det varit bättre att man har fått helheten under planeringens gång än att man har fått ett snabbt resultat. Socialdemokraterna har tidigare och kanske också nu tagit på sig en del av den fördröjning som har blivit sedan man tillsatte PBL-kommittén 2002.

Processen är viktig. Det har också Johan Löfstrand varit inne på. Det handlar om att enskilda naturligtvis men också kommuner och regioner, Boverket och olika myndigheter kommer in i planeringen när man nu ska ta fram den slutliga delen av plan- och bygglagen.

Jag ser fram emot debatt när det gäller PBL-frågorna och deras innehåll och avvaktar de större diskussionerna tills propositionen kommer.

Anf. 99 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Jag skulle bara vilja fråga vilken ny forskning det är som Christine Jönsson hänvisar till när hon säger att man skulle kunna bygga bort eller elsanera och i kommunerna då skapa områden där de elöverkänsliga skulle kunna klara sig. Vilken ny forskning är det?

Anf. 100 CHRISTINE JÖNSSON (m) replik:

Herr talman! Först hänvisar jag naturligtvis till den diskussion som förekom när man tog fram betänkandet *Får jag lov?* och bygglovsdelen där, där man sade att man inte kommer att göra några förändringar som innebär att man ställer krav på kommunerna att ha mobilfria zoner.

Jag ser också hela den forskning som har kommit bland annat från Energimyndigheten men också från Statens strålskyddsinstitut. Det är den som man får koppla till den fortsatta diskussionen om hur man ska lösa de problem som finns. Det finns inget uttryckligt förbud heller för kommunerna att i sina översiktsplaner ta fram strålningsfria områden.

Anf. 101 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Energimyndigheten bedriver ingen forskningsverksamhet alls. Jag tror inte att Strålskyddsinstitutet gör det heller. Åtminstone gör inte Energimyndigheten det. Så frågan kvarstår: Vilken forskning är det som ni lutar er mot?

Faktum är att de praktiska försök som görs när det gäller att elsanera inte är särskilt framgångsrika. Visst finns det enstaka individer som kan få sina besvär mindre problematiska genom att man skärmar kablar, väljer fotogenbelysning i stället för elbelysning och sådana saker. Det går att använda telefoner som befinner sig i ett annat rum om man använder slangar och pratar i rör.

Det finns mängder av åtgärder som man kan vidta för att minska problematiken. Men det räcker inte till för de människorna att bo och leva i. Det är för att de ska ha möjligheter att under en kortare tid kanske klara av att vara på sitt arbete ett par tre timmar om dagen eller något sådant. Det är den typen av åtgärder man kan vidta.

För de områden där de människorna ska kunna få någon vila, kunna sova till exempel, krävs det att de är i stort sett fria från strålning och elutrustning. Helt fria kan de i vårt samhälle omöjligt vara, men så fria som möjligt.

Vi är många som lägger mycket kraft på att hitta underlag för att skapa lösningar. Jag frågar: Vad är det för forskning som ni lutar er mot?

Anf. 102 CHRISTINE JÖNSSON (m) replik:

Herr talman! När det gäller den kommunala översiktsplaneringen tycker jag att det är en viktig fråga som Jan Lindholm tar upp. Jag ser också att det finns ett problem här. Det finns också ganska stora påtryckningar från den grupp som har problem att man ska få fram de mobilfria zonerna.

Jag kan inte se att det är något bekymmer för kommunerna att försöka göra det. Men det varierar ganska mycket från kommun till kommun. Till exempel i den del av landet som jag kommer ifrån, västra Skåne, försökte man göra det, men det var väldigt svårt hitta sådana zoner.

På något sätt får man jobba här från två håll – både titta på möjligheterna inom de kommunala och regionala översiktsplanshanteringarna och naturligtvis fortsätta med diskussioner med läkarvetenskapen och med andra som bör ha de här kunskaperna och titta på om det går att minska besvären och kanske hitta andra metoder. Man kan inte bara ensidigt säga att man ska isolera problemen till vissa zoner, för då tror jag att vi kommer att få ett större problem.

Jag kan i och för sig skicka över den broschyr som jag fått från Energimyndigheten där man hänvisar till ett antal forskningsprojekt som pågår både i Sverige och i övriga Europa, men jag förutsätter att Jan Lindholm redan har den.

Anf. 103 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! I betänkandet från utskottet finns det mesta beskrivet om tillsatta utredningar, pågående arbeten och vad regeringen har åstadkommit så här långt. Jag tänker därför i stället ägna mig åt att kommentera några av de 45 motionerna i ärendet.

Det finns motionsförslag om att överklagandeprocessen ska förenklas och förkortas. Det är bara att instämma. En samordning av plan- och bygglagen och miljöbalken är önskvärd, och i det längre perspektivet hoppas jag att de båda lagstiftningarna blir en gemensam, för att underlätta för sökande, överklagande och beslutsfattande. Likaså hoppas jag att kraven på byggnmälan försvinner. Den fyller ingen funktion utan bara krånglar till det.

Att kräva, som en socialdemokrat vill, bygglov för icke permanenta pooler är inte riktigt den väg vi i majoriteten vill gå. Det blir en ökad administration och ökade kostnader för framför allt barnfamiljerna.

Jag känner stor sympati för en motion om koloniträdgårdar. Att ha en egen trädgård och att själv odla och äta egna bär, frukter och grönsaker är en lisa för själen. Däremot är det inget vi behöver besluta om här i riksdagen, utan den frågan tycker jag att vi med glatt hjärta, med varm hand och med gröna fingrar kan överlåta till våra kommunala kolleger.

En motionär vill att varje fällt träd i en tätort bör ersättas med två. Vad innebär det i det längre perspektivet? Ja, de öppna grönytor som finns kommer att vara skog framöver. Så blir det. För att få vackra träd krävs det nämligen gallring, och då måste nya ytor planteras eller husen rivas. Detta är också en sådan fråga som får lösas lokalt.

Herr talman! Det finns ett knippe motioner om gränser för energikonsumtionen i bostäder, och i sak finns det väl inga delade meningar här. Alla är överens om att energiförbrukningen ska minska inom bostadssektorn. Det långsiktiga optimala målet bör vara att alla bostäder i princip ska vara självförsörjande på energi. Genom bra klimatskydd i form av byggmaterial och isolering, genom sol och vind i småskaliga lösningar och genom energisnåla maskiner och även teknisk utrustning är inte detta omöjligt.

Det är viktigt att ha olika mål i form av procentsatser för till exempel år 2020 eller år 2050, men det viktigaste är ändå att berörda branscher, förhoppningsvis på en väl fungerande konkurrensutsatt marknad, kommer med lösningar som gör att vi når och överträffar de mål som vi har satt upp. Låt oss i synnerhet fokusera på att minska energiförbrukningen i befintliga bostäder utan att äventyra konstruktionen i husen. Vi får inte göra om misstagen från 1970-talet och bygga in fukt och mögel och därmed äventyra både hus och hälsa.

Jag instämmer i att det ska finnas bostäder med enklare standard för att få ned hyresnivåerna. Det är inte detsamma som en dålig standard. Det finns inte bara BMW och Mercedes i bilbranschen. Det får inte finnas bara ekparkett, italiensk klinker och kakel samt dubbla hygienutrymmen i alla bostäder. Det går att bygga billigare än i dag, och materialvalet har sin betydelse. Däremot är jag inte intresserad av särskilda bostäder för studenter, men den diskussionen kan vi återkomma till senare i vår.

När det gäller bostadsanpassningsbidrag innebär det ibland en värdeökning på fastigheten som kommer ägaren till del. Kommunen kan ha lagt ned stora pengar och haft kostnader men får inget tillbaka. Detta kan kritiserars, men om det finns handikappanpassade bostäder att tillgå är inte kommunen skyldig att åtgärda den befintliga bostaden.

Mitt råd är alltså att se till att det finns lägenheter med god tillgänglighet så löser sig de flesta problemen.

Jag nöjer mig med detta, herr talman, och yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner och reservationer.

Anf. 104 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Jag ska försöka fatta mig ganska kort, och jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Sedan vill jag ge en eloge till Johan Löfstrand. Jag håller med honom om att det är väldigt viktiga frågor och ger honom en eloge för att han

visar sådan samförståndsanda i sitt anförande. Det borgar för att vi kan ha goda diskussioner i de här frågorna längre fram.

Liksom i fjol talar vi nu om reformering av plan- och bygglagstiftningen. Man kan naturligtvis önska att det skulle gå lite snabbare. Man kan säga att både Miljöprocessutredningen och Byggprocessutredningen har varit nödvändiga i sammanhanget för att utveckla kommitténs slutbetänkande. Den tiden har vi behövt för att kunna göra ett gediget arbete i frågan. Det är särskilt viktigt när man ska reformera en befintlig lagstiftning att man verkligen får gå till grunden så att det blir rätt och riktigt från början, för det är ett stort arbete.

Det har konstaterats här tidigare att parallellt löper arbetet med anledning av andra propositioner. Vi har en proposition om strandskyddet och en om prövning av vindkraft, som har en stark koppling till plan- och bygglagsdiskussionen.

Herr talman! Det har också nämnts tidigare att det redan har genomförts en del förändringar i plan- och bygglagen utifrån tidigare propositioner. Det var tänkt som ett första steg, och det var naturligtvis ett första steg. Men det är något som kanske kommit skymundan. Det har varit mycket prat kring en lite större friggebod, men det viktiga är klimatmålen, som vi tog upp i debatten i går om naturresurser. Det är viktigt att man för in att kommunerna i sina planeringsprocesser ska ta hänsyn till och anpassa sig till klimatförändringarna utifrån erosion, skred- och översvämningsrisker.

Jag är i det här läget övertygad om att vi alla ser fram emot en tydligare och enklare plan- och bygglagstiftning och att vi kan ha bra diskussioner om det längre fram. Grunden för plan- och bygglagen bör vara att vi får effektiva processer och att rättssäkerheten inte på något sätt äventyras.

Herr talman! Jag skulle vilja nämna en sak till som är nog så viktig i det här sammanhanget, och det är en process som har pågått hela tiden och som kommer att pågå även i framtiden. Det är faktiskt tillämpningen av den lagstiftning som vi har. Jag tror att mycket av problematiken kring plan- och bygglagen beror på tillämpningen. Boverket jobbar med frågan, och det är inte minst viktigt att vi får en lika tillämpning över hela landet. Jag tror att mycket av problematiken är att vi – vi kommer ju från olika delar av landet – inte känner igen de problem som man har i andra delar av landet. Det har med tillämpningen att göra. Det är samma lag trots allt.

Ett litet ord om byggfelsförsäkringen: Det är tillfredsställande att se att Byggprocessutredningen har kommit fram till att självbyggare måste undantas från den här försäkringen. Den försäkringen är inte tillämplig på den gruppen. Man betalar in en premie, men man kan aldrig få någon ersättning från försäkringen. Vi får förhoppningsvis ett förslag som gör att man kommer till rätta med detta.

När det gäller energideklarationer är det ett väl känt problem att det hela är försenat. Lagen trädde i kraft 2006. Den har införts successivt inom olika områden, och den omfattar olika typer av byggnader. Nu tror jag att nästan alla är med utom kanske småhusen. Boverket har fått i uppdrag att titta på genomförandet.

Även om vi har samförstånd kan jag väl få göra en liten reflexion. När lagen togs 2006 hade vi från den dåvarande oppositionen, samtliga

allianspartier, invändningar mot att den infördes på ett svårare sätt än nödvändigt. En av de saker som togs upp gällde att det inte kommer att fungera med att man inte har tillräckligt många oberoende experter. Nu är vi där. Nu har vi ett gemensamt problem, och vi måste naturligtvis lösa det problemet.

Herr talman! Det finns många saker att tala om när det gäller plan- och bygglagen, men det kan vi återkomma till när regeringen har lagt fram sin proposition, som förhoppningsvis kommer i juni.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 april.)

16 § Sjöfartsfrågor

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2008/09:TU12
Sjöfartsfrågor.

Anf. 105 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Sverige är en halvö i norra Europa. Detta och vårt stora beroende av utrikeshandel ger sjöfarten en viktig roll i det svenska transportsystemet. Sverige är ett av Europas mest sjöfartsberoende länder. Enligt Sjöfartsverkets beräkningar går mer än 90 procent av Sveriges utrikeshandel, mätt i volym, sjövägen. Dessutom reser uppemot 30 miljoner personer till och från Sverige med färja varje år, vilket är nästan dubbelt så många som antalet flygresenärer till och från Sverige.

Inom den internationella sjöfarten har uppemot 45 000 fartyg till huvuduppgift att frakta gods och/eller passagerare. Omkring 90 procent av de gränsöverskridande internationella godstransporterna sker med fartyg.

Herr talman! I det här betänkandet behandlar trafikutskottet frågor om sjöfart i 31 motionsyrkanden i sammanlagt 24 motioner från allmänna motionstiden 2008.

Motionsförslagen rör främst säkerhets- och miljörelaterade sjöfartsfrågor men även frågor om fritidsbåtsverksamheten. När det gäller frågan om sjöfart i Östersjöområdet konstaterar utskottet att den havsproposition som regeringen nyligen lagt fram innehåller förslag som i hög grad har bäring på de säkerhets- och miljöproblem som präglar detta område.

Utskottet konstaterar också att arbetet med de så kallade PSSA-anknutna skyddsåtgärderna i Östersjön fortskrider. PSSA betyder särskilt känsligt havsområde. Även frågor om utsläpp från sjöfarten till luft – kväve- och svaveloxider – och till vatten – olja och barlastvatten – tas upp i betänkandet, och utskottet hänvisar till pågående eller planerade åtgärder. Samtliga motioner avstyrks.

I betänkandet finns sju reservationer från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Med detta hoppas jag att alla åhörare har fått en god bild av vad den förestående debatten kan komma att handla om.

Anf. 106 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Herr talman! Vi socialdemokrater har tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet sju reservationer i betänkandet. Vi står givetvis bakom alla sju, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservationerna 1 och 7.

Sverige är ett litet, utrikeshandelsberoende land. Som framgår av betänkandet går mer än 90 procent av Sveriges utrikeshandel sjövägen. Det gör oss till ett av Europas mest sjöfartsberoende länder. Sveriges långa kust och många hamnar gör att transporter med sjöfart lönar sig väl. Denna resurs borde kunna utnyttjas mycket bättre. Sjöfarten är ett miljövänligt sätt att transportera gods.

Genom att föra över mer gods till sjöfarten skonas klimatet. Dessutom mildras trängseln på våra vägar, och det omfattande vägslitage som orsakas av tunga fordon kan reduceras.

Vissa svenska rederier går i bräschen när det gäller att använda sig av bunkerolja miljöklass 1 och katalysator för avgasrening. Problem uppstår när dessa fartyg kommer till hamnar ute i Europa där det saknas tillgång till miljövänlig bunkerolja. Det gör att utvecklingen av fartyg med katalysatorer går mycket trögt och att sjöfarten fortsätter att släppa ut miljöfarliga föroreningar. Därför är det viktigt att regeringen inom EU med kraft driver frågan om miljöklassad bunkerolja.

Flera åtgärder har satts in för att komma åt de negativa effekterna av svavelhaltiga utsläpp från fartyg som trafikerar svenska vatten. Alla berörda myndigheter är indragna i det arbetet. De arbetar med att ta fram planer och strategier för att minska användandet av svavel i det marina bränslet.

Internationellt samarbete pågår på motsvarande sätt både inom EU och i FN:s sjöfartsorganisation IMO. Arbetet i EU har till exempel resulterat i skärpta gränsvärden för svavel i marina bränslen för fartyg i hamn.

Här kan man också använda sig av landström när våra färjor ligger vid kaj. Vissa hamnar har också landström för fartyg som lossar och lastar.

Nu hoppas vi att alla dessa insatser verkligen också ger resultat så att den försurning som svaveloxiderna bidrar till minskar på allvar. Särskilt viktigt är det i Östersjön som IMO klassar som PSSA-område, det vill säga ett hav som är särskilt känsligt och som det är viktigt att skydda från miljöfarliga utsläpp.

Vårt politiska ansvar för att skydda dessa vatten väger mycket tungt.

Vi har tyvärr inte samma positiva utveckling när det gäller kväveutsläppen från sjöfarten. Kväveutsläppen bidrar till övergödning och algblomning i havet. Nästan inga regler styr hur stora utsläpp av koloxid som är tillåtna. Resultatet av det är att fartygens utsläpp av kväve har ökat dramatiskt jämfört med motsvarande utsläpp från vägtrafiken.

Det räcker inte med det frivilliga initiativ till kväverening som det finns exempel på bland annat i svenska rederier. Det behövs bindande regler för att förhindra sjöfart utan kväverening att trafikera våra vatten. Dessutom behövs, från myndigheterna, uttalade krav på fartygen att de använder det mest miljövänliga bränslet.

Den socialdemokratiska regeringen gav 2006 Sjöfartsverket med flera i uppdrag att utreda hur ett handelssystem med utsläppsrätter kan utformas för sjöfarten. I utredningen som redovisades i maj 2007 konstaterades att det svenska arbetet med sjöfartsutsläppen av föroreningar har mött erkännande men att efterföljarna har varit få.

Vi har nu stora förväntningar på att den borgerliga regeringen kommer att göra verkstad av utredningsförslagen. Ett nytt system med utsläppsrätter inom sjöfartssektorn kan fungera lika väl som det gör i det övriga näringslivet och ge stora positiva utvecklingsmöjligheter.

Herr talman! Sverige är ett av världens båtätaste länder. Många utländska turister söker sig till våra vackra kuster och skärgårdar. Min blygsamhet förbjuder mig att säga var jag tycker att den finaste skärgården finns.

Därför är det tragiskt att det sker så många olyckor med fritidsbåtar varje år. Ofta finns det alkohol med i bilden. Utvecklingen är långt från det trafiksäkerhetsmål vi här i riksdagen har satt upp. Vi bör göra ännu mer för att vända utvecklingen.

Svenska sjöräddningssällskapet, polisen, Kustbevakningen och tullen återkommer till behovet av ett nationellt register för fritidsbåtar. Ett register skulle underlätta för polisen och tullen i deras övervakningsarbete. När det sker olyckor är ett registreringsnummer ett enkelt sätt att slå fast vem båtägaren är. Dessutom gäller för det ökade antalet båtstölder att det är betydligt krångligare för en person att hävda att båten är hans om han måste ändra registreringsnummer på båten.

Finland har redan ett nationellt fritidsbåtsregister. Det fungerar utmärkt. Jag har svårt att förstå det motstånd som den här diskussionen orsakar bland alliansens företrädare, särskilt med tanke på att vinsterna är så givna. Var står alliansen egentligen i denna fråga?

Det är svårt att begripa den moderatledda regeringens motstånd mot ett båtregister. Vart tog viljan att bekämpa brott vägen? En mycket trolig förklaring till motståndet är att man ser ett register som ett första steg mot att införa en båtskatt. Då klarnar bilden av de nya moderaterna. Rädslan för skatter är en betydligt starkare drivkraft än värnet av rättsstaten. Jag måste faktiskt säga att jag saknar de gamla moderaterna, som hade lag och ordning som sin ledstjärna.

I detta anförande instämde Pia Nilsson (s).

Anf. 107 KARIN SVENSSON SMITH (mp):

Herr talman! För Miljöpartiets räkning yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 7.

Jag tänkte börja med att berätta att det i går lämnades in ett stort antal motioner föranledda av regeringens klimatproposition. I dessa motioner, både enskilda motioner från Miljöpartiet och motioner som är gemensamma för Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, pekar vi ut sjöfarten som en potentiellt mycket viktig klimatåtgärd. Hur kan det komma sig? Många människor associerar sjöfart med luftföroreningar.

Som vi pekar på i vår reservation 1 är det mycket mer man kan göra för att minska emissionerna från luftfarten. Men icke förty är sjöfarten ett transportmedel som med rätt hastighet kan transportera mycket stora

mängder gods till låg energiåtgång. Det har att göra med att friktionen mellan fartyget och vattnet är låg. Det borde man utnyttja mycket mer, men det förutsätter också att man är aktsam om vattnet där båtarna färdas. Det är vad reservation 1 går ut på. De regler som vi har möjlighet att tillämpa i och med att Östersjön är klassad som särskilt föroreningskänslig skulle kunna göra att vi ställde mycket högre krav än vad vi gör i dag.

I reservationen pekar vi till exempel på att man skulle kunna hänvisa till IMO:s regelverk och kräva att rederierna ska ha ITF-avtal för att få lov att angöra olika hamnar kring Östersjökusten. Då kan man undra vad avtalen om arbetsvillkor för besättningen har att göra med goda förhållanden för miljön. Den mycket stora erfarenhet som vi har av fartygsolyckor och utsläpp i vattnen runt om i världen visar att det finns ett samband. De fartyg som har bra arbetsförhållanden är också i regel de fartyg som är aktsamma om miljön. Och tvärtom har flera av de båtar som har gått på grund eller gjort stora utsläpp slarviga eller väldigt dåliga relationer till de anställda och i vissa fall inga avtal med besättningen.

Vi skulle också vilja peka på att det är viktigt att vara rädd om Östersjön när det gäller Hoburgs bankar och andra känsliga ställen. Det vore en poäng och viktigt att man nu, särskilt i tider då antalet oljetransporter och transporter med annat fossilbränsle på vattnet ökar väldigt mycket från det forna Sovjetunionen och alla stater på den östra sidan och söderut, har ordentliga farleder, en bra trafikseparering och bra styrning för att kunna undvika att det blir olyckor.

Vi tycker också att handlingsplanen för Östersjön, Baltic Sea Action Plan, behöver genomföras inom den givna tidsramen och vara framtagen till Helcoms ministermöte 2010. Östersjön är en oerhört stor tillgång, och vi måste vara mycket rädda om den. Därför måste vi ställa de krav på sjöfarten som behövs för att den samtidigt ska kunna skona och vara rädd om Östersjön och samtidigt bidra till att minska klimateffekterna av godstransporterna.

Vi tycker att det är väldigt sorgligt att den här regeringen inte har tagit tillfället i akt att använda sig av alla de förslag som finns i den hamnutredning som Bengt Owe Birgersson gjorde och ordna upp förhållandena mellan stat och kommuner när det gäller hamnar, se till att det blir bättre kommunikationer till de hamnar som har möjlighet att kombinera lastbilstransporter med vattentransporter och att dessa hamnar blir utpekade som strategiska hamnar och i ett sammanhang av noder kan transportera gods på ett klimatvänligt och effektivt sätt. Det har regeringen bara lämnat på någon hylla, och jag vet inte varför man inte gör någonting åt det.

Jag skulle också vilja säga någonting om reservation 7. Den handlar om register för fritidsbåtar. Varför vill vi ha det? Det finns vissa trafiksäkerhetsmässiga poänger med det. Men det redogjorde Claes-Göran Brandin för på ett bra sätt, och det tänker jag inte upprepa. Jag tänkte tala om andra motiv som vi har i vår gemensamma reservation.

I tider när man resonerar om skillnader mellan fattiga och rika finns det här ett ganska stort obeskatat kapital. Var och en som går omkring i hamnarna kan se vad som finns där. Man kan jämföra villkoren för båtar med villkoren för till exempel fastigheter och förmögenheter. I hamnarna finns stora förmögenheter som många gånger är större än de som olika fastigheter representerar. Det vore rimligt att man hade ett register och att

man införde en beskattning, gärna en beskattning relaterad också till den klimatpåverkan som dessa båtar ger upphov till.

Vi är självklart väldigt positiva till att man använder båtar på sin fritid, och det finns mängder av vattenburna farkoster som är helt harmlösa för miljön och som skänker stor njutning till dem som använder dem utan att de påverkar andra negativt. Men det finns också fartyg som förorsakar buller, luftföroreningar och klimatpåverkan som man skulle behöva styra i rätt riktning med en beskattning.

Det är ingen skillnad på sjöfarten jämfört med andra transportslag. Man är tvungen att rätta sig efter framtidens villkor, och framtidens villkor kräver liten klimatpåverkan och små luftföroreningar. Vi är väldigt positiva till sjöfarten, men den måste liksom andra ställas inför villkor och krav.

Anf. 108 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m):

Herr talman! På sjöfartsområdet händer det mycket, och det ska det göra för sjöfarten är av mycket stor betydelse för Sverige, för Europa och för världen. Ca 90 procent av de globala varutransporterna mellan länder sker med sjöfart. Att det händer mycket är också bra. Sjöfarten måste nämligen bli miljövänligare. Den måste minska sina utsläpp, måste gå över till lågsavlig olja, och branschen själv måste ta initiativ till olika miljöåtgärder som lägre fart och bättre motorer. Detta görs också mer och mer från branschens sida. Vi har talat om eco driving när vi diskuterade detta.

Trots att sjöfarten relativt sett är ett miljövänligt transportsätt smutsar den ned avsevärt. Det är också nödvändigt att det sker mycket och snabbt med tanke på den ömtåliga och alltför belastade och förstörda del av jorden som är havet.

Vad är det då som händer? På EU-nivån har en lång rad handlingsprogram, direktiv och rättsakter som rör sjöfart och havsmiljö antagits eller är på väg att antas. Som exempel kan jag nämna följande.

Det handlar om det tredje sjösäkerhetspaketet som antogs av Europaparlamentet den 11 mars i år. Det innehåller bland annat direktiv om flaggstaternas ansvar att uppfylla vad IMO:s konventioner föreskriver.

Det handlar om hamnstatskontrolldirektivet med en ändring vad avser ökad kontroll av högriskfartyg och regler för övervaknings- och informationssystem och direktiv om redares skadeståndsansvar.

Det är kommissionens grönbok om en framtida havspolitik och en integrerad havspolitik med förslag om minskade utsläpp från sjöfarten och ett fördjupat samarbete mellan branscher och myndigheter med bäring på sjöfarten.

Det gäller ett ramdirektiv om marin strategi för att skydda Europas hav och för att uppnå betydande förbättringar av havsmiljön till 2020. Det är ett direktiv som ska vara implementerat i medlemsstaterna redan 2011.

Ett förslag till en europeisk hamnpolitik finns redan, och en handlingsplan för att inrätta ett europeiskt område för sjötransporter utan hinder lades fram i januari i år. Syftet med denna är att öka sjöfartens attraktivitet, effektivitet och konkurrenskraft samtidigt som miljöskyddet förbättras. Åtgärder föreslås på såväl EU-nivå som medlemsstatsnivå på

såväl kort sikt till 2010 som medellång sikt till 2013 och med en uppföljning planerad till 2012.

Samtidigt med denna handlingsplan kom också ett meddelande om strategiska mål och rekommendationer för EU:s sjöfartspolitik fram till 2018 med krav på åtgärder för förbättrad miljöprestanda och säkerhet, ökning av närsjöfarten och överförande av gods från väg till sjö samt förslag till avhjälpan av bristen på kvalificerat sjöfolk.

Först i juni kommer EU:s särskilda strategi för Östersjöregionen att presenteras.

EU:s insatser när det gäller sjösäkerhet och havsmiljö är dessutom intimt förknippade med IMO:s arbete och handlar i mångt och mycket om att se till att de internationella överenskommelser som träffats inom IMO också effektivt och enhetligt införs i medlemsstaterna.

Den svenska regeringen lade den 17 mars i år fram en proposition om en sammanhållen svensk sjöfartspolitik med förslag till konkreta åtgärder i form av bland annat förstärkt internationellt samarbete med fokus på Östersjön och Västerhavet, en ny samlande myndighet för havs- och vattenfrågor, utvecklad sjöövervakning, AIS och VTS, åtgärder avseende barlastvatten och förbud mot utsläpp av toalettavfall, begränsningar av sjöfartens utsläpp till luften samt skydd för havsmiljön i Arktis.

Till detta lär vi mer i detalj få återkomma i en debatt senare här i kammaren. Men jag ville nu nämna det här som exempel på att både vi och EU och naturligtvis även andra internationella organ intensivt arbetar med miljö- och säkerhetsfrågor avseende sjöfarten.

Trots att så gott som allt det arbete som föreslås i s-, v- och mp-motionerna redan pågår eller också föreslås i propositioner eller utredningar eller är på gång på annat sätt – vilket mycket tydligt förklaras i utskottets betänkande – har oppositionen sju reservationer.

När det gäller sjöfarten i Östersjöområdet och PSSA-åtgärder, som reservation 1 handlar om, delar utskottet självfallet reservanternas uppfattning att det är av yttersta vikt att värna Östersjöns marina miljö, vilket klart framgår av betänkandet.

Mycket arbete pågår på många olika plan med detta syfte, och arbetet med PSSA-anknutna skyddsåtgärder drivs vidare. Skyddsåtgärder avseende Ålands hav godtogs av IMO hösten 2008, med ikraftträdande den 1 januari 2010. När det gäller skyddsåtgärder runt Gotland pågår ett arbete med att ta fram krav inför en ansökan i år till IMO. Ytterligare skyddsåtgärder diskuteras av Östersjöländernas sjöfartsmyndigheter, och uppföljning sker kontinuerligt. Helcoms handlingsplan, som tidigare nämndes här, ska genomföras så snart det bara går. Sverige är ordförandeland i Helcom åren 2010–2012 och driver frågan.

Herr talman! Sjöfart i arktiska områden är en oerhört angelägen fråga som tas upp i reservation 2.

Inom Arktiska rådet pågår ett arbete i syfte att stärka de säkerhets- och miljörelaterade frågorna gällande arktisk sjöfart – ett arbete som snart kommer att redovisas.

Som jag tidigare nämnde är skyddet av havsmiljön i Arktis ett område som tas upp i havspropositionen, där det framhålls att det är bråttom med att ta konkreta steg avseende bestämmelser, regler och överenskommelser. Regeringen är pådrivande i arbetet och vill självfallet se resultat inför år 2011 då Sverige tar över ordförandeskapet i Arktiska rådet.

Samtidigt är det värt att notera att frågorna om sjöfart och exploatering av såväl naturresurser som landområden i Arktis även har många klart politiska och ekonomiska implikationer, något som troligen inte kommer att underlätta arbetet. I stället kommer det att krävas insatser och ett förstärkt samarbete på såväl nordisk som europeisk nivå – ja, självfallet även globalt utöver det vanliga.

När det gäller utsläpp av kväve- och svaveloxider vill reservanterna att regeringen fortsätter att med kraft driva frågan om åtgärder mot sjöfartens utsläpp.

Vad gör då regeringen? Jo, precis detta: Förutom de nyligen skärpta kraven på miljödifferiering i systemet med farledsavgifter arbetar man på system för handel med utsläppsrätter för kväve- och svaveloxider inom sjöfarten och redovisar i propositionen *En sammanhållen klimat- och energipolitik – Klimat* att man vill agera för att den internationella sjöfarten inkluderas i ett sådant system. Vidare uttalar man att man fortsatt vill vara drivande inom IMO:s arbete med att begränsa sjöfartens utsläpp av luftföroreningar och att man vill medverka till satsningar för att utveckla bra övervakningssystem. Dessutom har regeringen inlett en dialog med oljebolagen i Sverige för att få till stånd en ökning av utbudet av bunkerolja, miljöklass 1.

När det gäller landström pågår, på svenskt initiativ, ett arbete inom IMO. Det gäller då ett samarbete om standardisering av landanslutning av el i syfte att bland annat minska investeringskostnaderna. Europeiska kommissionen kommer snart att lägga fram ett förslag till ett direktiv för att underlätta landströmsinstallationer. Frågan om skattebefrielse för landansluten el för fartyg bereds inom regeringen.

Jag kan inte låta bli att i det här sammanhanget notera att Göteborgs Hamn, som ligger långt framme i denna fråga, vilket reservanterna också har noterat, i måndags fick transportnäringens miljöpris, Pegasuspriset 2009, dels för sitt breda miljöarbete som bland annat omfattar miljödifferierade hamnavgifter och ett program för landanslutning av el när fartyg ligger vid kaj, dels för sina 24 dagliga tågpendlar till 22 orter i Sverige. Om dessa transporter under år 2008 hade gått på landsväg skulle det ha inneburit utsläpp av ytterligare 47 000 ton koldioxid. Ytterligare 18 miljoner liter diesel skulle då ha förbrukats – inom parentes sagt.

När det gäller utsläpp av olja menar reservanterna att ”Sverige bör fortsätta att aktivt driva på i internationella forum för att se till att de internationella konventionerna skärps för att minska risken för utsläpp av olja och andra farliga ämnen”. Men det är ju precis det vi gör! Vi driver på i alla på marknaden förekommande internationella forum – i IMO, Helcom, EU med flera – för såväl en skärpt övervakning och en effektivare hamnstatskontroll som en bättre trafikreglering och så vidare.

Reservation 6 handlar om utsläpp av barlastvatten. En proposition om antagande och genomförande av barlastvattenkonventionen kommer mycket snart. När Sverige som 18:e land har ratificerat konventionen kommer vi självfallet att vara pådrivande så att ytterligare minst tolv stater följer vårt exempel på det att konventionen sedan kan träda i kraft.

Herr talman! Till sist vill jag bara mycket kort – jag har ju talat länge nog nu, men jag är ensam talare på allianssidan här i dag – nämna fritidsbåtsregistret. Tredje året i rad säger jag: Det är inte aktuellt.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Prot. 2008/09:96
2 april

Sjöfartsfrågor

Anf. 109 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Herr talman! Lisbeth Grönfeldt Bergman har här gått igenom alla våra reservationer och instämmer i nästan allt som vi har skrivit. Det heter: Det finns, det kommer och så vidare.

Men när det kommer till fritidsbåtsregistret är det tummen ned. Förra gången jag ställde en fråga till Lisbeth svarade hon att det i alliansen är Annelie Enochson som ska svara på frågan. Men eftersom Annelie inte är här i dag får jag fråga Lisbeth Grönfeldt Bergman: Vad är det som gör att man är så negativ till ett fritidsbåtsregister? Det är så många remissinstanser som har sagt ifrån. De remissinstanser som ändå har med de här frågorna att göra har ju sagt att detta är viktigt, att vi borde få ett fritidsbåtsregister. Vad är det då som gör att man avvaktar i det avseendet?

Jag kan bara säga – jag säger det så slipper du säga något om det – att jag beklagar den motion som vi väckte någon gång i början av 2000-talet där vi skrev om en skatt. Jag tar helt avstånd från en båtskatt. I stället ska det vara ett fritidsbåtsregister som kan användas vid hanteringen av stulna båtar. Polisen och Kustbevakningen kan också med ett sådant register få möjligheter att jaga dem som kör för fort och som gör att normala människor inte kan handskas med våra vatten så att säga. Det är vad det handlar om – ingenting annat!

Vi behöver inte ha någon diskussion om skatt eller inte. Jag är helt motståndare till en båtskatt. Däremot är jag förespråkare för ett båtregister som är självfinansierat. Det är så konstigt att man inte kan gå med i det avseendet.

I nästa replik återkommer jag till bunkeroljan.

Anf. 110 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m) replik:

Herr talman! På vilket sätt ökar sjösäkerhet med just ett statligt register i förhållande till ett register som försäkringsbolagen håller i?

I tidigare debatter har jag sagt att det vore bra med en allmän och obligatorisk båtförsäkring och ett register som försäkringsbolagen håller i. I dag är det bara 40 procent av fritidsbåtarna som har en särskild båtförsäkring. En del har sin båt försäkrad via hemförsäkringen. Resten har ingenting alls.

Men detta är ett svepskäl – naturligtvis är det så. Karin Svensson Smith sade här tidigare – och ni har ju en gemensam reservation – att det handlar om skatt, att det underlättar otroligt att införa en fritidsbåtskatt. Men det önskar vi inte göra.

Jag kan förstå om ni är besvikna på att Sverige inte längre toppar skatteligan och raskt vill fylla på med nya skatter på alla områden, inklusive höjda inkomstskatter, förmögenhetsskatter och båtskatt, så att vi går om Danmark igen i tävlingen om högsta skattetryck.

Vi säger nej till ett statligt fritidsbåtsregister men ja till ett fritidsregister som försäkringsbolagen håller i. Det är minst lika bra för tullen, polisen, sjöpolisen och Kustbevakningen.

Anf. 111 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Herr talman! Nu var vi där i skattediskussionen igen. Jag kan säga att jag står fast vid det jag säger, att vi inte har någon diskussion inom vårt parti om att vi ska ha båtskatt. Om sedan ordet statligt båtregister har missbrukats eller inte kan inte jag ta ansvar för.

Jag är inte lika säker på att de som bevakar våra vatten har lika stora möjligheter att komma åt ett register som de olika försäkringsbolagen har centralt. Jag tror inte att det kommer att fungera på det viset, utan jag tycker att man ska ha ett register som man också ansvarar för. Det är väl detta att det heter ett statligt båtregister som är problemet för den borgerliga regeringen.

För att gå tillbaka till frågan om bunkeroljan sade Lisbeth att det förs diskussioner med de svenska oljebolagen. Jag tycker att det är jättebra att det finns möjlighet att tanka bra oljor i Sverige, men det är inte här problemet ligger. Problemet är att det inte är möjligt för svenska båtar som vill köra miljövänligt att bunkra ren bunkerolja i EU och övriga världen. Det är där problemet ligger och inte i Sverige, för här har vi det. De båtar som ska bunkra ren olja ute i Europa klarar inte av att göra det. Därför måste frågan drivas gemensamt inom EU, och där tycker jag att vi måste trycka på ännu hårdare.

Anf. 112 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m) replik:

Herr talman! I den här frågan har vi faktiskt inga olika uppfattningar. Det har vi också konstaterat i tidigare debatter.

Det är bra att Sveriges regering för en diskussion med oljebolagen i Sverige. Det ska också utökas till en bredare diskussion inom EU. Men någonstans måste man börja, och jag tror att det här är en bra början.

Jag håller fullständigt med om att vi ska driva den här frågan, för det är dåligt på utbudssidan, och har vi inget utbud är det ju svårt för rederierna att släppa ut mindre.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 april.)

17 § Högskolan

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU15
Högskolan (redog. 2008/09:RRS11).

Anf. 113 MARIE GRANLUND (s):

Herr talman! Varslen duggar nu tätt i Sverige. De började i verkstadsindustrin och sprider sig som en löpeld över Sverige. Och nu står kommunerna och landstingen på tur att börja varsla folk. Det handlar om lärare, det handlar om sjuksköterskor, det handlar om läkare och det handlar om arbetsterapeuter.

Snart kommer man att säga att 2006 var det år då jobben kom. Nu, som sagt, duggar varslen tätt och regeringen är totalt passiv.

Ungdomsarbetslösheten närmar sig 25 procent. 25 procent är en fruktansvärd siffra. Vi riskerar att tappa en hel generation ungdomar. Vi vet hur det var på 90-talet och vad som hände då, men ingenting händer. I stället för att ge besked till kommunerna om att det kommer pengar så att de slipper säga upp gör man ingenting. Utbildning är det absolut viktigaste att satsa på, såväl när det är kris som när det inte är kris, men ingenting händer.

Vi har lagt fram ett förslag, som ni har röstat ned, där vi satsar på totalt 50 000 fler platser än vad den borgerliga regeringen gör. Det handlar om 22 000 platser fler i kommunal vuxenutbildning och 4 700 platser redan i år. Ni talar om att ni satsar på kommunal vuxenutbildning, men nu i slutet av mandatperioden har ni fortfarande inte nått upp till den nivå som var innan ni slaktade statsbidraget.

I kvalificerad yrkesutbildning föreslår vi 2 500 fler platser bara i år. När det gäller utbildningsvikaariat pratar vi om att vi måste ordna praktik för de nytutexaminerade akademikerna. Vi säger att eftersom det var så många förra året som sökte till sommarkurser måste vi utöka dem. Därför anslår vi pengar till 10 000 fler sådana. Och till högskolan föreslår vi ungefär 4 000 fler platser.

Herr talman! Jag är så otroligt trött på att vi har en utbildningsminister i Sverige som uttrycker sig väldigt slarvigt att alla inte kan bli akademiker. Nej, vem i hela fridens namn har sagt att alla skulle bli akademiker? Alla vill inte bli folktoparter, och alla vill inte bli akademiker. Så är det. Men varför inte låta de människor som faktiskt vill studera på universitet och högskolor göra det? Varför inte låta de ungdomar som nu kommer att gå ut i direkt öppen arbetslöshet få möjlighet att förverkliga sina drömmar?

Sverige är ett litet land men kunskapsintensivt, och det har vi kunnat vara på grund av att vi har satsat på utbildning. Vi har ett högt utvecklat näringsliv, offentliga tjänster i världsklass och framstående universitet. Vi är ett exportberoende land där de produkter och tjänster som vi exporterar har tagits fram med stort kunskapsinnehåll.

Men historien hade faktiskt kunnat vara väldigt annorlunda, för vi har i Sverige haft och har gott om råvaror som vi hade kunnat koncentrera oss på att exportera i stället för att förädla, men det gjorde vi inte. I stället satsade vi på forskning och utbildning för de många, inte bara för en liten elit, och det har visat sig vara en framgångssaga.

När vi i dag befinner oss i den värsta ekonomiska kris som vi har upplevt på väldigt många år står vi inför samma vägval. Om vi ska klara globaliseringens utmaningar kan vi inte sänka våra ambitioner i välfärden genom att sänka löner och genom att låta dem som saknar utbildning utföra tjänster i hushållen åt dem som har utbildning och statusfyllda jobb.

Vårt val är att i stället investera i utveckling, utbildning och forskning. Ska vi klara oss i konkurrensen och ta oss ur krisen måste vi skapa bättre och modernare produkter och ge alla människor möjlighet att höja sin kompetens och utbildningsnivå.

Jag, herr talman, tror på utveckling och tror på utbildning. Därför är det här valet väldigt lätt för mig att göra. Men att tro på utbildning förpliktar. Det ställer krav på oss som gör det, på hur vi prioriterar, på hur vi förhåller oss till våra medmänniskors drömmar och ambitioner.

Den som tror på utbildningens kraft och den som själv har kunnat välja en högre utbildning, kanske i hopp om att förverkliga det som den svenske statsministern Branting en gång valde att kalla sina bästa stämningars längtan, kan inte i nästa ögonblick förneka andra människors möjligheten till utbildning. Därför är vi socialdemokrater och jag så oerhört starkt kritiska till vad regeringen gör nu, eller rättare sagt vad man inte gör. Man verkar tro att utbildning blir bättre om den ransoneras och vägrar att satsa på utbildning. Trots att Sverige nu har några av sina största avgångskullar från gymnasiet bygger man inte ut högskolan.

Varje gång man pratar om kvalitet i utbildningarna handlar det om att låta högskolorna betala nedskärningar på andra håll. Man sänker kunskapskraven i gymnasiet för dem som läser på de yrkesförberedande programmen och gör det därmed svårare för dem att komma in på högskolan.

Min tro på utbildning har andra dimensioner. Jag vill att fler människor ska få studera. Jag vill att alla slags människor ska kunna studera. Om landet inte ska delas i landsändar där det är gott om valmöjligheter för dem som vill studera medan de är obefintliga i andra delar av landet, måste man satsa på utbildning.

Under de senaste 15 åren har antalet studerande ökat kraftigt i Sverige. Det har varit nödvändigt för att upprätthålla svensk konkurrenskraft och för att inte låta utvecklingen stanna av utan hela tiden låta den gå vidare.

Jag skulle vilja säga att för individen har utbyggnaden av den högre utbildningen varit vårt lands viktigaste frihetsreform. Ändå är det tolv länder inom OECD som har en större andel högskoleutbildade än vad vi har. Vi socialdemokrater satte därför upp målet att hälften av en årskull ska börja på högskolan innan de fyller 25 år. Många har skakat på huvudet åt detta, men i ett internationellt perspektiv är det helt nödvändigt för Sverige. När vi en gång i tiden satte upp målet att alla ungdomar som ville skulle kunna läsa på gymnasium var det lika många som skakade på huvudet, men historien gav dem fel.

Målet att fler ska kunna läsa på högskolan är också intimt förknippat och sammankopplat med målet om en ökad mångfald bland studenterna. Andelen studenter med arbetarbakgrund är fortfarande alltför låg. Vi kan inte öka mångfalden utan att öka möjligheterna för fler att studera. Vi kan självfallet inte börja sparka ut studenter vilkas föräldrar är tjänstemän eller akademiker, utan det vi ska göra är att bygga ut och styra så att fler människor studerar. Det är så vi gör Sverige starkt.

Tror man på utbildning och utveckling måste man ta kampen för att alla som vill och har förutsättningar verkligen också vågar ta chansen att studera.

Det enda besked som vi har fått de senaste veckorna från den borgerliga regeringen är att studenterna inte kommer att få någon studiemedelhöjning trots att det är otroligt viktigt just nu när det är kris och efterfrågan behöver stimuleras. Högskoleministern säger att det inte blir någon studiemedelhöjning. Om det hade varit en socialdemokratisk regering hade studenterna redan nu fått 400 kronor mer i månaden.

Ett annat besked som man levererar är att studentinflytandet, som är så oerhört viktigt för kvaliteten på utbildningarna, kommer att minska när kårobligatoriet avskaffas och man inte tillskjuter tillräckligt med pengar.

Det andra beskedet är ett brott mot det livslånga lärandet genom ett minskat antal platser på den kommunala vuxenutbildningen och borttagandet av 25:4-regeln. Det är inte den typen av besked vi behöver just nu. Vi behöver besked om fler utbildningsplatser, och det ganska rejält.

Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 25.

Anf. 114 AMINEH KAKABAVEH (v):

Herr talman! Sverige står inför stora utmaningar. Antalet unga som lämnar gymnasiet är rekordstort samtidigt som arbetsmarknaden försämras kraftigt. Särskilt svårt på arbetsmarknaden har de ungdomar som inte har något slutbetyg från gymnasiet. Den ekonomiska krisen har redan drabbat de ungdomar som har en god utbildning och relevant yrkeserfarenhet. De har svårt att få jobb.

Arbetslösheten bland ungdomar är redan hög. Enligt Statistiska centralbyrån är var fjärde ung person arbetslös. Vi ligger näst högst bland nationerna i EU när det gäller ungdomsarbetslöshet enligt Eurostat.

Högerregeringen har genomfört förändringar i det reguljära utbildningssystemet utan att ta hänsyn till arbetsmarknadens behov. Vi i Vänsterpartiet menar att det redan nu råder brist på utbildad arbetskraft på olika områden. Denna utveckling förvärras av regeringens politik eftersom man redan har genomfört nedskärningar inom komvuxutbildningen och högskolan. Man har också gjort det svårare att komma in på högskolan genom att till exempel avskaffa den så kallade 25:4-regeln och införa extra meritpoäng för dem som läser extra matematik och moderna språk. Dessutom har det aviserats stora förändringar av grund- och gymnasieskolan som bland annat kommer att leda till att färre elever får såväl gymnasie- som högskolebehörighet.

I enlighet med regeringens proposition *Vägar till högskolan för kunskap och kvalitet* har riksdagen tidigare beslutat att de nya reglerna för grundläggande behörighet för tillträde till högskoleutbildning ska börja gälla vid antagningen höstterminen 2010. Dock togs den så kallade 25:4-regeln bort redan vid antagningen höstterminen 2008. Vänsterpartiet tillbakavisade dessa förändringar eftersom de nya reglerna innebär att många utestängs från möjligheten att studera vid högskolan trots att de har goda förutsättningar att tillgodogöra sig studierna. Detta drabbar inte minst underrepresenterade grupper vid högskolan eftersom det är de studerandes bakgrund som har störst inflytande på betygen inom den behörighetsgivande utbildningen. Det har med andra ord betydelse för snedrekrytering, och där återkommer vi i denna fråga.

Mot bakgrund av att det behövs bättre analyser av vilka orsakssamband som råder vad gäller förkunskapskrav, förmåga att tillgodogöra sig högre studier, studenternas bakgrund, högskolans undervisning med mera anser vi att det är olyckligt att höja kraven på grundläggande behörighet utan att dessa frågor har blivit grundligt analyserade och belysta. Därför föreslår Vänsterpartiet att det tillsätts en utredning med uppgift att besvara dessa frågor.

Redan från antagningen till höstterminen 2008 upphörde den så kallade 25:4-regeln att gälla. Den innebar att sökande som var 25 år och hade minst fyra års arbetslivserfarenhet samt kunskaper motsvarande godkänt betyg i svenska B och engelska A automatiskt var behöriga att läsa vid högskolan. Regeln var viktig för att öka mångfalden på högsko-

lor och universitet. Genom att ta bort den har högerregeringen byggt fler hinder som förstärker den sociala och etniska snedrekryteringen.

25:4-regeln innebar på intet sätt att dörrarna till högskolan stod helt öppna. Det krävdes också samma kunskaper som av sökande med betyg från gymnasieskolan och i vissa fall även särskild behörighet. Sökande med enbart arbetslivserfarenhet måste alltså i de flesta fall komplettera med antingen komvux eller högskoleprov för att kunna komma in på de flesta utbildningar. Många högskolor säger sig dessutom ha mycket positiva erfarenheter av de studenter som antagits genom denna regel. Det är också svårt att se någonting negativt med åldersmångfald bland de studerande. Med anledning av detta föreslår Vänsterpartiet att den så kallade 25:4-regeln ska återinföras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Herr talman! Validering har blivit ett användbart redskap för att tillvarata praktiska och teoretiska kunskaper, inte minst om de har förvärvats utomlands. För validering av utländsk högskoleutbildning har det sedan mitten av 80-talet funnits en systematisk verksamhet för bedömning och erkännande av denna. Det finns också en väl utvecklad verksamhet för att högskolestudenter ska kunna tillgodoräkna sig utbildning som genomförts i utlandet. I detta sammanhang bör också de senare årens utveckling av validering av reell kompetens nämnas. Det innebär en skyldighet för högskolorna att bedöma kunskaper och erfarenheter oavsett om de är formellt dokumenterade eller inte. Detta gäller oberoende av i vilket land den reella kompetensen har förvärvats.

I de fall en utländsk utbildning inte anses motsvara en svensk dito ska det ges tydlig information om exakt vad som behöver kompletteras samt hur och var detta kan göras. Den sökande ska då också erbjudas studievägledning. Det är viktigt med studievägledning, för det ger möjlighet för folk att gå vidare. Det är faktiskt jättejobbigt för många studerande med utländsk bakgrund. De är helt förvirrade. De har juridik- och ekonomexamina, och jag känner många som tycker att det är jobbigt i Sverige att tillgodogöra sig de möjligheter som finns här. Därför vill de hellre köra taxi eller baka pizza än gå vidare. Det är väldigt olyckligt för vårt samhälle.

Med ett utökat krav skulle det vara naturligt att valideringen görs av universitet och högskolor som har störst kunskaper om olika utbildningsvägar och alternativ. Redan nu gör lärosätena bedömningar av tillgodoräknande av studier utomlands. Ansvaret för valideringen bör dessutom delas upp mellan universitet och högskolor så att det universitet eller den högskola som anses ha de bästa förutsättningarna att validera utbildningar inom ett visst område får ett riktat uppdrag.

Jag vill yrka bifall till samtliga våra motioner, men för tids vinning kommer jag endast att lyfta fram reservation 26.

Anf. 115 LAGE RAHM (mp):

Herr talman! Vi är här i dag för att diskutera motioner från allmänna motionstiden rörande högskolan, men jag vill börja med en allmän utblick över högskolans område.

Jag tror att vi alla är överens om att detta är ett väldigt viktigt område på många sätt. Det är viktigt till exempel för Sveriges välfärd och den typ

av struktur som vi har – ett kunskapssamhälle. Särskilt nu när vi diskuterar den här arbetslöshetskrisen kan man hoppas att vi i Sverige skulle kunna ta vara på de möjligheter som också tyvärr uppenbarar sig, att vi skulle kunna ta vara på dem och försöka gå vidare och utbilda oss. Det hade varit roligt om regeringen hade kommit längre på den punkten, men det är en annan debatt.

En annan del som högskolan är viktig för är individen, individens utveckling och människors förmåga och vilja att utbilda sig och förkovra sig och bli bättre människor, helt enkelt. Det är också viktigt för den kunskap och vetenskap som vi ändå menar att världssamhället bygger på att vi ska få reda på sanningen om olika saker och kunna använda oss av den.

Det har som tidigare sagts kommit många olika förslag på det här området. Det har kommit några propositioner. Den studiesociala kommittén har även kommit, och jag kan också beklaga att vi kanske inte får en studiemedelshöjning. Men vi får väl hoppas att vi får det efter valet om inte annat.

När det gäller de här olika förslagen som finns i betänkandet tänkte jag prata om några, men vi i Miljöpartiet ställer oss givetvis bakom alla våra reservationer. För tillfället vill jag dock bara yrka bifall till reservation nr 20.

Sex och samlevnad är någonting som vi nästan alla, tror jag, ägnar oss åt i samhället. Vi har i Sverige sedan länge haft undervisning i sex och samlevnad i skolan. Det är någonting som är oerhört viktigt på många sätt. Det är viktigt till exempel för den sexuella och reproduktiva hälsan. Man skulle kunna önska att den här undervisningen var bra, effektiv och fungerande så att man lärde sig någonting. Så är det säkert i många fall, men tyvärr upplever många lärare att de har bristande kunskap i detta.

Jag tycker att det är ganska uppenbart att det är problematiskt om man ska undervisa i någonting som man själv upplever att man har bristande kunskap om. Det vore väl rimligt att de som ska bli lärare och även de som redan är lärare får möjlighet att få bättre kunskaper i detta och att det till exempel ingår i undervisningen i lärarutbildningen.

Jag läste i betänkandet vad man får för svar när man som Miljöpartiet och även Socialdemokraterna och Vänsterpartiet föreslår det här. Då såg jag att det är redovisat att ministern i en interpellation har sagt att regeringen kommer att redovisa sin syn på detta när det gäller den nya lärarutbildningen. Jag måste säga att jag gärna skulle vilja veta vad utskottet tycker. Jag gissar att majoriteten i utskottet tycker som regeringen, för det brukar de tycka. Men jag skulle vilja få det bekräftat. Och om jag får bekräftat att de tycker så kvarstår frågan *vad* det är man tycker. Man tycker på samma sätt som regeringen, som inte redovisar vad de tycker. Det rimliga vore väl ändå att vi är överens om att det är viktiga frågor! Om sedan majoriteten inte vill att de ska ingå kan man väl skriva det. Det hade jag tyckt varit trevligt.

Jag hoppas att vi får en redovisning här i dag där man säger att det här är viktigt och att man inte redan nu vill säga om det kommer att ingå eller inte. Det är väl det minsta man kan begära. Det rimliga vore att det här faktiskt på ett bättre sätt ingick i lärarutbildningen.

En annan punkt vi har uppe är kunskap om HBT-personer. Jag tror att det här tyvärr blir en repris av vad vi såg förra året vid betänkandet om motioner från allmänna motionstiden gällande högskolan.

Vi vill, i oppositionen och i Miljöpartiet, att man ska se över examensordningarna för relevanta utbildningar i högskolan för att man ska få möjlighet att få ökad kunskap om homosexuella, bisexuella och transpersoner. Det kan i många fall vara oerhört essentiellt i en yrkesutbildning. Svaret är att man inte ska få ställa krav på att ha kunskap om specifika grupper i befolkningen.

Det är roligt att man benämner dessa människor som specifika grupper, tycker jag. Det finns ju fler grupper som man skulle kunna kalla specifika om man med specifik menar att den är bestämd och går att urskilja. Människor under 18 år är till exempel en specifik grupp i samhället. Det är ytterst rimligt tycker jag att det i många yrkesutbildningar, till exempel lärarutbildningen, ingår kunskap om människor i Sverige som är under 18 år.

Det blir lite en semantisk diskussion, men jag tycker att det är tråkigt att avfärda ett sådant här förslag med motiveringen att man inte ska ställa krav på kunskap om specifika grupper utan att kraven på kunskap ska vara av generell giltighet. Då kan man fråga sig hur generell giltigheten ska vara, men det är kanske också en semantisk fråga. Det hoppas jag att vi kan komma tillbaka till.

Sist vill jag prata om vad som ger meritering vid ansökan till högskolorna. Språk räknas sedan tidigare som mer meriterande vid urvalet. Det gäller moderna språk. Men när det gäller någon som har läst sitt modersmål ingår inte det språket och blir inte en mer meriterande faktor. Det beror, om jag har förstått det hela rätt, på att det ingår i en annan kursplan i skolan. Det är ju ett lätt svar. Men vi i Miljöpartiet vill att man ska ändra på detta så att det ska vara lika meriterande. För det är väl ändå inte de ungdomar som har modersmål som extra språk som inte är värda att ha lika meriterande poäng, utan det är väl ändå språken som i sådana fall är lika meriterande eller inte? Då borde det väl inte vara någon skillnad om man läser de här språken som modersmål eller som ett modernt språk? Det borde vara den rimliga utgångspunkten, tycker jag.

I stället konstaterar utskottet att regeringen anser att det ska vara som det är, och så beskriver man situationen som den är och att utskottet delar den uppfattningen. Det tycker jag också är ett tråkigt svar. Jag skulle önska att regeringen åtminstone sade sig vilja titta på det här.

Det var några nedslag i det här betänkandet.

Anf. 116 BETTY MALMBERG (m):

Herr talman! Högre studier är verkligen något som engagerar riksdagsledamöter. 140 motionsyrkanden lämnades in i detta ämne under allmänna motionstiden, och det är dem vi behandlar i dag. Motionerna rör flera olika frågor, såsom lärosätenas betydelse för en region, förslag på nya högskoleutbildningar, studenternas situation och hur man ska kunna rekrytera till högskolestudier.

Utbildningsutskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena. Det beror dels på bestämmelser och ansvarsförhållanden som reglerar några av frågeställningarna, dels på att det i vissa fall redan har vidtagits åtgärder eller att en utredning har tillsatts.

I betänkandet behandlas även en rapport från Riksrevisionens styrelse angående kvaliteten i högre utbildning. Den är både intressant och tankeväckande. Riksrevisionen menar att kvalitet förvisso är svår att mäta men att det samtidigt är så strategiskt viktigt för utbildningens värde att det måste göras mer för att säkra kvaliteten i högre utbildning. Man menar också att regeringen kan bli tydligare i styrningen och uppföljningen av kvalitetsarbetet just på grundutbildningen, och det är något som regeringen noga har hörsammat.

Senast i dag hörde vi till exempel att regeringen beklagligt nog har varit tvungen att dra in examensrätten för 7 av 18 psykoterapeututbildningar på grund av att de inte motsvarade kravet på vetenskaplighet. Andra åtgärder som regeringen har vidtagit för att förbättra kvaliteten är satsningar på ekonomin med 360 miljoner under åren 2007 och 2008, uppföljningar, uppdrag om internationella jämförelser och en forsknings-satsning som ger fler behöriga lärare. Det är några exempel.

Dessutom har Högskoleverket tillsammans med andra berörda fått i uppdrag att arbeta fram ett nytt utvärderingssystem som ska vara mer trovärdigt, förutsägbart och rättssäkert och som därmed också väntas få en högre acceptans bland de lärosäten som utvärderas. Tanken är att det här systemet också ska kunna användas som grund i den nya resurstilldelningen till universitet och högskolor och att det då, i likhet med det system som infördes på forskningssidan, till viss del också ska baseras på och ta hänsyn till kvaliteten på den verksamhet som bedrivs.

För oss moderater är och har utbildningsfrågorna alltid varit centrala. Vi tycker självklart att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation där hög kvalitet ska råda på alla nivåer i kunskapstrappan och där utbildningen ska kunna både motivera och stilla människors kunskapsörst under deras livslånga lärande.

Men vi vill också poängtera att man samtidigt måste se till samhällets behov, alltifrån arbetsmarknadens behov av välutbildad arbetskraft med olika kompetenser till hur Forskningssverige ska få kreativa och nyfikna personer som kan bidra till nya tekniksprång eller andra vetenskapliga avhandlingar.

Högre utbildning är ju ett trepartsavtal, där samhället, näringslivet och individen alla gör stora investeringar. Därför är det viktigt att vi får en öppnare och tydligare diskussion om vilka behov samhället faktiskt har. Saco har hävdat att 30 procent av de sysselsatta är överutbildade, ett faktum som vi faktiskt måste förhålla oss till.

Jag vill understryka att vi moderater självklart tycker att alla som har förkunskaperna och förutsättningarna att läsa en högskoleutbildning ska ha chansen att göra det, men vi tycker inte, som Socialdemokraterna, att det nödvändigtvis måste vara så att hälften av 25-åringarna ska ha påbörjat en högskoleutbildning. Det är ett mål som vi i alliansen har slopat men som de envist förfäktar. Det dyker ju upp också i det här betänkandet.

Det som skiljer oss från vänsterkartellen är enligt vår mening vårt tydliga fokus på kvalitet. Utbyggnaden av högskolan under den tidigare regeringen var omfattande. Antalet platser fördubblades på tio år, och vi är inte ensamma om att tycka att kvaliteten i det läget fick stryka på foten. Universitetsanställda och studenter har uttryckt det, och den tidigare universitetskanslern, Sigbrit Franke, har sagt det. I sitt uppdrag som då-

varande regeringens främsta expert på högre utbildning uttalade hon till exempel att det nu i stället är omfördelning av platser som gäller samt att förbättra utbildningskvaliteten, som ibland har blivit lidande av den kraftiga expansionen.

Ja, jag tror till och med att de i vänsterkartellen själva kan tycka att det gick lite för långt eller åtminstone för snabbt.

Enligt en rapport som Högskoleverket nyligen publicerade är ersättningen i genomsnitt – då talar vi om reala pengar per student – lika stor i dag som den var 1998. Några stora resursförstärkningar har det alltså inte varit tal om under årens lopp, utan snarare tvärtom. Anslagen har urholkats till följd av att löne- och prisuppräknningen inte har varit tillräcklig. Dessutom läser dagens studenter mer avancerade kurser och dyrare utbildningar, vilket gör att resurserna blir alltmer otillräckliga. Självklart påverkar det kvaliteten i utbildningen.

När vänsterkartellen nu ropar på fler och fler platser i högskolan tycker Moderaterna att vi ska skynda långsamt för att kunna bibehålla och öka kvaliteten på utbildningen. Än så länge finns det dessutom ett överskott på utbildningsplatser. Låt oss fylla dem först!

Jag talade tidigare om samhällets behov och vikten av att uppmärksamma dem i högre grad. Vi moderater tycker att studie- och yrkesvägledningen måste bli bättre på universitet och högskolor, ja, egentligen genom hela utbildningssystemet. Det här har också uppmärksammats av regeringen, som infört nya krav på högskolornas yrkesvägledning men också krav på att universitet och högskolor måste bli bättre på att följa upp sina studenter etablering på arbetsmarknaden.

Socialdemokraterna vill också att högskolorna ska bli mer arbetslivsanknutna, men jag värjer mig mot deras formulering i reservation 14, där de skriver att det medför att ”fler studenter får kunskap om vad de utbildar sig till och möjliggör välavvägda studieval”. Nog har också studenterna ett eget ansvar för att veta vad de har valt att plugga till! Det kravet tycker jag definitivt att vi måste kunna ställa på studenterna. Det är ju vuxna människor vi talar om.

Herr talman! Ett bevis på att alliansregeringen lyssnar in samhällets behov är den stora ökningen av antalet läkar- och tandläkarplatser. Sedan 2006 har successiva utökningar gjorts, vilket innebär att läkarutbildningen fullt utbyggd kommer att ha ökat med 24 procent. Det är att ta ansvar och att se till behoven.

Förra året var det 63 procent av de läkarlegitimationer som Socialstyrelsen utfärdade som var sprungna ur en utländsk examen. Varför kunde inte den här utbyggnaden ske under vänsterkartellens regeringsinnehav? Man hade tolv år på sig att vidta åtgärder, för behoven har inte uppstått nu. Man ökade antalet högskoleplatser, men inte för de dyra utbildningarna där behoven var störst. Än märkligare är att Socialdemokraterna nu i en reservation tycker att regeringen bör öka antalet platser.

Herr talman! Ingen har väl kunnat undgå att märka det positiva reformarbete som nu sker inom det svenska utbildningssystemet, ett arbete som fokuserar på kunskap, kvalitet och internationell konkurrenskraft. Så blir Sverige och våra studenter bättre rustade att möta framtiden och globala utmaningar!

(Applåder)

Anf. 117 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Nej, det är väl inte så förvånande att Betty Malmberg, som tillhör ett parti som Moderata samlingspartiet, inte tycker att det är viktigt att utbildning ska omfatta fler. Ni har ju varit emot mer eller mindre varenda reform som har skett på utbildningsområdet, allt från att göra skolan nioårig och att alla skulle gå där till utbyggnaden av gymnasiet och så vidare. När vi startade utbyggnaden av högskolan väldigt kraftigt kallade man det lite föraktfullt för "bygdehögskolor", Kunskapslyftet var en arbetsmarknadspolitisk åtgärd och så vidare. Med den traditionen förstår jag att Betty Malmberg har den åsikt hon har.

Jag tycker att det är beklagligt. Det är beklagligt även när det är högkonjunktur, men nu blir det extremt beklagligt att inte satsa på fler utbildningsplatser.

Är det bättre att de arbetslösa ungdomarna ska gå ut i öppen arbetslöshet och kanske aldrig få kontakt med vare sig utbildning eller arbete? Vi kommer att förlora en hel generation om inte åtgärder vidtas, och det snabbt och konkret. Det måste väl vara bättre att ungdomarna studerar än att de går ut i öppen arbetslöshet?

En undersökning gjord av TCO visar att av ungdomarna i avgångsklasserna vill 60 procent gå vidare till högre studier. Jag tycker att det är samhällets uppgift att förverkliga deras drömmar. Vi behöver fler läkare, inte färre. Vi behöver fler specialistsjuksköterskor, inte färre. Vi behöver fler förskollärare, inte färre. Jag beklagar verkligen att Betty Malmbergs parti inte vill göra någonting, inte i högkonjunktur och framför allt inte nu när situationen i Sverige börjar bli katastrofal.

Anf. 118 BETTY MALMBERG (m) replik:

Herr talman! Visst, Marie Granlund – självklart ska människor ha sysselsättning, men det handlar också om att det måste finnas kvalitet i det man gör. Annars förtvinar människor. Man måste känna att man får gehör och att det leder någonstans. I annat fall lurar vi människor.

En högskoleutbildning i dag är en dyr historia. Den kostar oerhört mycket pengar. Det är en investering som den enskilde personen tar på sig, och då måste man kunna se att det är kvalitet i den investeringen och att det arbete och den tid man lägger ned på studierna också leder till jobb.

Alliansregeringen försöker redan från årskurs 1 lägga satsningarna på att tidigt sätta in insatser på läsa, skriva, räkna, att hela tiden bredda kvaliteten och att följa upp. Självklart ska de 60 procenten ha möjlighet att läsa på högskolan – om de har förutsättningarna. Möjligheten finns. Det finns tomma platser. Jag förstår därför inte vad Marie Granlund och Socialdemokraterna menar med att vi måste öka antalet.

Jag skulle vilja ta upp en annan fråga. Jag noterar att ingen gemensam reservation finns från era partier. Det finns ett fyrtiotal reservationer, men ingen är gemensam. Det förvånar, och jag undrar varför det är så. Har ni inte kunnat enas? Har ni ingen egen politik på området? Jag tycker nämligen att många av de reservationer som till exempel Socialdemokraterna tar upp gäller sådant som redan genomförs, där vi redan tagit steget. Det förvånar mig således.

Anf. 119 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Jag ska börja med det som sades sist. Vi presenterade, som Betty Malmberg vet, ett gemensamt paket. Det viktigaste just nu kanske inte är att sitta och peta med en massa detaljer. Det pågår en kris i Sverige. 25 procent av ungdomarna håller på att bli arbetslösa, och ni, Betty Malmberg, pratar som om ingenting hade hänt. Det talas om läsa, skriva, räkna i grundskolan, men nu varslas lärare på löpande band. Därför skulle jag vilja fråga om det kommer några pengar i vårpropositionen så att de slipper bli varslade, så att vi kan fortsätta att ha kvalitet i skolan.

Det ni från alliansen gör inom högskolan är att hela tiden tumma på kvaliteten. Jag tror inte att det är så många högskolerektorer som håller med om Betty Malmbergs beskrivning, åtminstone inte när vi träffar dem, för de säger att det inte satsas en krona på kvalitet. Vi har 400 miljoner kronor tillsammans för kvalitetshöjande åtgärder, framför allt till humaniora och samhällsvetenskap, medan ni inte satsar en enda krona. I stället ska högskolorna nu bekosta kårobligatoriet, studentinflytandet. De ska bekosta hela tiden, hela tiden. De högskolerektorer jag talat med börjar känna sig ganska desperata, för ni har inga recept på hur ni ska höja kvaliteten.

Ni har alltid varit emot kunskap, att vi ska höja hela befolkningens utbildningsnivå. Ni tycker att det är käckt med en liten klassresenär som dyker upp ibland, men det gör inte Sverige starkt. Det är jättebra, men det som gör Sverige starkt är att höja hela befolkningens utbildningsnivå. Varför då inte göra det när det är kris? Det är nu vi ska ta chansen och verkligen sätta in åtgärder.

Min fråga är: Kommer det några fler utbildningsplatser i vårpropositionen?

Anf. 120 BETTY MALMBERG (m) replik:

Herr talman! När det gäller vikten av kvalitet och att alla ska få chansen till ett utbildningslyft ställer vi upp på det till hundra procent. Det är precis det arbetet vi nu genomför, Marie Granlund, när vi ger alla elever en chans att kunna förkovra sig utifrån sina förutsättningar. Ni har försummat dem.

Vi har höjt kraven till högskolan. Det kan inte vara rimligt att lura in människor i ett system som inte ens kräver godkända betyg i svenska, engelska och matte. Det var att lura människor till att tro att de kanske kunde klara en högskoleutbildning, vilket de inte gjorde. Det var inte sjyst. Vi har bedrivit ett enormt reformarbete för att alla ska ges chansen. Det handlar om alla individer. Det handlar inte om några speciella grupper i samhället.

Jag noterar att Marie Granlund återkommande säger att 25 procent av ungdomarna har blivit arbetslösa. Dessvärre är det, Marie Granlund, en situation som funnits under lång tid. Den fanns redan när ni satt vid makten. Det är ingen förklaring och inget försvar. Det är en ohållbar situation, och därför är det oerhört viktigt att rusta dessa barn och ungdomar rätt från början.

Anf. 121 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Betty Malmberg talade i sitt anförande om någonting som hon kallade för vänsterkartellen. Jag känner inte till någon grupp

som kallar sig så. Betty Malmberg får gärna berätta vilka de var, särskilt som de hade styrt landet i tolv år. Jag gissar att det kan syfta på Centerpartiet och Socialdemokraterna som började samarbeta för tolv år sedan.

Jag har en fråga om överutbildning, som Betty Malmberg tog upp i sitt anförande. Jag fick uppfattningen att den överutbildning som enligt Betty Malmberg existerar är något problematiskt och någon sorts bevis på att vi inte skulle utbilda så många i Sverige.

Man kan fråga sig vad överutbildning egentligen är för något. När jag läst in mig på detta har jag förstått det så att överutbildning är att man har mer utbildning än vad som behövs för det jobb man har. Det kan bero på många faktorer. Det är värt att notera att det i stor utsträckning kan vara när någon blir diskriminerad och inte får ett jobb som är rimligt med hänsyn till den utbildning man har. Det kan också bero på att människor i vårt land läser ämnen på högskolan som är relevanta för deras utveckling som människor och samhällsmedborgare men som de kanske inte alla gånger exakt använder i sin yrkesutövning. Jag skulle vilja ha en förklaring från Betty Malmberg beträffande detta.

Anf. 122 BETTY MALMBERG (m) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Lage Rahm för att han faktiskt har läst betänkandet. Av hans reservationer framgår att han också läst vad vi har svarat. Det tycker jag är upplyftande. Jag vill hävda att man kanske inte har gjort det från Socialdemokraternas sida.

När det gäller överutbildning handlar det om en situation där människor kanske läser mer än vad arbetsuppgiften kräver. Det är det jag, och även Saco, syftar på.

Självklart delar jag uppfattningen att alla människor ska ha rätt att förkovra sig, att utvecklas som människor, att studera – absolut. Men jag vill samtidigt hävda att detta måste sättas in i ett sammanhang där man ser till vad arbetsmarknaden har för behov. För att vi ska bli ett produktivt land som kan få exportintäkter måste vi vara bättre anpassade och utbilda oss för det som arbetsmarknaden har möjlighet att erbjuda.

Jag tycker att det är lite svårt att veta vad Miljöpartiet anser i frågorna om högre utbildning. Det är svårt att läsa ut ur reservationerna vad som är er unika idé, er unika vision om högre utbildning. Jag skulle gärna vilja att Lage Rahm utvecklade det.

Anf. 123 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Det var intressanta frågeställningar. Jag kan börja med att notera att Betty Malmberg tydligen inte verkar tycka att högre utbildning är ett så stort problem. Åtminstone verkar det så på det senaste anförandet.

Jag tycker att det är viktigt att poängtera att det vi ska göra är att ge människor möjlighet att utbilda sig. Jag tror att människor vill utbilda sig inom sådant som de har möjlighet att få jobb av, och det ska de få möjlighet att göra, förstås. Jag tror också att människor vill utbilda sig inom saker som kanske inte direkt i första läget ger jobb men som är någon form av komplement till deras andra utbildningar. Det tycker jag också att de ska få, och det är ett tecken på att vi har ett kulturellt högtstående samhälle att vi kan tillåta oss den typen av saker. Det hoppas jag att den borgerliga regeringen inte vill ändra på.

Betty Malmberg bad om min vision om högskolan eller högre utbildning. Jag måste säga att jag förstår att den inte helt går att läsa ut från det här betänkandet, eftersom det är ett betänkande från den allmänna motionstiden och vi inte har lagt fram någon specifik motion som bara har handlat om högskolan utan det har varit olika saker som delvis har handlat om högskolan. Då är det klart att det inte går att utläsa här. Jag kan heller inte på de två minuter jag hade totalt, än mindre på de 38 sekunder jag har kvar, utveckla det på ett bra sätt. Det måste jag tyvärr tillstå.

Jag skulle vilja ha svar på en fråga som jag också nämnde i mitt anförande. Varför ska det skiljas på språk som elever läser och har som modersmål och språk som elever läser och inte har som modersmål, när det är samma språk? Det handlar om antagningen till högskola och universitet. Är det inte rimligt att det är kunskaperna och kompetensen som styr och inte vem det är som besitter dem?

Anf. 124 BETTY MALMBERG (m) replik:

Fru talman! Vi är överens om att man ska ha möjligheter att studera, Lage Rahm. Men varför jag tar upp Sacos statistik är att vi ändå måste veta hur omvärldsbilden ser ut för att kunna fatta de rätta besluten inför framtiden. Vi har också i bagaget en demografisk situation där vi blir allt äldre och där det blir färre som ska försörja oss framöver. Då måste man också tänka tankarna om på vilket sätt det kan påverka hur det livslånga lärandet ska utvecklas. Av den anledningen tycker jag ändå att det är viktigt.

Vi har också de äldsta studenterna som påbörjar utbildningar. I Sverige är de äldst. Jag tror också att åldern för etablering på arbetsmarknaden för en årskull är vid 28–29 år. Detta är ett bekymmer med de demografiska förutsättningar vi har.

Lage Rahm nämner också modersmålsundervisning som en möjlighet för att få meritpoäng. Jag vill personligen säga att jag har tagit till mig den motion som ni har skrivit, tycker att det finns någonting att diskutera här och på något vis kommer att följa upp det hela.

Anf. 125 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c):

Fru talman! Högskolor och universitet är det vi debatterar här i dag, men också Riksrevisionens skrivelse om kvalitet i den högre utbildningen. Jag skulle vilja börja med just frågan om kvalitet i den högre utbildningen.

Vi har diskuterat frågan om kvalitet i den högre utbildningen sedan alliansregeringen tillträdde och verkligen lyft fram behovet av att göra satsningar. Vi vet i dag att många studenter har ganska få lärarledda timmar. Det är *en* fråga när det gäller kvalitet. Men det handlar också om lärares kompetens och om utbildningens möjligheter att ge jobb. Att mäta kvalitet är både svårt, stort och komplicerat. Men det betyder inte att man inte ska göra det. Den här rapporten, som vi har tagit del av i utbildningsutskottet och nu lägger till handlingarna, vill vi ändå beakta på olika sätt i det fortsatta arbetet med kvalitetsutvecklingen.

Det har målats en del i svart i debatten. Jag håller med om att det är ett oerhört stort problem att många ungdomar går ut i arbetslöshet. I min närhet diskuterar man vad som kommer efter gymnasieskolan. Man hör mycket om kris och lågkonjunktur och hur svårt det ska bli. Då ställs

frågan: Varför händer det här just mig? Varför händer det just nu, när det är min tur att gå ut på arbetsmarknaden, skaffa mig ett jobb eller skaffa mig en utbildning?

Jag tror att det är viktigt att vi politiskt tar ansvaret att både visa allt det som regeringen gör i den jobbmotion som har lagts fram, där det finns stora satsningar, och säga att det efter regn kommer solsken. Det finns möjligheter framöver. Det går inte att måla allting i svart.

Högskoleutbildningen är för många enskilda studenter verkligen en möjlighet att förverkliga drömmar, att ha sitt eget livsprojekt och att verkligen känna att det vill till att pröva sina vingar och sedan se hur det bär – oavsett om man läser till läkare, sjuksköterska, lärare eller ingenjör eller läser mer fristående kurser och på det sättet skaffar sig en bred utbildning.

Listan kan göras väldigt lång på alla de utredningar som den här regeringen har tillsatt när det gäller högskoleområdet. Det är viktigt att man har ett bra underlag för att fatta beslut för framtiden.

Vi har som ambition att vara en kunskapsnation i världsklass. Det övergripande målet för utbildningspolitiken lyder så här: ”Sverige ska vara en ledande kunskapsnation som präglas av utbildning av hög kvalitet och livslångt lärande för tillväxt och rättvisa.” Därför har vi också drivit frågan om att öka kvaliteten i den högre utbildningen och satsa på ett par områden. Det är om inte tillräckligt så i alla fall en oerhört viktig markering att till exempel Hum och Sam har fått utökade resurser.

Men det krävs också att den svenska skolan utvecklas på många olika områden för att motverka en sämre kvalitet i högre utbildning. I debatten har satsningar tidigare i skolan nämnts. Läsa-skriva-räkna-satsningen är en långsiktigt otroligt viktig satsning, också för att motverka den sociala snedrekryteringen till högskolan. Det är också en oerhört viktig satsning för att bryta de könsstereotypa val som görs väldigt många gånger. Det blir en satsning på att ge både flickor och pojkar, både unga kvinnor och män möjlighet att göra självständiga val och se hela bredden och alla möjligheter som finns inom utbildningssystemen, oavsett om man väljer att göra val som är mer traditionella eller väljer att bryta med de traditionella mönstren.

Jag har gått igenom reservationerna. Socialdemokraterna yrkar bifall till endast ett väldigt litet antal av sina reservationer, men det är ändå så att Socialdemokraternas reservationer lägger sig väldigt nära det som regeringen arbetar med och det som vi redan har genomfört. Vi vet att Regeringskansliet ligger väldigt nära att också presentera de färdiga propositionerna. Därför förvånar detta lite, tycker jag. Det handlar inte om att presentera en egen politik, utan det verkar vara en strategi att lägga sig så nära som möjligt och sedan låtsas att det är en helt egen politik och en helt egen uppfattning som man lyfter fram.

Jag blir också förvånad över Miljöpartiets Lage Rahm, som i debatten hävdar att det här var från allmänna motionstiden och att man därför inte har någon samlad bild av högskolans område. Men det är under en motionstid man har möjlighet att verkligen visa helheten i sin egen politik. Om man sedan ska skriva ihop sig med ett antal andra partier är det väldigt viktigt att ha en egen bild.

När det var budgetdebatt om högskolefrågorna gick vi igenom vilka områden som regeringen satsar särskilt på. Jag har redan varit inne på

kvalitetsfrågan mycket. Det gäller att granska kvaliteten i den högre utbildningen. Det gäller rankningsfrågan, att på olika sätt kunna se vilka utbildningar som är bra, för att på det sättet hjälpa människor som söker till högskoleutbildningarna att göra välinformerade val.

Jag har varit inne en del på den sociala snedrekryteringen och behovet av att göra tidiga insatser, men likväl ge en god studie- och yrkesvägledning. En fråga som lyfts fram i väldigt många olika sammanhang, senast häromdagen i en debatt efter den studiesociala utredningen, är hur viktigt det är med en god studie- och yrkesvägledning.

Ett annat mål som alliansregeringen och Centerpartiet lyfter fram är självständigheten för lärosätena. Där har genomförts ett antal reformer. När det gäller Autonomiutredningen finns det väldigt mycket spännande att fundera på.

Högskolan som attraktiv arbetsgivare är en annan del för att stärka kvalitetsfrågorna. Hur kan vi attrahera de bästa lärarna och forskarna till de svenska universiteten och högskolorna när vi i dag ser att utbildningsmarknaden blir alltmer privat?

Forskning i världsklass är en fråga som vi har debatterat. Forskningspropositionen lades fram för inte så länge sedan, så jag går inte vidare in på det.

Alla vill inte bli akademiker. Jag ska gå tillbaka till det mål vi har för utbildningspolitiken. Det handlar om ett livslångt lärande för tillväxt och rättvisa.

Vi talar om att det kan bli så illa att ungdomsarbetslösheten är så hög som 25 procent. Det är väl märkligt att det också är 25 procent av våra ungdomar som lämnar gymnasieskolan utan att ha fått fullgoda kunskaper med sig.

Det är inte konstigt att vi faktiskt har ett reformarbete för gymnasieskolan. Det har vi inte för att sänka kraven utan för att stärka möjligheten att göra välinformerade val och därmed också fördjupa sig inom de olika yrkesområden som man väljer.

Det handlar inte om att sänka kvaliteten. Det handlar om att ge ungdomar en större möjlighet. Vi stänger inga vägar till högskolan med den nya gymnasieskolan. Vi är med och utvecklar den.

Jag är bekymrad över den uppblåsta retorik som framförs i debatten om att vi inte gör någonting och att ingenting händer. Vi gör en massa saker utan att vi från regeringens sida säger att 50 procent ska ha börjat gå på högskolan.

I debatten sades att samhället förverkligar de ungas drömmar. Vi vill ge de unga människorna, eller de som är lite äldre när de börjar på högskolan, den möjligheten. Det är den enskilda individen som förverkligar sina drömmar genom att skaffa sig en utbildning.

Det finns mycket mer att säga. Det är viktigt att vi ger en nyanserad bild av att det finns möjligheter för framtiden. Vi har en bit att gå när det gäller kvalitet i den högre utbildningen. Men vi vill på olika sätt stötta unga människor att förverkliga sina drömmar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 126 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Jag tror att Ulrika Carlsson i Skövde missuppfattade mig, vilket jag tror, eller medvetet feltolkade mig när jag sade att vi inte har någon samlad bild av vår högskolevision. Det beror på att vi har väckt en sådan motion under allmänna motionstiden, men inte i år utan om jag minns rätt året innan.

Miljöpartiet är ett litet parti. Vi kan inte lägga fram motioner inom alla områden under alla år, och särskilt när vi precis har lagt fram en är det inte så väldigt mycket som hinner ändras. Jag tycker att det finns en rimlighet i att man inte bara väcker samma motion år ut och år in utan att det faktiskt kommer nya motioner.

Det var utifrån det jag menade att det inte är så konstigt att det i detta betänkande med motioner angående högskolan från allmänna motionstiden 2008/09 inte finns någon samlad bild av Miljöpartiets högskolepolitik.

Anf. 127 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Fru talman! Jag måste passa på att tacka för förtydligandet att man inte kan ha en bild av sin högskolepolitik varje år utan tar lite detaljer däremellan. Jag vill poängtera att det inte var min mening att misstolka, utan det var snarare i så fall en missuppfattning. Men det var bra med förtydligandet att det handlar om detaljer i år och inte om de stora dragen i utbildningspolitiken.

Anf. 128 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Det handlar inte om att vi inte har en bild. Vi har många bilder och står fast vid det vi har lagt fram tidigare, och vi har många åsikter och många förslag. Men vi har inte lagt fram någon motion den här gången. Det var det som jag ville säga.

Anf. 129 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Fru talman! Det är ändå lite synd när vi ändå debatterar högskolan att vi inte varje år får en möjlighet att diskutera och debattera de stora dragen i utbildningspolitiken. Det vore värdefullt att ändå utnyttja den möjligheten i ett demokratiskt samhälle att debattera, bryta åsikter och faktiskt också lära oss av varandra på det sätt vi kan göra när vi ser helheten i politiken. Det vore spännande att återkomma till nästa år. Då kanske helheten i politiken finns med igen.

Anf. 130 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Ulrika Carlsson säger att man inte ska måla i svart. Det är intressant när det kommer från regeringspartierna vars skolminister använt all sin vakna tid till att svartmåla svensk skola.

Det är inte att måla i svart att ta på allvar den situation som är nu. Där händer ingenting. Det handlar om att kommunerna enligt lärarfacken nu varslar tusentals personer, och inga besked kommer om pengar till kommunerna. Jag har inte fått det i dag, och jag har inte fått det tidigare. Storleken på klasserna kommer nu att öka och lärartätheten att minska. Vi vet vilka som kommer att drabbas värst av det.

För tio år sedan hade Centerpartiet en annan inställning. Då hade ni inte det föraktet för utbildning. Då sade ni att det var viktigt att göra någonting. Ni var med på Kunskapslyftet därför att ni tyckte att det var viktigt när vi var i kris. Man skulle använda krisen så effektivt och konstruktivt som möjligt. Därför satte vi i gång trots att moderater och andra var emot Kunskapslyftet.

Nu har man på högerkanten sällat sig till att slåss om att vara mest kunskapsfientlig i stället för att vidta åtgärder just nu som fler utbildningsvikariat, fler högskoleplatser och fler komvuxplatser. I slutet på mandatperioden kommer antalet komvuxplatser inte att ha nått upp till det som det var före besparingarna när ni kom till makten. Ni säger att detta är en satsning. Det är makabert.

Är det inte ett problem när OECD nu rankar att vi börjar tappa i statistiken över hur många högskoleutbildade svenskar vi har? Vi tappar hela tiden. Sverige är ett litet land. Det är viktigt att hela tiden höja utbildningsnivån. Man kan satsa på både kvantitet och kvalitet. Det gjorde Centerpartiet tidigare.

Anf. 131 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Fru talman! Jag är glad för erkännandet att Centerpartiet satsar på både kvalitet och kvantitet. Det är precis det vi gör. Vi har bytt ut den högre utbildningen och är nu med och satsar på kvalitet. På det sättet visar vi att vi klarar av att satsa på både kvalitet och kvantitet.

Det händer ingenting, säger Marie Granlund. Jo, det gör det. Det händer väldigt många olika saker. Det tas många olika initiativ på universitet och lärosäten, vid högskolor och yrkeshögskolor och på alla andra sådana områden i Sverige i dag. Det görs väldigt mycket. Det tas fram regionala planer för att möta den kris vi är i. Det visar att det finns en fantastisk potential att använda.

Kommunernas ekonomi är en fråga som vi följer mycket noga. Vi vill inte heller att krisen ska drabba våra barn och ungdomar. Det är tyvärr så att vi också i dag får åtgärda det som varit brister tidigare genom att ungdomar inte kommer ut på arbetsmarknaden med de kunskaper som de skulle behöva ha för att kunna vara med och vara anställningsbara på olika sätt.

När det gäller arbetsmarknadsfrågorna vill jag passa på att säga att Centerpartiet vill vara med att göra det betydligt enklare för unga människor att komma ut på arbetsmarknaden medan Socialdemokraterna motsätter sig den möjligheten.

När det gäller antalet högskoleplatser var också Betty Malmberg från Moderaterna uppe och sade att vi behöver fylla kvoten med de högskoleplatser vi har. Det är viktigt att vi gör det, och vi ser ju att söktrycket ökar. För oss är det jätteviktigt att människor i tider när det finns färre arbeten skaffar sig en utbildning. Det är också därför yrkesvuxsatsningen är så pass stor som den är. Sedan ser vi att önskemålet är ännu fler platser. Vårpropositionen kommer snart.

Anf. 132 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Det här är intressant. Det görs massor av saker, säger Ulrika Carlsson. Men den synen delas inte av till exempel era partikamrater i SKL. De säger att det behövs mer pengar till kommunerna nu. Annars

kommer varslen att bli uppsägningar. Och det är inte bara tomt prat, utan så är det. Då kan man ha hur många nationella prov man vill, men det måste ju vara någon som kan rätta dem också. Det måste finnas några lärare ute i kommunerna.

Ni pratar likaså om att satsa på yrkesvux. Trots att vi antagligen har en av de största kriserna sedan 30-talet i Sverige kommer inte vuxenutbildningsplatserna att uppgå till den summan vi hade när det rådde högkonjunktur.

Ni vill skylla på ungdomar. Arbetslösheten är rekordhög nu – 25 procent av ungdomarna! Det är klart att man klarar sig bättre om man har en bra utbildning, och det är skolans ansvar. Men nu står vi inför en situation där vi måste fråga oss: Vad gör vi just nu? Oavsett om det är läsa-skriva-räkna-garanti eller någonting annat lär det inte hjälpa den 19-åring som står i dag och är helt förtvivlad och inte får någon hjälp över huvud taget. De känner bara apati och att ingen hjälper dem. I stället skulle ni kunna se till att kommunerna får pengar och satsa på utbildning. Utbildning är det absolut viktigaste. Det är alltid viktigt, men det blir så mycket viktigare när vi har lågkonjunktur.

Ni står bara helt passiva och säger att det görs massor av saker. Men hur kan då ungdomsarbetslösheten vara 25 procent, om det görs så mycket? Det är ju inte sant. Min fråga är: Kommer det nya åtgärder, som är så välbehövliga, i regeringens vårproposition? Eller kommer alla varsel att bli faktum?

Anf. 133 ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik:

Fru talman! Det blir många olika frågor i det här replikskiftet. Jag skyller absolut inte på ungdomar för att de inte har möjlighet att ta sig ut på arbetsmarknaden. Det vi ska skylla på är ju den politik som har förts i Sverige där utbildningspolitiken har misslyckats med att ge förutsättningar för ungdomar att klara sig också på arbetsmarknaden. Man har gjort det svårt att anställa ungdomar genom ett antal olika åtgärder.

Det är det som vi från Centerpartiet på olika sätt vill göra något åt. Vi har varit med om att göra det billigare att anställa, och vi vill också göra det lättare att anställa ungdomar för att de ska få in en fot på arbetsmarknaden. Vi vet hur otroligt viktigt det är att få ett arbete. Om man inte lyssnar är det klart att man ingenting hör! Visst görs det massor av olika saker.

Marie Granlund vet själv vilka olika delar som finns när det gäller den jobbmotion som lades fram. Det förvånar mig mycket att Socialdemokraterna inte vågade göra någonting åt ett antal platser på komvux under en högkonjunktur då människor inte fanns till arbetsmarknadens förfogande. Den nya regeringen såg att det är viktigt att det finns en flexibilitet i systemet.

När det gäller varsel i kommunerna måste vi också vara ärliga och se att en del av det faktiskt är den demografiska utvecklingen. Det är klart att kommunen som arbetsgivare också måste vara med och ta ansvar när demografin i vissa grupper går ned och man får lägga ett varsel. Det kan också handla om att en friskola etablerar sig och ett antal lärare får en annan arbetsgivare än kommunen.

Vi vill vara med och skapa förutsättningar för unga människor att komma in på arbetsmarknaden. Att skaffa sig en högskoleutbildning är

ett sätt att göra det. Andra sätt att göra det på är att göra det lättare och billigare att anställa. Men med alliansregeringens politik finns det betydligt större möjligheter för ungdomar att möta framtiden än det annars hade funnits.

Anf. 134 GULAN AVCI (fp):

Fru talman! I kväll är det debut för min del att stå i denna kammarsal och tala i denna talarstol. Jag tror att alla ni här inne har upplevt samma känsla första gången som ni stod här – stolthet och ödmjukhet inför uppgiften att faktiskt få representera väljarna i Sveriges riksdag.

Fru talman! Jag är också extra glad över att debatten i kväll handlar just om utbildningsfrågor. Det är ett av demokratins grundfundament. För människor i stora delar av världen är utbildning inget man tar för givet. I länder utan demokrati är det en rättighet för några få som har haft turen att födas av rätt föräldrar. I Sverige är utbildning en rättighet för alla oavsett kön, ålder eller etniskt ursprung. I Sverige har alla människor rätt att utbilda sig på lika villkor, fru talman.

Men vi ska också komma ihåg att vi är olika. Vi har olika förutsättningar och vi utvecklas på olika lång tid. Utbildning är viktigt inte bara för oss som individer utan för demokratins framtida överlevnad. Vi måste bli starkare genom bildning. Kunskap ger oss frihet, stärker vårt kritiska tänkande och hjälper oss att ifrågasätta de sanningar som vi ibland, alltför ofta, tar för givna.

Språket, litteraturen, pennan och talets gåva är människans främsta vapen att försvara sig själv och det samhälle man lever i. I en alltmer globaliserad och konkurrensfylld värld blir det alltmer viktigt att Sverige fortsätter att förvalta och investera i kunskap. Detta tror jag att alla håller med om, men därmed inte sagt att vi tycker likadant om utbildningspolitikens innehåll och utformning.

Fru talman! Vi befinner oss just nu mitt i en av de största ekonomiska kriserna på decennier. Det är inte en kris som är startad i Sverige, utan tvärtom en kris som är startad i omvärlden. Men krisen påverkar oss starkt. Orsaken till detta är att Sverige är ett exportberoende land, och vår export är integrerad med omvärlden.

I den ekonomiska krisen kommer många människor att förlora sina jobb. Detta ökar behovet av utbildning för omställning till nya jobb och för att skaffa nya kunskaper som kan gynna företagandet i framtiden. Folkpartiet och alliansregeringen har redan presenterat kraftfulla reformpaket som innebär satsningar på yrkesutbildningar och nya utbildningsplatser till regioner som är extra drabbade av varsel.

Det finns en aspekt som är viktig att framhålla. Det handlar om förhållandet mellan kvalitet och kvantitet. Om vi ökar antalet platser i högskolan måste vi också se till att kvaliteten kan upprätthållas. Det handlar om att inte försämra lärartätheten. Det handlar om tid för handledning mellan lärare och studenter och om möjligheten till individuellt stöd.

Det är lätt i det läge vi befinner oss i nu att främst fokusera på att öka antalet platser i den högre utbildningen. Men jag vill slå ett slag för att vi också måste se till att säkra kvaliteten. Många nya platser i den högre utbildningen måste följas av ytterligare resurser för att antalet satsade kronor per student inte ska minska. Men i en ekonomisk kris minskar statens inkomster, och det är svårt att skjuta till betydande belopp till

lärosäten, forskning och studiemedel. Därmed finns en risk att kvaliteten i utbildningen försämras. Vi måste hitta en balans och presentera rimliga förslag. Jag vill i sammanhanget också lyfta fram den stora satsning som har gjorts på yrkeshögskolor och vuxenutbildning. Dessutom har anslagen ökat med 1 300 kronor per student.

Fru talman! Det är klart att det i politiken alltid blir en tävlan om vem som lovar mest. Men vi i Folkpartiet och alliansen sitter inte i opposition. Tvärtom har vi regeringsmakten. Det innebär att vi inte bara kan lova en massa saker utan att behöva leverera. Vi måste tvärtom agera mer ansvarsfullt, kunna finansiera våra förslag och genomföra en politik som går ihop.

Redan innan vi tog över regeringsmakten formulerade vi en gemensam politik med över 140 olika punkter. Den presenterade vi redan i februari 2006, det vill säga under valåret. Nu har halva mandatperioden gått och vi har redan passerat och kunnat bocka av väldigt många av de punkterna.

Fru talman! Universiteten och högskolorna ska hålla en internationellt sett hög kvalitet. I budgetpropositionerna för 2007 och 2008 beslutade riksdagen att satsa 120 miljoner kronor respektive 240 miljoner kronor för att höja kvaliteten i högskoleutbildningarna. Anslagen var särskilt riktade till utbildningsområden som humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi. I den andra satsningen omfattades även områden som naturvetenskap och teknik.

Vi är tydliga med att högskolor och universitet ska vara fria från politisk styrning. Det är lärosätena, inte politikerna, som ska bestämma om organisation, förvaltning och utveckling av den egna verksamheten.

Bland de första åtgärder som Lars Leijonborg, minister för högre utbildning, genomförde när vi tillträdde var att se till att avskaffa det politiska inflytandet över våra universitetsstyrelser.

Staten ska givetvis kunna försäkra sig om att en god kvalitet efterlevs i verksamheterna vid våra lärosäten. Men det ska ske via Högskoleverket och genom årliga utvärderingar och inspektioner för att man ska kunna säkerställa kvaliteten.

Det är viktigt att Sverige följer utvecklingen internationellt precis som våra grannländer har gjort. Få lärosäten står i dag under statlig kontroll. Titta bara på Norge, Finland och Danmark. Det är viktigt att Sverige agerar på samma planhalva, annars kommer vi att halka efter när det gäller konkurrensen om att bli en världsledande nation i utbildning, kunskap och vetenskap.

Regeringen har också gjort en historisk satsning på forskning. Under de närmaste fyra åren får forskningen ett tillskott på 15 miljarder kronor – jag sade 15 miljarder kronor. Det innebär att vi redan i år uppnår EU:s Lissabonstrategi om enprocentsmålet, det vill säga att 1 procent av bruttonationalprodukten ska gå till utbildning och offentligt finansierad forskning. Det är faktiskt första gången vi har uppnått det målet sedan den förra borgerliga regeringen satt vid makten i början på 1990-talet.

I forsknings- och innovationspropositionen definieras strategiska satsningar inom medicin, teknik, klimat och energi som regeringen ska genomföra. De kommande fyra åren satsas 4,6 miljarder kronor. Universitet och högskolor får dela på 1,55 miljarder kronor genom det nya re-

surstilldelningssystemet. Jag vill påpeka att en del av anslagen går direkt till universiteten, och de förvaltar själva pengarna till sina verksamheter.

Vi är fast beslutna att förstärka den högre utbildningen så att Sverige blir världsledande nation för utbildning och forskning. Folkpartiet och alliansregeringen är övertygade om att högre utbildning är en del av lösningen för att Sverige ska klara sig igenom den finansiella krisen.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslagen i utbildningsutskottets betänkande om högskolan.

(Applåder)

Anf. 135 EVA JOHNSON (kd):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga motioner. Jag ska alldeles strax förklara hur det kommer sig att jag väljer den linjen i kväll.

Högre utbildning är ett sätt att möta människors strävan efter utveckling och kunskap. Var och en som har intresse av och förutsättningar för universitetsstudier ska därför beredas möjlighet till det.

Det är kristdemokratisk politik, och det är allianspolitik. Studenten ska stå i centrum för utbildning och bildning. För att möjliggöra det krävs tillräckliga förkunskaper, en stimulerande miljö med duktiga högskolelärare och forskare samt studiesocial trygghet.

Kristdemokratisk högskolepolitik har därför som ledord: kunskap, kvalitet, valfrihet och trygghet.

Vi bedriver inom ramen för alliansarbetet ett arbete för att säkerställa tillräckliga förkunskaper. Elevens kunskapsutveckling ska följas upp och understödjas i varje skolform. Ingen skolform ska kunna släppa igenom en elev till nästa nivå utan tillräckliga förkunskaper.

Genom regeringens läsa-skriva-räkna-satsning för grundskolans tidiga åldrar lägger vi därför en solid grund för elevernas egen kunskapsutveckling, men också för att den högre utbildningen ska vara en högre utbildning och inte halka ned kunskapsmässigt.

Det ska också vara möjligt att komma in i högskolan via olika vägar. Betyg från gymnasieskolan kan vara en väg, komvux en annan. Jag tycker att det är mycket glädjande att drygt 50 000 personer skrev högskoleprovet i lördags.

Förutom goda förkunskaper är studentens motivation en avgörande faktor för att nå studieframgång. Kristdemokraterna anser därför att den enskilda studentens nyfikenhet och kunskapssökande ska vara utgångspunkt för den högre utbildningens inriktning och dimension.

Lärarna i högskolan måste hålla en tillräckligt hög nivå. Det är önskvärt att antalet icke disputerade fast anställda lärare minskar till förmån för forskarutbildade och lektorer samt personer som kan göra kortare och vitaliserande inhopp i den akademiska världen.

Här står framför allt lärarutbildningen inför stora utmaningar.

Vi har framhållit att staten måste stödja utbildningsvetenskaplig forskning. Genom en sådan satsning får vi inte bara duktiga skolforskare och bra underlag för beslut i riksdagens kammare, vi får också lärarutbildare av världsklass.

Fru talman! Den förra regeringen slog fast att 50 procent av en årskull skulle tryckas in i högskolan vid 25 års ålder. Problemet med det målet är att man är tydlig med att, som man säger, bestämma drömmar, sedan är det upp till 50 procent av eleverna i en årskurs att uppfylla de drömmar som Socialdemokraterna och deras kompisar har satt upp.

Det kan också vara problematiskt eftersom vi har ganska stora regionala skillnader. I Danderyd till exempel är det 68 procent, alltså lite för många elever, som uppfyller de socialdemokratiska drömmarna. Samma problem får vi i Lidingö och Lund där drygt varannan av dem som är födda 1986 har påbörjat högskolestudier.

Det finns andra delar av landet där vi har betydligt färre som uppfyller dessa drömmar.

Vi tror inte på det. Vi tror att det är eleverna, studenterna, ungdomarna som sätter upp drömmar. Vi skapar en mångfald genom vår utbildningspolitik.

Fru talman! Även om det finns mycket att fundera över har Socialdemokraterna reserverat sig till förmån för en annan inriktning i högskolepolitiken. Så är inte fallet med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det blir ett antal avgränsade frågor där man gör en annan värdering än regeringen, Högskoleverket och lärosätena själva.

Det jag reagerar mest på är Vänsterpartiets tillsättning av en professur i migrationsrätt. Jag säger inte att en sådan professur inte behövs. Tvärtom. En sådan professor skulle kunna bidra med att på vetenskaplig grund öka kunskapen om migrationsprocesserna. Det skulle gynna såväl myndigheter som enskilda immigranter. Men tillsättandet av en specifik professur i ett specifikt ämne är och ska vara en fråga för det lokala lärosätet, inte regeringen. Skälet till det är att det måste finnas en kritisk massa inom akademien för att det ska vara möjligt att hålla den akademiska nivån som krävs.

Det betyder att det måste finnas tillräckligt med grundutbildningsstudenter och studenter på avancerad nivå, att det måste finnas ett antal lektorer och helst också någon eller några docentkompetenta som man kan rekrytera professorn från. Alliansregeringen har försökt att avpolitiserat den akademiska världen. Vänsterpartiet visar än en gång prov på politisk klåfingrighet som jag och Kristdemokraterna tror är helt inkompatibel med begreppet akademisk frihet.

Det är svårt att kommentera Miljöpartiets högskolepolitik, inte bara därför att Miljöpartiet i voteringen stödde Kristdemokraternas KU-anmälan mot dåvarande utbildningsminister Thomas Östros så att det blev en prickning för otillbörlig politisk snedvridning vid tillsättningen av högskolestyrelserna, utan för att det är svårt att i reservationerna hitta ett tydligt och klart alternativ. Räkner vi bort parallella reservationer och gemensamma reservationer står Miljöpartiet i sin högskolepolitik för högskoleutbildning i minoritetsspråk och jämställdhet inom högskolan. Det är vad man vill effektuera om man i dag fick regeringsmakten. Det är inte dåligt på något sätt, men det är kanske inte riktigt komplett, kan man tycka.

Fru talman! Det är med stor förundran som jag konstaterar att Vänsterpartiet och Miljöpartiet genom sina reservationer gör klart att de delar alliansregeringens övergripande inriktning för högskolepolitiken. Vi har olika ståndpunkt i en rad mindre frågor. Det tycker jag är bra för högskolans långsiktighet, även om det blir svårare för väljarna att hitta tydliga argument till varför man skulle rösta på den rödgröna röran om det nu inte är något alternativ.

Jag yrkar än en gång bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 136 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Fru talman! Jag hade inte för avsikt att replikera. Men jag tyckte att det var på tiden när det hävdas att det inte finns tillräcklig kunskap hos människor som är akademiker – advokater – för att kunna bli professor i migration. Hur kan man hävda det när man hela tiden hävdar att Sverige är en nation som ska vara ledande i fråga om kunskap och forskning? Det är egentligen en kränkning mot alla som är så duktiga i rättsprocesser och framför allt när det gäller migration och internationella frågor.

Här hävdas det både från Folkpartiet och från Kristdemokraterna att de vill avpolitisera forskarvärlden. Det är inte alls det som regeringen och Lars Leijonborg har fått kritik för. Det är tvärtom. Högerregeringen vill helt enkelt ha ett stort inflytande när det gäller att styra framför allt på forskningsnivå inom grundforskningen. Detta har vi skrivit artiklar om många gånger. Det var inte så länge sedan, drygt två månader sedan, som detta var på den politiska dagordningen. Jag tror att ni kanske har glömt bort detta, men det har inte vi gjort.

Anf. 137 EVA JOHNSON (kd) replik:

Fru talman! Det är klart att man kan fundera en stund över vad som menas med akademisk frihet. När jag lyssnar på Amineh Kakabaveh får jag en känsla av att vi kanske lägger in lite olika saker i detta begrepp. Vi har nog lite olika innehåll i det ordet. För mig och alliansregeringen är akademisk frihet bland annat det som vi gjorde väldigt tidigt under denna mandatperiod, nämligen att vi avpolitiserade högskolestyrelserna.

Ni hade under decennier gjort politiska rekryteringar av styrelseledamöter till våra högskolor och universitet runt om i landet. Det var en solklar och klockren rekrytering där socialdemokratiska och vänsterorienterade styrelseledamöter var i extremt stor majoritet. Det ville vi råda bot på. Därför beslutade vi att styrelserna själva skulle få rekrytera de personer som de tyckte var mest kompetenta. Sedan fick de tillhöra vilket parti som helst, men det var kompetens som var det viktiga, och det var det som var vårt ledord.

När det gäller migrationsprocessen upprepar jag gärna vad jag tidigare har sagt. Som ett självklart resultat av vår avpolitisering av högskolestyrelserna är det någonting som högskolorna själva får bestämma. Om de anser att det finns behov får de gärna tillsätta en professor. Men vi ska inte styra det.

Anf. 138 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att Eva Johnsson är helt fel ute. När det gäller att tillsätta en professor behövs det resurser. Det behövs också visioner och idéer. Sådana visioner och idéer har Vänsterpartiet. Vi har också resurser. Därför tycker vi att det är väldigt viktigt.

Varför är det viktigt med en professor i migrationsprocessen? Jo, det finns så stora behov, inte bara i Sverige utan också inom Europa. Nu när Sverige är ett av medlemsländerna i Europeiska unionen behöver man mer än någonsin utveckla det området.

Vi har visioner, och vi har också pengar för det. Det handlar just om det som Eva Johnsson missar här. Det handlar inte om att det ska styras, utan vi ska föreslå. Det innebär att man ger möjligheter och visioner för att utveckla denna migrationsprocess. Det är viktigt.

När det gäller den andra frågan ska jag bara säga att under den tid som Vänsterpartiet hade ett rödgrönt samarbete med regeringen fick vi inte lika mycket kritik i de stora tidningarna för styrning av forskning och utbildning i den akademiska världen. Det är ett påstående som jag vill göra.

Anf. 139 EVA JOHNSSON (kd) replik:

Fru talman! Det känns nästan betryggande när jag hör att jag inte har samma vision som Vänsterpartiet. Då får jag en stark känsla av att vi är på rätt väg.

Ni har visionerna, säger Amineh Kakabaveh. Det är väl bra att ni har det, och vi har tydligen inga pengar. Än en gång kan jag känna att jag skulle ha behövt Svenska Akademiens ordlista för att slå upp ordet ”inget” för att få en definition av det. Hur kan 15 miljarder till forskning och 1 ½ miljard till universitet och högskolor vara ingenting? Rent definitionsmässigt är det totalt fel.

Alliansregeringen har pengar och visioner, vi står enade tillsammans, vi tycker att utbildningspolitik är viktigt, och vi gläder oss åt att vi nu dessutom inte bara satsar på utbyggnad utan också på kvalitet. Det är vi stolta och glada över.

Anf. 140 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Eva Johnsson höll ett anförande här, men jag hade inte tänkt begära replik på det. Men sedan blev det alltmer uppenbart att det är ett antal punkter som behöver förtydligas och rättas till.

Jag vill börja med att påpeka att när det gäller utskottsmajoritetens förslag i detta betänkande är det inte hela regeringens utbildningspolitik eller högskolepolitik, utan vad ni i utskottsmajoriteten föreslår i detta betänkande är helt enkelt ett avslag på samtliga motioner.

Det diskuteras om att Miljöpartiet delar alliansens ståndpunkt bara därför att vi är med på att vissa motioner från den allmänna motionstiden ska avslås. Det kan väl ändå inte vara ett rimligt sätt att uttrycka sig här i kammaren, och det som föreslås i betänkandet är väl inte en massa stora reformer på högskolans område, eller hur? Annars har jag läst fel någonstans. Där skulle jag vilja få ett förtydligande.

Jag kan också notera att Eva Johnsson när hon räknade upp vad vi föreslår i reservationerna hoppade över det som gäller homosexuella och bisexuella personer samt transpersoner.

Anf. 141 EVA JOHNSON (kd) replik:

Fru talman! För att vara riktigt ärlig kan jag säga att jag hade blivit häpen om Lage Rahm inte hade tagit upp den saken. Jag utgick nästan från att det skulle komma en replik med precis det innehållet och tackar för att jag ännu en gång har möjlighet att ge ett svar till Lage Rahm.

Jag vet att Lage Rahm – det har vi ju redan fått höra här från talarstolen – värnar om människors sexualitet, som vi också genom Lage Rahm fått veta att vi alla ägnar oss åt. Det var en uppfriskande information.

Att gruppen HBT-personer ska prioriteras inom skolan har vi också fått höra ett antal gånger. Dessa personer ska särskilt prioriteras och det ska särskilt undervisas om dem, och lärarna ska lära sig mer om dem.

Även den här gången kan jag svara som jag tidigare svarat: Det är naturligtvis viktigt att också ha kunskap om gruppen HBT-personer – absolut – och det utgår jag från att man har. Möjligen är det så att det finns bristande kunskaper också om judar, finlandssvenskar och tvåspråkiga. Lage Rahm har kanske till och med lite bristande kunskaper om Kristdemokraterna och skulle behöva fördjupa sina kunskaper på det området.

Jag kommer *inte* att hävda att man inom lärarutbildningen behöver fördjupa sig i gruppen HBT-personer och väldigt många andra grupper. Jag utgår från att de mänskliga rättigheterna gäller även de här grupperna och inkluderar *alla*.

Anf. 142 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret på en fråga som jag faktiskt inte ställt. Jag vill påpeka att jag bara noterade att Eva Johnsson förut lät bli att tala om HBT-personerna när hon räknade upp förslagen i våra reservationer. Det var ändå intressant att få ett svar.

Ja, jag tillstår att jag inte vet allt om Kristdemokraterna. Dock tycker jag mig veta tillräckligt, som man kanske alltid anser sig göra.

Jag vill komma tillbaka till det som jag tycker är själva huvudpoängen i det jag tidigare sagt, nämligen att man rimligtvis inte kan anse att vi till alla delar står bakom alliansens politik på högskoleområdet bara därför att vi inte har särskilda reservationer i ett betänkande där motioner från den allmänna motionstiden behandlas. Det enda utskottsmajoriteten – där jag gissar att Eva Johnsson ingår – på den punkten vill är att en skrivelse ska läggas till handlingarna och att samtliga motioner ska avslås. Det måste väl då vara så att det handlar om motionerna, inte om politiken i övrigt från regeringens sida. Det hade jag hoppats skulle bli tydligt och klart.

Anf. 143 EVA JOHNSON (kd) replik:

Fru talman! Nja, man kan väl säga att Miljöpartiet i avsaknad av reservationer och med sin allmänt måttligt tydliga utbildningspolitik bara förstärker det intryck som vi gång efter gång efter gång i betänkande efter betänkande fått, nämligen att er utbildningspolitik minst sagt är vag och att ni har problem med att tydliggöra inte bara vad ni själva står för, vad Vänsterpartiet står för och vad Socialdemokraterna står för utan

också vilken politik ni tillsammans har för avsikt att driva som ett alternativ till den allianspolitik som vi gång på gång presenterar. Det intrycket tycker jag vi alldeles uppenbart och tydligt får även när det gäller det här betänkandet.

Prot. 2008/09:96
2 april

Högskolan

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 april.)

18 § Jordbrukspolitik m.m.

Jordbrukspolitik m.m.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU18
Jordbrukspolitik m.m. (framst. 2008/09:RRS6).

Anf. 144 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Fru talman! Nu så här på kvällskvisten ska vi debattera den så viktiga jordbrukspolitiken. Drygt 400 000 personer arbetar med anknytning till de gröna näringarna. Det innebär att varje bonde och skogsbrukare ger ytterligare drygt tre personer jobb, och deras samhällsekonomiska betydelse kommer att öka. De jobb som skapas finns oftast på landsbygden. I två av tre kommuner bidrar de gröna näringarna till vart femte jobb.

I mitt hemlän Värmland jobbar drygt 13 procent inom de gröna näringarna. Det är otroligt viktigt för att hela Sverige ska leva och utvecklas. Jobb skapar jobb till exempel inom service, handel och sjukvård. Därför är det en märklig regeringspolitik att bland annat höja arbetsgi- varavgiften för de små företagen på landsbygden, som ni ju gjorde strax efter det att ni tillträdde. Sådant skapar inga nya jobb.

Det är viktigt med goda förutsättningar, ökad konkurrenskraft och långsiktighet eftersom företagen inom den gröna sektorn är så beroende av politiska beslut. Det gäller då allt, från jordbrukspolitiken inom EU till miljöpolitik, vattendirektiv, klimatpolitik, energibeslut, livsmedelspolitik och så vidare.

I vår klimatmotion, som vi lade fram i går, säger vi, bland annat för att stärka jord- och skogsföretagens konkurrenskraft, att de som lever upp till tydliga krav på minskade utsläpp ska kunna få stöd motsvarande den minskade återföringen av koldioxidskatten.

EU:s jordbrukspolitik styr i stor utsträckning lantbrukaren. Därför är det viktigt att vi i Sverige gemensamt funderar på hur vi tycker att jordbrukspolitiken ska se ut efter år 2013.

Fortfarande utgår vi i Sverige från de beslut som fattades i mitten av 1990-talet. Jordbruksutredningen Komicap lade fast mål som vi fortfarande lever efter. Jag menar att det nu är dags att se över och att arbeta fram nya mål efter nutidens läge. Det är nu helt annorlunda än 1997. Vad kommer att styra framtidens CAP? Vi behöver lägga in omvärldsfaktorer, klimatförändringar, finanskris och politiska förändringar.

Vad vill vi med svenskt jordbruk? Hur kan vi se till att det finns förutsättningar i hela Sverige?

Mot den bakgrunden vill jag fråga er i majoritetspartierna hur ni bedömer framtiden och om ni anser att det behövs en ny översyn och nya mål för Sveriges del. Eller ska besluten hastas fram i slutna rum på de-

partementet? Det är i så fall ett svek mot svenska lantbruksföretag. LRF arbetar för fullt med att ta fram sin syn på framtiden. Vad gör vi som riksdagspartier?

Vi har haft en referensgrupp för den så kallade Hälsokontrollen. Där är vi överens om tagen, men nu krävs det en rejäl översyn och en diskussion om framtiden.

Fru talman! I våra närområden ser det lite annorlunda ut. I Danmark tar man fram framtidsvisionen Grön växt. De väver ihop stuprörspolitiken till en kraftfull vision för framtiden. Vidare har de Miljö- och naturplan 2020. Det gäller också ett tillväxtorienterat lantbruk, regelförenklningar, en tydlig inriktning på förnybar energi, investeringar i natur, miljö och tillväxt och en kraftfull forskning. De satsar också stort på ekologisk produktion. Vidare har de påbörjat ett arbete med en utredning om danskt lantbruks tillväxtmöjligheter och utmaningar under de kommande 15 åren.

Det här visar på en kraftfull politisk vilja och vision.

I Finland har man fått igenom undantag inom Hälsokontrollen. Eventuellt kan det också handla om kompensation för mjölkkvoternas borttagande, om åtgärder inom nötköttssektorn och om tilläggsåtgärder inom energiförsörjningen. De ökar återbäringen beträffande energiskatterna för jord- och skogsbruk och medfinansierar den ökade moduleringen.

Det här är alltså åtgärder i två närliggande länder. Vad gör vi i Sverige, och vad kan vi lära av andra länder?

Fru talman! En fråga som just nu är högintressant är den så viktiga betesmarksfrågan. Eskil Erlandsson kom hem från Bryssel i höstas och talade om att nu har vi minsann löst frågan om de svenska betesmarkerna. Med facit i hand, har vi gjort det? Frågan är fortfarande högaktuell i och med att Jordbruksverket nu skickar ut nya blanketter och nya regelverk.

Jag tycker att det behövs ett omtag för att skydda våra naturbetesmarker. Släpp prestigen och se vad som går att göra för att ta fram nya objektiva system som gör att vi kan ha kvar våra unika hagmarker! Bondens landskap är ett artrikt landskap där lien och mulen har skapat den mångfald vi har. Störst är artrikedomen i naturbetesmarkerna som med de nya reglerna riskerar att gå förlorade.

Driver jordbruksministern på inom EU för att kunna behålla de unika hagmarkerna, och påtalar han med kraft att det är ett sätt att nå målen om biologisk mångfald som EU sätter så högt? Jag kan inte låta bli att tänka på hur Finland lyckas med att värna det finska lantbruket.

En annan viktig fråga är ursprungsmärkningen, att kunna veta varifrån maten kommer och möjligheten för lantbruksföretagen att få ut ett mervärde för det som de producerar. Jag kan inte för mitt liv begripa varför ni inom borgerligheten är så negativa till det.

Vad har hänt sedan valrörelsen 2006, då man inte minst i Centern var väldigt tydlig med kravet på ursprungsmärkning? I dag låter det helt annorlunda. Varför inte införa ursprungsmärkning, som är ett starkt krav från många? Det ger tryggare konsumenter som kan göra medvetna val, men det verkar ni inte bry er om. LRF och bondeorganisationerna kräver det också. Varför säger ni nej?

Vi socialdemokrater konstaterar att intresset för närproducerat ökar. Det stärker också den svenska bonden på livsmedelsmarknaden. Under-

sökning efter undersökning visar just detta att man vill ha mat av bra kvalitet producerad i närområdet.

Jag kan ta ett gott exempel från mitt hemlän, och det är Konsum Värmland som är en stark regional aktör. De köper in det som går lokalt, har egen chark och eget bageri. De stod också fast vid att ha landskapsmjölken från Milko i affärerna, och Värmlands konsumenter köper värmländsk mjölk. Konsum Värmland är framgångsrika.

Fru talman! Kännetecknande för vår s-märkta jordbrukspolitik är att vi vill se mångfalden i landsbygden. Vi vill ha ett ökat diversifierat företagande, småskalig livsmedelsproduktion, turism, hästverksamhet, grön rehabilitering. Det är viktiga företag på landsbygden som ger förutsättningar för fler jobb och företag, vilket det verkar som regeringen har glömt.

Miljöpolitiken är också en viktig del av jordbrukspolitik, och företagen ska betalas för sina miljötjänster. De öppna landskapen bevaras genom livsmedelsproduktion och djurhållning. Betesdjuren är en otroligt viktig förutsättning för biologisk mångfald.

Det är också viktigt att vi har ett konkurrenskraftigt svenskt jordbruk som producerar livsmedel med mervärde genom hållbara produktionsmetoder, genom omsorg om djur och miljö. Och vi ska ha en stor ekologisk produktion. Detta ger oss konsumenter en sund, säker och god mat. Därtill behövs en märkning som tydligt anger vad konsumenten betalar för när det gäller bland annat ursprung.

För oss är det självklart att stat, landsting och kommuner köper in närproducerat och ekologiskt. En miljöinriktad offentlig upphandling är här ett viktigt verktyg, och här finns det fortfarande mycket att göra.

Fru talman! Jordbruket har självfallet en viktig uppgift att producera på ett sätt som ger minsta möjliga miljöpåverkan. Odlingssystemet måste vara långsiktigt ekologiskt hållbart och i stånd att försörja en växande befolkning världen över och på sikt bli fossilfritt.

Vi behöver också se över hur vi mer effektivt kan stötta den ekologiska produktionen. Efterfrågan ökar, men produktionen minskar. Kan det vara en följd av regeringens politik?

Effekterna av klimatförändringarna blir dramatiska. Därför krävs det både minskade utsläpp och en annan inriktning på politiken, som vi kommer att debattera om några veckor här i kammaren.

För jordbrukets del är det viktigt att de tar sin del av ansvaret och jobbar med att få ned utsläpp, använder mer inhemskt foder och ser över hur de kan minska både konstgödsel- och bekämpningsmedelsanvändningen.

Övergödningen av haven måste också åtgärdas. Också havspolitik kommer snart att debatteras i denna kammare. Här har jordbruket en viktig roll. Och mycket görs, men mer kan göras där.

Vi vet att lantbrukarna runt om i vårt land jobbar intensivt med frågorna, och det är bara att uppmuntra allt gott arbete som genomförs. Jag tänker på Greppa näringen och på Greppa växtskyddet, som numera också verkar gå på export till Östersjöländerna.

En annan viktig fråga är arbetsmiljön inom jordbruket. Det är bra att regeringen satsar 10 miljoner som ska gå till att förbättra arbetsmiljön inom jordbruket för både företagare och anställda. Min fråga är hur de fördelas och vilka som får del av pengarna. Är det inte rimligt att till

exempel fackförbundet Kommunal får del av dessa pengar? Deras medlemmar finns på drygt 3 000 arbetsplatser inom jordbruket, och det finns drygt 250 regionala skyddsombud fördelade över landet som besöker alla företag där det finns anställda.

Fru talman! Till slut vill jag ta upp två saker. Dels hoppas jag att det kommer förslag inom rennäringslagstiftningen, dels och inte minst att den blir mer tidsmässig och jämställd. Kommer det förslag från regeringen inom en snar framtid?

Slutligen vill jag uppmärksamma hästpolitiken. Det är bra att Jordbruksdepartementet har knutit till sig en brett sammansatt grupp, men jag saknar dem som representerar arbetstagarparten, alltså alla hästskötare, och frågade också i utskottet varför inte de finns med. Jag tänker då på fackförbundet Kommunal.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna 3 och 8.

Anf. 145 JACOB JOHNSON (v):

Fru talman! Krisrapporterna står som spön i backen, den ena värre än den andra. Den globala finanskrisens ringar slår hårt mot arbetslösa, ungdomar, bil- och verkstadsindustrin och successivt alltmer mot kommuner och landsting. Krisen skakar den internationella marknadskapitalismen i grunden. Men krisen ger också möjligheter till förändringar. Det är i riktiga kriser som nya lösningar som förut förkastats kan bli verklighet.

Vi vet att Sverige, Europa och världen måste göra en grön omställning av ekonomin för klimatets och miljöns skull för en hållbar utveckling. Då, fru talman, är jordbrukspolitiken ett av de viktigaste verktygen vi har, eftersom jordbruket som en stor areell näring har omfattande konsekvenser på både klimatet och miljön. Därför är det så viktigt att vi verkligen använder de möjligheter som finns inom jordbrukspolitiken för att vända utvecklingen.

Vad är det första man tänker på när man tänker på jordbruket i Sverige? Ja, inte är det sädesfält som vajar i vinden, utan det är EU och dess gemensamma jordbrukspolitik CAP som likt Ville Vessla dyker upp i allt som har med svenskt jordbruk att göra i dag.

Betänkandet *Jordbrukspolitik m.m.* som vi nu debatterar exemplifierar detta väl. Betänkandet handlar ju dels om Riksrevisionens framställning om tvärvillkorskontroller – vilket härligt EU-byråkratiskt ord – dels ett antal motioner från allmänna motionstiden, de flesta med klar EU-anknytning.

Låt mig inledningsvis, fru talman, konstatera att Sveriges medlemskap i EU är en dyr historia för svenska skattebetalare. Totalt omfattade EU:s jordbrukspolitik, inklusive fisket, närmare hälften av den samlade EU-budgeten på drygt 1 100 miljarder kronor förra året. Och Sverige är en stor nettobetalar. Skillnaden mellan vad vi betalade in och vad EU betalade tillbaka var ca 20 miljarder förra året. Det beror på att Sverige har en liten jordbrukssektor och att regionalstöden endast kan utnyttjas begränsat i vårt land.

Vi skulle i och för sig mycket väl kunna avstå de 30 miljarder kronor vi brukar betala till EU om utgifterna gick till vettigare saker än EU:s jordbrukspolitik, som är dyr, ineffektiv och osolidarisk mot tredje värl-

den. Om EU:s jordbruksstöd avskaffades skulle vi också fortsätta behöva jordbrukssektorn i Sverige, men vi skulle slippa hela EU:s stora byråkrati.

Dagens Industri presenterade nyligen en topplista på de 77 000 gårdar som fick dela på 8,7 EU-miljarder förra året. Den toppades av friherre Thure Gabriel Gyllenkrok med 6,8 miljoner kronor följt av greve Carl Piper med 5,2 miljoner. Längre ned på listan finns Hans Ramel med 3,9 miljoner. Sedan följer ett antal godsägare och fideikommissägare. Sådant är vårt system.

Fru talman! Vänsterpartiet anser att jordbrukspolitiken borde vara en nationell angelägenhet. Men nu är det som det är med svenskt EU-medlemskap, och jag måste, om än motvilligt, gilla läget, som man säger.

Riksrevisionens rapport om EU:s tvärvillkorskontroller visar att dessa har varit bristfälliga och att Sverige riskerar sanktioner från EU – här dök Ville Vessla upp igen – och återbetalning av stora belopp. Samordningen mellan berörda myndigheter, kommuner, länsstyrelser och statliga verk har varit bristfällig. Nu har länsstyrelserna övertagit ansvaret för kontrollerna från kommunerna, och Jordbruksverket ska redovisa vidtagna och planerade åtgärder för bättre samordning och tillämpning. Förhoppningsvis blir det bättre, och alltid skapar det några arbetstillfällen i dessa kris-tider.

Ett avsnitt i betänkandet handlar om landsbygdsprogrammet. Det har ett vällovligt övergripande syfte, nämligen hållbar ekonomisk, ekologisk och social utveckling på landsbygden. Några motioner tar upp viktiga frågeställningar om hur landsbygdsprogrammet kan användas för ett bärkraftigt jordbruk och hållbar landskapsutveckling, inklusive en minskning av växtnäingsförluster till exempel.

Utskottsmajoriteten hänvisar till det pågående arbetet med en översyn av landsbygdsprogrammet efter beslutet om den så kallade hälsokontrollen av EU:s jordbrukspolitik som fattades i slutet av 2008. Det hänvisas också specifikt till det uppdrag som Jordbruksverket och Skogsstyrelsen fått att föreslå en anpassning av landsbygdsprogrammet.

Nu har de både myndigheterna under tiden redovisat sitt uppdrag, och även om det inte är kommenterat i betänkandet tycker jag att det är på sin plats att säga något om innehållet i detta förslag, inte minst därför att regeringen även hänvisar till dessa förslag när det gäller förslagen i havsmiljöpropositionen. Växtnäingsläckaget från jordbruket blir ju längre nedströms ett stort havsmiljöproblem.

Förslaget från Jordbruksverket och Skogsstyrelsen innehåller insatser på ca 1 miljard kronor per år. Det är uppdelat på de utmaningar som ska mötas. Ungefär en tredjedel av medlen föreslås gå till åtgärder för bättre vattenkvalitet respektive för bevarandet av den biologiska mångfalden. Den resterande tredjedelen går till förnybar energi, klimat, omstrukturering av mjölksektorn samt övriga åtgärder. Det är en lång rad åtgärder som föreslås, till exempel höjda ersättningar för betesmarker, skydds-zoner, extensiv vallodling, anläggning och skötelse av våtmarker med mera. Det är förslag som återstår att utvärderas i samband med regeringens skrivelse om landsbygdsprogrammet senare i vår.

Trots reformer i rätt riktning bidrar EU:s jordbrukspolitik fortfarande till utvecklingen mot djurfabriker och industriella jordbruk, vilket skapar negativa miljöeffekter, ökad kemikalieanvändning, genmanipulation,

minskad biologisk mångfald, ökade transporter och övergödning av sjöar och hav.

För att minska belastningen på havet kan odlingsförbud och andra begränsningar för jordbruk och djurproduktion inom känsliga kustområden i Östersjöns avrinningsområde bli nödvändiga.

Fru talman! I dag äts mer kött än tidigare. Nästan 40 procent av världens spannmål används till djuruppfödning. I EU ligger siffran på närmare 80 procent. En viktig åtgärd för att minska utsläppen av växthusgaserna och nå FN:s klimatmål är att minska köttproduktionen och konsumtionen. I detta arbete är det också viktigt att gynna utveckling mot klimat-anpassad kost. Vänsterpartiet anser att ett mål på en minskad köttkonsumtion med 25 procent till 2020 bör införas på EU-nivå. För svensk del skulle det innebära en återgång till köttkonsumtionen vid EU-inträdet. Jag har för övrigt i dag noterat att Stockholms läns landsting har tagit fram matråd som just innebär en minskad köttkonsumtion med 25 procent.

I reservation nr 4 har Vänsterpartiet och Miljöpartiet bland annat lyft fram denna problematik med krav på slutdatum för subventioner till kött- och mejeriindustrin. Jag yrkar härmed, fru talman, bifall till denna reservation nr 4.

Alla djur ska ha rätt till ett gott liv och kunna bete sig naturligt. Stora djurfabriker där djur hanteras som råvaror och plågas under långa transporter är inte förenligt med en hållbar utveckling och en god djuromsorg. Djur ska behandlas som levande varelser som kan känna smärta och rädsla. Dagens djurtransporter upprör. Färre djur måste födas upp inom EU, och transport ska ske efter slakt i närmiljön. En orsak till att djurtransporterna inte kan förhindras ligger i EU:s regel om varors fria rörlighet som klassar levande djur, som grisar och kalvar, på samma sätt som vilka varor som helst.

I reservation 9 tar vi upp behovet av ett nytt regelsystem inom EU för att bland annat gynna små lokala slakterier så att djuren slipper dessa plågsamma transporter. För att vinna tid avstår jag från att yrka bifall till denna reservation liksom till övriga reservationer i betänkandet som jag inte har tagit upp i detta anförande men som jag ändå kraftfullt står bakom.

Anf. 146 TINA EHN (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 samtidigt som jag naturligtvis ställer mig bakom alla Miljöpartiets reservationer.

Vi debatterar alltså jordbrukspolitik och miljö- och jordbruksutskottets betänkande 18 som innehåller väldigt många intressanta saker. Varendra motion skulle egentligen kunna vara föremål för debatt. Nu får man plocka ut en del, och då blir det kanske inte riktigt rättvist.

Jag tänkte börja med Riksrevisionens granskning av tvärvillkorskontrollerna. De här kontrollerna har fungerat bristfälligt, säger man. Ansvar och roller har ej varit klargjorda för myndigheterna. Inte heller Jordbruksverket har undkommit kritik som samordnande myndighet. En annan sak var att kommunerna inte har fått rätt styrning och klarhet i sin roll. Därmed skapas en oklarhet om vilka krav man kan ställa på en kommun samt ett ojämnt underlag som i slutändan drabbar jordbrukaren.

Nu ska det lösas med bland annat en ny organisation, men Riksrevisionen gör bedömningen att flera problem kommer att kvarstå. Det pågår ett uppföljningsarbete, och det är förstås bra. Efter beslutet i riksdagen om att flytta över djurskyddet från kommunerna till länsstyrelserna återstår det vissa tvärvillkor rörande miljön för kommunerna att kontrollera.

Att det är den bästa lösningen för tvärvillkorskontrollen återstår dock att se. Att det just nu är en försämring av djurskyddet verkar vara ganska uppenbart. Detta är ett budskap som har varit ganska klart och entydigt från landets nu överflyttade inspektörer som är så få mot tidigare och som har mycket mindre resurser. Kontentan är att det är för få inspektörer på stora ytor med för lite resurser som ska jobba i nya strukturer som sedan gammalt har egna agendor.

Om inte detta fungerar kan vi nog förvänta oss att vi får nya repressalier som ett brev på posten från EU för att vi inte lever upp till det vi ska.

Djurskyddet är en fråga som är knepig. Samtidigt som man avsåg att göra det mer enhetligt och rättvist visade det sig att länsstyrelserna i Sverige är väldigt självständiga myndigheter med egna strukturer och kulturer. Det präglar också den här genomförandeprocessen med överflyttningen.

I dag, den 2 april, är det sista dagen för SAM-ansökningar. Fram till kl. 24 i kväll har man på sig för att få in sin ansökan. För en tid sedan fick en del av Sveriges jordbrukare information om att vänta med sin ansökan eftersom man håller på med en ny inventering av betesmarkerna. Detta, mina vänner, är ett jättejobb. Det är verklig byråkrati. Det kostsamt, och det är inte någon regelförenkling. Men trots det här brevet som kom fick man inget besked, och nu får man fylla i sina ansökningar och hoppas att det löser sig. Det har varit lite oklarheter. Det löser sig säkert.

På Jordbruksverkets hemsida kan man läsa att inventeringen pågår. Man mäter arealer som det går att söka stöd för, och man ser till att blockens gränser stämmer. Det är ett jättejobb. Man inventerar med flygfoton, och vissa marker är svåra att inventera med flygfoton så det behövs naturligtvis besök.

Vi har i Sverige också fått uppleva hur det är när EU bestämmer hur många träd vi får ha på våra marker för att de ska få kallas betesmarker och vara stödberättigade. Det är en tragisk historia som tyvärr inte är löst trots att vi har fått information om att så skulle vara. Betesmarker som berättigar till gårdsstöd får innehålla 60 träd per hektar jordbruksmark. När det gäller marker som är särskilt värdefulla ur miljö- eller kulturperspektiv och ingår i ett miljöersättningsåtagande får det finnas upp till 100 träd per hektar i gårdsstödet. De betesmarker som det inte går att få gårdsstöd för men som är värdefulla finns det möjlighet för lantbrukare att söka miljöersättning för, och det är ju bra. Men de som är lite mindre värdefulla men som ändå har ett biologiskt mångfaldsvärde kommer med all sannolikhet att komma bort i den här bedömningen. Det här har man varnat för. Det svenska kulturlandskapet är inte självklart.

Landsbygdsprogrammet är en grön vinst på flera sätt, dels för att de gröna påverkade summan till en högre nivå, dels för att de gröna näringarna på ett bredare sätt kan få stöd och för att landsbygdsprogrammet är landsbygdsvänligt och grönt miljövänligt, skulle jag vilja säga.

Det finns möjligheter att också ge stöd för en mångfald företag på landsbygden. Det kan vara företag med hästverksamhet, livsmedel och

turism – ja, med allt möjligt. Det finns flera fantastiska fördelar med landsbygdsprogrammet, och det är en pott pengar som man ställer stort hopp till. Det ska lösa mycket, men det kan inte lösa allt.

I en av motionerna har jag själv tagit upp det här med skyddszoner, bevuxen mark och hur viktigt det är utifrån den biologiska mångfalden, och jag gjorde det ur grodornas perspektiv. Förra året, 2008, var nämligen internationellt utlyst som grodans år.

Det finns nästan 4 000 grod- och paddarter i världen. De har funnits på jorden i mer än 300 miljoner år, men nu är många arter akut hotade till sin existens. Skälet är som vi vet mänsklig aktivitet. I Sverige har vi 13 arter av grodor, paddor och salamandrar. Sju av dem finns på Artdatabankens hotlista. Åtminstone gjorde de det 2005.

De främsta anledningarna till att groddjuren har minskat kraftigt i antal det senaste seklet är omdaning av jordbrukslandskapet. På 150 år har ca 90 procent av södra Sveriges våtmarker dikats ut eller fyllts igen. Samtidigt har stenrösen, åkerholmar, smådiken och andra odlingshinder tagits bort. Det intensiva jordbruket med bekämpningsmedel där många har giftverkan för vattenlevande organismer har drabbat groddjuren hårt. Den totala artutrotningen under de senaste två decennierna är globalt sett troligen den största i jordens historia.

Jordbrukssubventioner inom EU är ett kapitel som är väl omtalat och som måste gå att göra något åt. Även om vi använder en del pengar till kloka saker som landsbygdsprogrammet är det gigantiska summor som bidrar till både klimatpåverkan genom säljbefrämjande åtgärder för kött- och mejeriprodukter i en värld där den ökade köttkonsumtionen och -produktionen ifrågasätts. Subventioner ges också till för folkhälsomålen motsatta verksamheter som stöd till vin- och tobaksproduktion.

Att granska stöd och subventioner ur ett klimatperspektiv borde vara en självklar sak i dag, och då hamnar djuren under lupp. Att köttproduktion är en energiförlust i varje steg och mycket resurskrävande vet vi. Samtidigt är den mat som idisslare omvandlar till kött och mjölk inte den vanligaste för människan att äta. Det är en massa torkad grön blast, mjölksyrade vegetabilier, spannmål och en del soja förstås.

Jag gillar kossor, och jag gillar veganer. Och kossor är ju veganer, även om det fanns människor som ville utfodra kossor med ben- och köttmjöl från animalier, vilket skapade problem. Problemen kallades för galna ko-sjukan. De borde ha kallats för galna människosyndromet eller någonting ditåt.

Vi behöver också betesdjur som orkar hålla landskapet i trim. Vi vill ju gärna vandra i ett fint landskap. Efter att ha deltagit i arbete med reservatsplaner för att återställa marker till hur de såg ut för 40 år sedan inser man att det behövs djur i markerna. När man röjer med sågar, maskiner och klippredskap och släpar ris och eldar det inser man att djur som betar behövs. Men så går det ju inte alltid till. Djuren står många gånger på stall och äter importerat foder. Dessutom finns det förespråkare för att slippa släppa ut mjölkkor på bete eftersom man har stora besättningar och rationella stallar som underlättar det dagliga rutinarbetet. Men i Sverige tror nog konsumenterna att kossor faktiskt betar.

Att jordbruket har blivit så specialiserat och koncentrerat gör det hela mer sårbart även om det kan vara ekonomiskt och rationellt. Dessutom blir miljöbelastningarna hårda på vissa platser.

Biogasen nämns i CAP-översynen. Om det är viktigt att arbeta för totalt minskade jordbruksstöd är det lika viktigt att arbeta för att de pengar som finns används i vettiga och viktiga satsningar. Att producera biogas är både vettigt och viktigt. Det är en teknik som inte har kommit upp i skalnivå ännu, och det gör den relativt dyr. Att den är smart och passar in i ett mänskligt tekniskt system med klok teknik är vi nog alla eniga om. Men det går förstås att göra ännu mer och tydligare. I landsbygdsprogrammet finns dessutom öronmärkta pengar till just biogas. Det är väldigt bra.

Nu vill jag glida över på begreppet ekologisk odling. Det tas upp i betänkandet. Jag tycker att det inte finns så mycket negativt att säga om det odlings sättet mer än att man får slita mot ogräs och arbeta med att sluta biologiska kretslopp. Man får ha mer kunskap om biologiska system, och det behövs en drivkraft att vilja påverka miljön så lite som möjligt i negativ riktning.

Sedan kan man tycka en hel del om att skörden skulle ge så lite att det inte är värt det, eller något annat märkligt. Folk skriver till och med böcker om att ekologisk produktion inte är bra ur klimatperspektiv. Alla vi som är intresserade av det här vet också att det finns de som ser ekologisk odling som något onödigt och som något som inte är ett gediget eller riktigt sätt att bedriva jordbruk på. Men det påstår jag att det är. Det innebär mer helhetstänk, och det är väl precis det som vår jordbruksminister brukar mena när han talar om att bruka utan att förbruka.

Ibland är det inte heller kvantitet som är det viktiga, utan det är kvalitet. Jag har själv ett favorituttryck, och det brukar jag uttrycka så här: Gammal klokskap ihop med ny teknik. Det är en intressant väg.

I dag fick jag bekräftelse på detta på ett seminarium som handlade om djurtransporter och djurskyddsutbildning för ungefär hundra år sedan. Då var man klok, för då utbildade man folk i djurskydd. Det gjorde man redan på skolnivå. Det var lätt att förstå, och det var en trygghet för djuren och för människorna som hade hand om djuren till skillnad från de djurskyddstransportdirektiv som i dag finns inom EU kombinerat med vår djurskyddslagstiftning. Samtidigt vet vi att det är pengarna som styr. Vem vinner? Ja, djuren kommer i alla fall ofta i kläm.

Likadant är det med den motion som handlar om att skydda jordbruksmark och mobilisera för ett jordbruk som kan producera utan att använda fossil energi och olja. Den tas kanske inte riktigt på allvar nu, men jag vet att det är viktigt att vi jobbar oss bort från fossilberoendet mer och mer speciellt inom jordbruket som har stora förutsättningar att producera egen energi. Det är åt det hållet vi bör gå.

Anf. 147 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Jag ska nu försöka hålla mig till betänkandet så mycket jag kan. Det har varit lite så och så bland mina företrädare. Det kan tjäna till åhörarnas möjlighet att förstå det hela om vi ägnar oss åt det som så att säga är för rätta.

Jag ska tala lite grann om tvärvillkorskontrollen, uppehålla mig lite grann vid landsbygdsprogrammet, sedan gå över på reformering av EU:s jordbrukspolitik, nämna lite grann om den ekologiska odlingen och avsluta med den småskaliga livsmedelsproduktionen.

Men först av allt, fru talman, vill jag säga att ur moderat synvinkel är det väldigt viktigt att vi minskar budgeten för den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU. Den utgör 45–46 procent av den totala budgeten i dag, och det är alldeles för mycket.

Vi står också upp för en väldigt tydlig avreglering så fort det låter sig göras. Man kan så här i efterhand säga att vi fick gå några steg tillbaka när vi blev EU-medlemmar 1995, för Sverige hade ett ganska avreglerat jordbruk då.

Vi tycker att man ska ta bort alla kvoter. Vi håller styvt på konkurrensneutraliteten, vilket innebär att vi måste behålla konkurrenskraften mot de länder vi konkurrerar i livsmedelsproduktionen med.

Vi står upp för frihandeln för att på så sätt skapa nya handelsmönster som också ger utrymme för de länder som i dag inte är på frihandelsområdet, inte minst utvecklingsländerna. Och vi prioriterar det så kallade produktionsjordbruket i våra värderingar för att detta ska kunna bära frukt för framtiden.

Med detta sagt, fru talman, är det en oerhörd glädje att kunna säga att de värderingar som jag nu har tagit upp delas av alliansen och i viss mån även av Socialdemokraterna i allt väsentligt. Det har funnits en stabilitet i jordbrukspolitiken över tiden.

Mot den bakgrunden är det lätt för mig att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande i dess helhet och avslag på reservationer och motioner.

Jag går därmed in lite på tvärvillkorskontrollen. Vi kan då konstatera att Riksrevisionens styrelse skrev en rapport där man förklarade att vi inte levde upp till vad vi skulle göra. Det var en bra rapport, för man behövde få den typen av påpekanden. Det visade sig att det fanns felaktigheter. Det intressanta är att när man borrar lite djupare i detta kan man konstatera att de felaktigheterna i allt väsentligt faller tillbaka på den förra regeringen, därför att det var brister i införandet av regelmassan och brist på styrning som har gjort att felaktigheterna har uppstått. Det tycker jag är viktigt att framhålla.

Sedan kan vi konstatera att regeringen har vidtagit åtgärder för att felaktigheterna ska kunna rättas till så snabbt som möjligt genom att bland annat föra över kontrollen från kommun till länsstyrelse, precis som Tina Ehn beskrev. Statens jordbruksverk har ett övergripande ansvar för detta, och i mars 2010 ska man göra en uppföljning av hela det här komplexet. Det ser vi fram emot, med de åtgärder som är vidtagna. Med de åtgärder som nu är vidtagna finns det goda förutsättningar för att vi ska kunna leva efter regelsystemet härnäst.

Jag kan bara nämna om det här med betesmarkerna att man kan säga att vi inte har lyckats komma riktigt ända fram. Men i jämförelse med de övriga länderna har vi faktiskt fått bidrag för sådant som andra länder inte har fått bidrag för, och det måste också respekteras.

Jag går därmed in på landsbygdsprogrammet. Det är så utformat att det är uppdelat i så kallade axlar. Man kan lika gärna kalla det för programområden, men nu har man valt ordet ”axlar”. Där talar man bland annat om utveckling och konkurrens under den så kallade axel 1, där det finns väldigt många olika möjligheter att kunna få stöd för just landsbygdsutveckling vad gäller utveckling och konkurrens.

Axel 2 handlar om attraktivt landskap. Det handlar om natur- och kulturvärden, inte minst när det gäller kulturvärden på betesmarkssidan etcetera. Det handlar också om skogsbruk under axel 2.

Axel 3 handlar om diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv. Man vill skapa förutsättningar för ett ökat entreprenörskap, företagande och en affärsutveckling på landsbygden.

Axel 4, avslutningsvis, handlar om att man vill effektivisera genomförandet av hela landsbygdsprogrammet med aktiv medverkan från näringslivet.

Inalles är det 35 miljarder under en sjuårsperiod vi talar om, så det är väldigt mycket pengar. Har man läst igenom detta ordentligt vågar jag påstå att det är få idéer som inte går att omsätta i någon form av stöd om man så skulle vilja, därför att det är väldigt komplext.

Det är mot den bakgrunden, fru talman, som jag blir lite fundersam på om oppositionen över huvud taget har läst landsbygdsprogrammet. Läser man deras reservationer ser man att de efterlyser exakt det som finns i programmet. Så antingen har man inte läst eller så har man inte förstått. Vilketdera spelar ingen roll – båda är lika illa.

Fru talman! Jag inledde med hur viktig reformeringen av EU:s jordbrukspolitik är. Vi hade en MTR, alltså en halvtidsöversyn, 2003, då gårdsstödet infördes. Alltihop syftar till en stegvis avreglering av jordbruket, vilket är oerhört viktigt. Socker, frukt, grönt, vin, olivolja, tobak, ja nämn det – de är numera borta från direktstödssidan och har alltså arbetats in i gårdsstödet, och det är utomordentligt bra. Stödet för mjölken försvinner 2015.

Jag går vidare till hälsokontrollen, som nu är högaktuell. Det handlar om att man försöker rensa upp bland tvärvillkoren. Sådant som inte har någon relevans ska inte påverka, exempelvis om det är för små belopp. Om man inte har skött sig på ett område som inte har med jordbruk att göra ska det heller inte påverka stödet, vilket är klokt.

Det finns också möjlighet att nu höja golvet, alltså att de som får de allra minsta bidragen inte ska kunna få stöd. Det är ganska klokt mot bakgrund av att administrationskostnaden är ungefär 3 000 kronor. Det är lite svårartat om man får stöd som är mindre värt än vad den statliga administrationen kostar för att hantera det. Det välkomnar jag.

Vi räknar med att bidragen för proteingrödor, stärkelse och handjur ska vara borta till 2012. Vi har möjlighet att välja lite grann hur vi ska göra där. Det håller vi just nu på med – i samarbete med samtliga partier i riksdagen. Jag säger det så att ingen tror att vi sitter i slutna rum, som sades för en stund sedan. Det är tvärtom en väldig öppenhet också mot oppositionen.

I detta ligger också det som kallas flat rate, alltså en utjämning mellan regioner. Jag ska inte fördjupa mig i detta, för det kräver en särskild föreläsning om effekterna och möjligheterna med detta.

Som sagt: Det pågår en bra reformering. Det kan alltid gå snabbare, och nu måste vi ta sats för post-2013, därför att det är där vi lägger grunden nu.

Fru talman! När det gäller ekologisk odling ligger ett program fast som den tidigare regeringen har fastställt fram till 2010, där målet var 20 procents certifiering av åkermarken och att 25 procent skulle användas till offentlig konsumtion. I budgetpropositionen för 2009 har regeringen

satsat 8 miljoner kronor för att fullfölja det här programmet, och det kommer en uppföljning senare i denna månad om detta. Men alliansens ledamöter i miljö- och jordbruksutskottet gör redan nu bedömningen att den ekologiska odlingen förmodligen kommer att kunna stå på egna ben från och med 2010, vilket är positivt eftersom den har utvecklats så mycket som har skett.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga lite grann om småskalig livsmedelsproduktion. Där har regeringen bland annat satsat 9 miljoner på att de mindre slakterierna inte ska få så betungande tillsynsavgifter, vilket medför en ökad möjlighet för att de ska kunna verka på marknaden. Det är mycket efterfrågat, och det skapar en närhet mellan producer och konsumenter som är väldigt eftersträvarvärd. Det undantar i stor utsträckning behovet av obligatorisk märkning, som oppositionen hela tiden ägnar sig åt att föra fram, vilket skulle fördyra livsmedlen väldigt mycket, inte minst för de små.

Vi bestämde så sent som i dag i miljö- och jordbruksutskottet att vi ska göra en specialutvärdering av den småskaliga livsmedelsproduktionen. Det hälsar jag med stor tillfredsställelse.

Anf. 148 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Bengt-Anders Johansson började med att säga att han skulle ägna sig åt betänkandet, och gav sedan en släng åt oss om att vi inte gjorde det. Det gjorde jag. Jag talade om jordbrukspolitiken, om märkning och betesmarker. Det jag talade om finns med i betänkandet.

Beträffande hälsokontrollen är vi överens. Vi har suttit tillsammans i referensgruppen, och det har varit väldigt bra. Vi har haft bra möten. Nu efterlyser jag framtiden. Bengt-Anders Johansson sade att vi nu ska ta sats mot 2013. Det är precis det vi ska göra. Därför vill jag än en gång fråga Bengt-Anders Johansson vad han säger om behovet av en stor och rejäl jordbruksutredning.

Jag träffar lantbrukare som är oroliga för framtiden och efterlyser vad vi politiker tycker och tänker. Jag tror att det finns behov av en bred parlamentarisk lösning när det gäller jordbrukspolitiken så att den blir långsiktig och inte hattas med, till exempel om vi byter regering 2010.

Vad gäller jordbrukspolitiken och framtiden kan man fråga sig: Vad ska odlas och var? Vad kommer att efterfrågas och hur? Ska vi ha jordbruk i hela Sverige? Hur då? Vilken övergripande målsättning har vi för det svenska jordbruket?

Hur ser Bengt-Anders Johansson på idén att tillsammans jobba och fundera på hur Sveriges framtida jordbrukspolitik ska se ut?

Anf. 149 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Jag är inte säker på att en stor utredning i sig skulle ge särskilt mycket ökad kunskap eftersom vi för närvarande har en så pass snabb omstrukturering av det svenska jordbruket. Vi har också en snabb omstrukturering av EU:s lagstiftning och EU:s stödprogram när det gäller jordbruket etcetera. Jag skulle nog förordas den modell som vi för närvarande arbetar efter, nämligen ett kontinuerligt utbyte med företrädarna för de areella näringarna. Det tror jag skulle ge minst lika mycket.

Om man gör en stor utredning brukar den bromsa utvecklingen under kanske ett eller två år, beroende på hur lång tid den tar, eftersom alla

väntar på utredningen. När den väl läggs fram är den redan passé och har därmed inte så stort värde. Jag vet att Socialdemokraterna älskar dessa stora ansatser, men jag tror att det är bättre med en fortlöpande utveckling som man noga följer.

Beträffande att ta sats inför 2013 vill jag säga att jag tror att det är oerhört viktigt för skattebetalarna att vi ser till att minska stödet till CAP, alltså till den gemensamma jordbrukspolitiken, och det av minst två skäl. Det ena är att vi kan öppna upp för ökad frihandel. Det andra är att det ger ökat fokus på konsumentens förhållande till producenten. Att gå omvägen via politiken är dyrt, krångligt och besvärligt. Vi är, som sagt, ganska långsamma av oss, och det ska vi vara eftersom vi sysslar med lagstiftning. Jag eftersträvar alltså en ökad marknadsordning där konsumenter och producenter kommer närmare varandra.

Dessutom finns det ingen bättre affärsidé, alla kategorier, än just livsmedelsproduktion. Alla människor behöver mat minst två gånger per dag. Det finns inget annat som är lika värdefullt, utom möjligtvis vatten och luft, men de finns inte till försäljning.

Anf. 150 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Bengt-Anders Johansson i synen på att vi ska minska budgeten för jordbruket. Vi behöver också mer öppenhet, en mer genomskinlig jordbrukspolitik, så att det blir klart och tydligt för oss konsumenter vad det är vi betalar för. Det tror jag är mycket viktigt inför framtiden.

Bengt-Anders Johansson säger att det inte behövs någon stor utredning för att stapla upp arbetet samt att processen måste pågå. Men det är just det som behövs. Vi behöver sätta oss ned och tillsammans över partigränserna fundera och göra analyser och bedömningar. Där kan våra duktiga expertmyndigheter vara med och hjälpa oss att formulera en svensk ståndpunkt. Inte minst behövs en svensk målsättning.

Vilken målsättning har vi? I dag lever vi, som jag sade i mitt anförande, efter mål som är satta i mitten av 90-talet. Jag tror att det behövs nya mål i enlighet med hur det ser ut i dag. Jag tycker inte att det räcker med en referensgrupp. Hälsokontrollen var en halvtidsöversyn, och där räckte det med en sådan referensgrupp. Det som krävs från 2013 är att vi tar ett rejält tag i detta.

Jag är ledsen att Moderaterna och regeringen inte tycker att det behövs en kraftfull utredning där vi tillsammans sätter oss ned och arbetar. Bengt-Anders Johansson kanske inte vill ha en bred samsyn. Ni inom borgerligheten vill kanske köra ert race och vill att vi i oppositionen ska opponera. Jag tror inte att det är bra för en långsiktig jordbrukspolitik.

Anf. 151 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Fru talman! Jag håller med Ann-Kristine Johansson om att det behövs genomskinlighet, eller som det med ett fint ord heter, transparens, så att man ser vad man betalar för. Det behövs bra information till konsumenten som bygger på frivillighet. Det är faktiskt frivilligt att i dag märka precis hur mycket man vill. Uppenbarligen gör man det vid Värmlandsmjölk – det är bara att gratulera – och det fungerar alldeles utmärkt utan lagstiftning. Varför ska vi in och klampa i det som vi inte behöver? Nej, låt marknaden sköta det.

Nu ändrades det från en stor jordbruksutredning till en stor analys. Jag vet inte vad skillnaden egentligen är. Om vi säger att vi skulle göra en stor utredning om hur vi ska ställa oss inför 2013 innebär det att vi ska ponera vad det är som gäller om fyra år. Jag vågar påstå att ingen i denna sal för närvarande har en aning om hur jordbrukspolitiken ser ut 2013. Därför tror jag att det gäller att ha den tydliga inriktningen att vi ska minska budgeten, minska krånglet samt öka konsumenternas makt genom att skapa närhet till producenterna.

De stora "guidelinesen" ska vi verkligen mejsla ut, och till det tror jag inte att vi behöver ha en utredning. Det är bara onödigt. Genom den kommunikation som vi nästan dagligdags har i utskottet, och även när LRF, Jordbruksdepartementet med flera bjuder in, har vi ett fortlöpande nätverksutbyte av information.

Jag har så här långt inte bedömt att vi behöver sätta oss ned och göra ett riktigt avstamp. All modern utveckling visar att man måste planera samtidigt som man producerar och förändrar eftersom utvecklingen går så snabbt. Förr kunde man sitta ned och fundera i ett par år och sedan komma ut och göra någonting, men den tiden är förbi.

Anf. 152 ERIK A ERIKSSON (c):

Fru talman! Det som började med en amerikansk bolånekris spred sig via den finansiella sektorn till att bli en världsomfattande ekonomisk kris, vilket knappast undgått någon. Nu har den ekonomiska krisen också nått det svenska jordbruket, även om det skett med en viss tidsmässig förskjutning jämfört med andra branscher och näringar. Det svenska jordbruket har haft höga räntekostnader det senaste året, höga priser på insatsvaror och för all del även höga avvecklingspriser. De två kasten har förändrat förutsättningarna för vårt svenska jordbruk. Därtill har kommit höga kostnader för anställda, vilket gjort att man varit hårt trängd. Det har varit svårt att få tag på kompetent arbetskraft trots att vi haft en hög arbetslöshet i Sverige, även om den sjunkit de två senaste åren.

Alla som talar om ett epokskifte inom mjölksektorn under ett prisrally har tvingats tänka om. Världsmarknadens underskott på mjölk har bytts ut mot ett överskott, och det har dragit ned priserna. Trots det får vi inte en ökad marknadsanpassning, vilket beslutades i samband med hälsokontrollen i november förra året. Det är varken rimligt eller hållbart att mjölkproducenternas lönsamhet ska regleras från sammanträdesrummen i Bryssel i stället för av utbud och efterfrågan på marknaden. Därför välkomnar jag att den svenska jordbruksministern var med och försvarede EU:s planerade avveckling av mjölkkvoterna vid förra jordbruksministermötet. Genom att begränsa exportstöden och interventionsköpens betydelse för EU:s mjölkbönder kommer såväl producenter som konsumenter att kunna stå som vinnare den dag konjunkturen väl vänder, för den dagen kommer.

Jag vill något beröra landsbygdsprogrammet. Ett exempel som jag vill nämna är att regeringen stridit för ökad marknadsanpassning av jordbruket genom arbetet med hälsokontrollen. Ungefär 70 miljoner euro kommer att omfördelas, från första till andra pelaren, fram till 2013. Pengarna ska i ökad utsträckning gå till angelägna miljöåtgärder inom klimat, vattenresurser, biologisk mångfald och förnybar energi.

Det kommer att göra det enklare för både vanliga människor och för enskilda jordbrukare att förstå syftet med den gemensamma jordbrukspolitiken.

Jag vill lite grann beröra den diskussion som har varit kring klimatfrågan i stort, men även regeringens klimatproposition, som heter *En sammanhållen klimat- och energipolitik*. Efter det senaste årets sänkta världsmarknadspriser på jordbruksvaror och jordbrukets hastigt försämrade lönsamhet är det förståeligt att reaktionerna från lantbruket på klimatuppgårelsen, som blir en proposition, som ska klubbas i riksdagen, har varit starka. Vi ska nog ändå se det i ljuset av att den här förändringen, som gäller energi, som orsakar klimatutsläpp, kommer att ske i omgångar. Det betyder att den ganska extrema ekonomiska situation världen i dag befinner sig i förhoppningsvis hinner normaliseras innan de ökade kostnaderna träder i kraft 2011 genom första steget av tre steg. Oavsett när konjunkturen vänder kan vi dock vara säkra på en sak: Förr eller senare måste någon betala notan för klimatförändringarna. Av energi- och klimatpropositionen framgår det tydligt att jordbruket och de gröna näringarna kommer att spela en stor roll i att minska Sveriges klimatpåverkan och delvis redan har gjort det.

Totalt satsas 250 miljoner under en treårsperiod på insatser i de gröna näringarna. De pengarna ska gå till att ställa om samhället för att möta klimatförändringarna. Det betyder bland annat att 24 miljoner kronor ska gå till arbete med att stoppa nya sjukdomar på djur och växter som klimatförändringarna för med sig. Ofta vet vi inte exakt vad det kommer att innebära i dag. Men jag är glad att den delen finns med här.

Det finns också 300 miljoner kronor som ska gå till att energieffektivera inom de företag som berörs av propositionen direkt. I energi- och klimatpropositionen framgår det också att framtida skattehöjningar på energi- och miljöområdet för företag och hushåll ska balanseras av motsvarande skattelättnader. Det är också rimligt att den som förorenar ska betala. Det ska inte bara gälla de gröna näringarna. Det är rimligt. Vi vet också att regeringen har flera olika spår där man kommer att komma vidare med att balansera det här för just de gröna näringarna.

Jord- och skogsbruket är en viktig del i vårt gamla lands möjlighet att möta utmaningen i klimatfrågan. Ibland störs jag, fru talman, av att det står i miljöbalken att jordbruk är en miljöstörande verksamhet. Det känns ibland stötande. Jag förstår naturligtvis varför skrivningen har kommit fram en gång, men som en del duktiga talare före mig har uttryckt är lantbruket en viktig del av vår utveckling, inte minst för sunda och säkra livsmedel.

Jag vill prata lite grann om betesmarkerna också; den frågan är aktuell. Det handlar om stöden för de svenska betesmarkerna. Jag tror att alla härinne är överens om att Sverige är väl lämpat att bedöma vilka hagar som är värda att skydda i det egna landet. Jag är övertygad om att alla här känner frustration över den byråkrati som vill styra hur många träd – i det här fallet – som ska få finnas och inte finnas i våra beteshagar.

Det är inte regeringen som betalar ut EU:s jordbruksstöd. Därför måste vi anpassa oss till EU:s regler. Dem har vi varit med och tagit fram. Glädjande nog lyckades vår jordbruksminister i samband med hälsokontrollen nå en överenskommelse som går ut på att Sverige har rätt att ha fler än 50 träd per hektar på jordbruksmark. Den mark som faller

utanför systemet med gårdsstöd har möjlighet att få miljöstöd. Sverige får föra över pengar från gårdsstödet till miljöersättningar. Förhoppningsvis ska dessa undantag från kommissionen gälla hela budgetperioden ut och göra det möjligt att de mest värdefulla markerna även i fortsättningen ska kunna hävdas. I och med att de höjda miljöstöden börjar gälla från och med i år ska inte heller jordbrukarna behöva drabbas av något slags glapp. Det är jag också glad över.

Några ytterligare förhandlingar är det inte tal om i den här frågan, eftersom EU har underkänt det gamla systemet. Det är så med många saker; man måste lämna det gamla för att komma vidare. Då får man möta något nytt. Skulle vi bryta mot reglerna riskerar Sverige att få betala ungefär 1 miljard kronor i böter. Det är ungefär lika mycket som LRF säger att en del av de ökade utgifterna för klimatförändringarna utgör. Vi ska inte dra på oss böter och obehag i onödan. Dessutom riskerar den enskilde jordbrukaren att bli av med hela sitt gårdsstöd. Jag tycker att vi ska vara nöjda med uppgörelsen som jordbruksministern lyckades få igenom och lägga krutet på viktigare och större frågor och till exempel vara nöjda över att regeringen har tagit tag i frågan om tvärvillkor, vilken hade kunnat drabba många lantbrukare mycket hårt.

Jag vill nämna något om matlandet Sverige. Trots ekonomisk kris växer den svenska livsmedelsexporten så det knakar. Under 2008 ökade den med hela 15 procent jämfört med 2007. Räknar man primärproduktion och logistik står livsmedelsindustrin i dag för ungefär 10 procent av svenskt näringsliv. Det är glädjande siffror! Jag har väl sagt i den här talarstolen, fru talman, att det här kanske inte är det allra viktigaste. Men det är naturligtvis så att när vår egen inhemska produktion utsätts för en mycket stark import är det klart att Sverige också får bli smartare på den planhalvan. Jag kanske får revidera vad jag har sagt här tidigare.

Regeringens vision om matlandet Sverige tycker jag känns fräsch både visuellt och i verkligheten. Det handlar om att kunna erbjuda både vår egen marknad och omgivningen mycket fräscha, sunda och säkra livsmedel. Vi kan vara stolta över den livsmedelsproduktion vi har i Sverige. Vi ska värna den och inte tumma på de regler vi har i dag, för att stärka den ytterligare. Genom att vara bäst i världen på färskpotatis, jordgubbar, sparris med mera kommer svenskt jordbruk att kunna plocka marknadsandelar. Men det kommer inte att göra sig självt, utan det krävs entreprenörer, starka duktiga företagare, kloka djurskötare, människor med djuröga, människor som känner matjorden mellan fingrarna och därefter kan avgöra när det är dags att så. När jag hör måsarna här utanför är det inte utan att jag känner att det är dags att gå ut och plocka sten, vilket våra förfäder och anmödrar också har gjort före oss. Vi får fortsätta ett tag till! Jag tycker att det är ett trevligt läte vi hör här. För den som inte ser och framför allt hör debatten på plats kan jag säga att det är måsarna som gör sig gällande.

Det finns fler frågor. Man kan fundera över vad regeringen har gjort bra – och mindre bra; det får väl oppositionen prata om i så fall. Jag tänker på regelförenklingsarbetet, som har gett i runda tal 250 miljoner för lantbruket. Det ska kanske vägas mot kostnadsökningarna som har skett.

Att mulens marker är viktiga vill jag också understryka, och inte minst att vi i dag har ungefär en och en halv miljon hektar som vi egentligen förlägger utomlands genom de importerade livsmedel vi har. Jag vill lägga perspektivet på att vi kan göra mer i Sverige. Vi har gjort en hel del i förenklingsarbetet, men vi måste göra mer för att de svenska lantbrukarna ska få känna framtidstro och våga satsa. Svenska idisslare och så kallade marginalmarker är alldeles avgörande för vår långsiktiga förmåga att ta ansvar för vår egen mat.

Det krävs en hel del nytänkande. Vi sitter sannolikt inte på alla svar just här och nu. Men en del av dem har redovisats i betänkandet. Vi har blivit uppvaktade på olika sätt av LRF. Vi har haft mjölkbönder som har uppvaktat oss, och vi har tittat på deras räkenskaper. De har en mycket kärv och tuff situation just nu. Det är fler än fordonsindustrin som far illa i dag i Sverige. Jag tänker på Andreas, Anders, Karin och andra mjölkbönder som i dag sliter hårt, jobbar mycket hårt, säger upp sin personal och har ett stort och tungt ansvar gentemot sina djur och sin familj. Jag önskar att våra beslut i kammaren kommer att vara så kloka att de orkar fortsätta över den svåra puckel som finns just nu. Det gör sig inte självt.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 153 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Dagens betänkande tar bland annat upp tvärvillkoren och kontrollvillkoren, landsbygdsprogrammet och reformeringen av EU:s jordbrukspolitik. Det finns ett antal reservationer, och det finns också tre mycket fascinerande särskilda yttranden från oppositionen. Jag har lagt yttrandena bredvid varandra och granskat dem för att se sambanden, se vad som stämmer och vad som inte stämmer. Jag kan konstatera att de gemensamma nämnarna i jordbrukspolitiken är mycket få.

Socialdemokraterna delar i många stycken alliansens syn på jordbrukspolitiken vad gäller reformeringen av jordbrukspolitiken, mångfalden på landsbygden, diversifierat företagande, konkurrenskraft, ökad frihandel och att ekoodling inte är den enda formen, utan kan gå hand i hand med ett klimatsmart hållbart konventionellt brukande.

Vänsterpartiet avviker mest från sina rödgröna vänner. Man förordar åternationalisering av jordbrukspolitiken och har liten eller ingen tilltro till folkvalda i EU-parlamentet. Man vill införa odlingsförbud i Östersjöns kustområden, trots att det är just växande gröda som har förmåga att binda och förhindra läckage. Man är negativ till säljfrämjande åtgärder.

Frågan är om regeringens satsning på 8 miljoner i marknadsfrämjande åtgärder i syfte att främja just ekologisk livsmedelsproduktion inte heller accepteras av Vänsterpartiet.

Miljöpartiet ser slutligen jordbruket som en viktig motor för produktion av mat, energi och miljö tjänster. Man vill se en rättvis politik i EU och ett välutformat miljö- och landsbygdsprogram. Slutligen önskar man utveckla det ekologiska jordbruket och den småskaliga slakten.

Fru talman! I bjärt kontrast till oppositionen presenterar alliansregeringen en sammanhållen politik också på detta område.

Vi tog tag i riksrevisorernas kritik vad gäller flera brister i tvärvillkorskontrollerna. Det var en kritik som nota bene rör tiden från år 2005. Bland åtgärderna var bland annat förflyttningen av djurskyddskontrollen från kommunerna till länsstyrelserna. Syftet var att uppnå en likvärdig och effektiv kontroll över hela landet.

De initialsårigheter som uppstått vid flera länsstyrelser tar regeringen på största allvar. Dem följer vi upp, och vi ser vilka åtgärder som måste vidtas. Syftet med detta är att säkra ett gott djurskydd i hela landet och att ambitionsnivån definitivt inte ska sänkas utan vara fortsatt hög.

Vad gäller djurtransporter kan det vara värt att påpeka att såväl ökade kontroller som tydliga sanktioner kan vara befogade. Det seminarium som vi hade under eftermiddagen gav verkligen tydligt bevis för det. Där vill jag för övrigt tacka Tina Ehn som tagit initiativ till det seminariet.

Regeringen och jordbruksministern har tagit upp frågan om gäss som dunplockas. Den frågan har tagits upp i EU och också direkt med Ungerns jordbruksminister. Plockningen visade sig strida mot ungersk lagstiftning och är nu föremål för rättslig prövning.

Kommissionen i EU har nu tack vare den svenska regeringen inlett en studie om vilka metoder som förekommer i medlemsländerna i fråga om gåsproduktion. Det är med andra ord viktigt att arbetet med att upprätta ett gott djurskydd fortsätter såväl i vårt eget land som i omvärlden. Det är något som vi alla och vi som folkpartister givetvis är mycket angelägna om att kämpa för.

Fru talman! Landsbygdsprogrammet kommer att betyda oerhört mycket för att få en hållbar utveckling på landsbygden. Det gäller både miljövänlig produktion, djurvälstånd och förädling. Landsbygdsprogrammet innehåller 35 miljarder under sju år. Det innebär att det exempelvis finns ersättningar för slätter och betesvallar, ekologisk produktion, fånggrödor och skyddszoner men också för att ersätta de hagmarker som inte beviljats stöd på grund av EU:s regelverk. Det är en fråga som har lyfts fram här av flera talare. Denna lösning, som också Erik A Eriksson nämnde, framförhandlades av jordbruksministern.

I samband med reformering av EU:s gemensamma jordbrukspolitik är alliansregeringen mycket tydlig. Vi har en positiv syn på de viktiga areella näringarna och anser att vi har mycket kompetenta företagare inom dessa näringar med stort engagemang, ansvar för ett gott djurskydd och hållbara brukningsmetoder och en öppenhet att också diversifiera sina företag.

Alliansregeringen driver på för att reformera EU:s jordbrukspolitik mot en ökad marknadsorientering. Vi satsar på att förenkla och möjliggöra för företagande. Vi ser utvecklingen av landsbygden och många nya företag inom exempelvis småskalig livsmedelsproduktion, turism och energiproduktion som otroligt viktiga satsningar. Vi anser att det är viktigt att brukningsmetoderna alltmer inriktas på ett hållbart nyttjande som bidrar till att Sveriges miljömål uppnås. Vi lyfter i alla dessa sammanhang fram Greppa näringen och Odling i balans. Det finns givetvis också andra som driver utvecklingen i rätt riktning.

Fru talman! Sist men inte minst driver vi frågan om solidaritet med fattiga länder. Frihandel är viktigt. Protektionism måste bekämpas. Vi måste möjliggöra odling i tredje världen då ett lands välstånd börjar med ett väl fungerande jordbruk.

Det handlar om att få bort exportsubventioner och att möjliggöra för den afrikanske bonden att både kunna producera och också få avsalu för sina produkter, oftast på den lokala marknaden.

Kvinnans roll i dessa sammanhang kan inte nog betonas. Därför är det så värdefullt att kvinnornas företagande och äganderättsfrågor lyfts fram också i biståndspolitiken.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 154 TINA EHN (mp) replik:

Fru talman! Jag tänkte att jag skulle kommentera landsbygdsprogrammet. Det är lite intressant att alla vill ta åt sig äran. Jag vill passa på att säga att det arbetades fram av den tidigare regeringen med Miljöpartiet som påhejare, och vi fick ännu mer pengar till det. Det är kul att det är något som vi alla har gemensamt, att vi tycker att pengarna är värdefulla där.

Jag har lyssnat på debatten här i dag och hört väldigt många intressanta saker. Allting är inte heller enhetligt från alliansens sida. Anita Brodén refererar nu till vad som sagts i betänkandet från oppositionens olika partier. Det var inte speciellt mycket som var motsägelsefullt i de olika särskilda yttrandena från oppositionen. Det skulle möjligtvis vara att Vänsterpartiet talar om åternationalisering. Det kan man naturligtvis se som något stort.

Det är lite intressant med hur vi alla slår vakt om vår egen produktion samtidigt som vi vill vara med i den europeiska jordbrukspolitik. Det är ganska intressant. Vi säger att svenskt är bra, att vi ska köpa svenskt och närproducerat så att vi vet vad det står för. Det är precis som också andra länder i Europa resonerar. Vi pratar lite grann med kluven tunga.

Vi vet också att jordbruksgrödor, det vill säga livsmedel, inte är likadant som skor, tegelstenar eller vad det nu är man vill transportera. Det är någonting helt annat.

Jag tänkte gå in på frågan om gårdsstödet. Vi har i hälsokontrollen haft diskussioner om vart hektarstödet ska gå. Det har inte riktigt landat ännu. När jag läste på Jordbruksverkets hemsida såg jag att rekommendationen ligger någonstans vid 4 hektar. Jag undrar som det är någonting som jag kan få en kommentar till.

Anf. 155 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Fru talman! Det blir en replik till, så Tina Ehn har möjlighet att återkomma. Jag svarar på de första frågeställningarna. De var tillräckligt många.

Vi är för frihandel. Det är på något sätt en grundläggande värdering som Folkpartiet liberalerna har och som vi delar med övriga i alliansen. Jag vet också att det är något som Socialdemokraterna och förhoppningsvis också Miljöpartiet och Tina Ehn delar.

Det är viktigt att slå fast tre saker vad gäller det svenska jordbruket och den svenska möjligheten. Det är goda jordar, tillräckligt med vatten och rent vatten och tjäle. De tre faktorerna gör att vi har unika förutsättningar att odla hälsosamma och bra livsmedel.

Det är någonting som vi ska vara stolta över och slå vakt om. Men vi ska också kunna profilera, berätta och informera om och göra reklam för det. Det är verkligen ett säljargument så stort som något.

Landsbygdsprogrammet nämndes. Vi är alla väl medvetna om att det är ett arbete som gjordes tillsammans. Vi är nöjda, och vi får nu vara med när det sätts, vilket känns oerhört viktigt. Inte minst i dessa svåra tider kan landsbygdsprogrammet vara det smörjmedel och det kitt som kan behövas för att få i gång verksamheter på landsbygden.

Det finns dessutom moduleringen, inte att förglömma, där man fokuserar direkt på klimatåtgärder, vattenåtgärder och biologisk mångfald. Här finns också medel och resurser som landsbygdsboende och lantbrukare har möjlighet att använda sig av.

Anf. 156 TINA EHN (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar för kommentarerna till det jag tidigare sade.

En sak som Anita tog upp i sitt anförande är att man tar på allvar hur det nu ser ut på djurskyddssidan med överföringarna. Vi har tidigare mötts på olika arenor när det här har diskuterats, så vi är väl informerade om hur det ser ut. Anita säger alltså i sitt anförande att man tar detta på allvar och tar det till sig.

Min fråga är ganska konkret. Vad kommer man att göra? En sak är uppenbart klar; det behövs mer pengar. Överföringen har inte skett på ett bra sätt. Det haltar, och det råder brist på resurser. Men även fortsättningsvis kommer det att behövas resurser. När man då lägger över hela systemet på skattebetalarna blir det så att man får skjuta till pengar. Annars brister det någonstans. Den frågan är det viktigt att Anita och alliansens representanter i utskottet är medvetna om och driver.

Anf. 157 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Fru talman! Vi tar mycket allvarligt på de signalerna. 118 miljoner tillskotts för att föra över. I detta finns också en förväntan där man räknar med att man även inom länsstyrelsen ska ha en flexibilitet och en möjlighet att hantera detta. Det här har pågått i ett par månader, så man kan nog inte säga att allting har satt sig. Det har inte haft möjlighet att sätta sig.

Men det är klart att man kan ha anledning att påpeka vikten av att man arbetar flexibelt från länsstyrelsehåll också för att möjliggöra en bra, effektiv och god djurskyddskontroll.

Departementet är mycket medvetet om det. Vi har lyft fram frågan vid våra möten. Det man först kan göra och kommer att göra är att analysera detta och efterhöra hur det fungerar. Dessutom kommer det att bli en hearing om ett tag i riksdagen där djurskyddsfrågorna kommer upp. Då kommer bland annat detta att bli en frågeställning.

Anf. 158 IRENE OSKARSSON (kd):

Fru talman! Då börjar vi närma oss slutet på denna dag, och fågelsången ackompanjerar oss fortfarande. Det tycker jag är härligt. Det betyder att även här mitt i stendjungeln, som jag dristar mig att säga ibland, finns naturen och kanske till och med jordbruket – åtminstone jordbrukspolitiken.

Det betänkande som vi har framför oss i dag är innehållsrikt. Det berör många frågor om hur vi ska förvalta den mest primära resurs vi har – vår jord.

Fru talman! Jag tror att jag har sagt det tidigare, men jag tänker upprepa det och jag kommer nog att säga det många gånger än: Vi har lånat jorden av våra barn och barnbarn. Det är det perspektivet vi alltid behöver ha. Vi kristdemokrater har under hela vår tid i denna kammare påtalat vikten av att vi ska vara med och ge förutsättningar för att brukandet av vår jord ska ske på ett sådant sätt att alla människor på jorden får tillgång till mat för dagen. Det är det mest primära vi kan bidra till.

Denna kammare har i stor enighet sagt att en väg att göra det är via EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Vi är ense om att vi behöver vara en pådrivande kraft i detta förändringsarbete. Den politik som nu förs på EU-nivå lämnar en del övrigt att önska. Men Sverige har under alliansregeringen och jordbruksministern varit mycket aktivt och pådrivande i att få förändringar till stånd. Jordbrukspolitiken ska anpassas till marknadens villkor.

Det sker nu en översyn i hälsokontrollen – vilket man för kolleger och vänner får förklara och säga att det inte är man själv som är dålig och måste gå på hälsokontroll med jämna mellanrum utan att det är jordbrukspolitiken som ska reformeras. Det kommer kanske att ske i vad vi kan tycka är ganska små steg, men dock steg i rätt riktning. Vi tar bort handelshinder som stör och som inte gynnar utvecklingen av ett bärkraftigt jordbruk vare sig i EU eller i världen i övrigt.

I det betänkande som vi har framför oss i dag kan vi i den första reservationen från Socialdemokraterna läsa att vi behöver ha ett genomarbetat landsbygdsprogram som bygger på basnäringen jordbruk. Det är en mycket förunderlig formulering med tanke på att programmet faktiskt till stor del är utarbetat under förra mandatperioden. Alla partier har varit mycket involverade, vilket också är ovanligt i arbetet i kammaren.

Fru talman! Jag har tidigare sagt att vi är överens om inriktningen att minska EU:s jordbruksbudget. Men i samma andetag är det viktigt att säga att vi har ett gemensamt ansvar för de kollektiva nyttigheter som vi ser behov av, inte minst utifrån den klimatkris som vi nu alla talar om.

Vi behöver dem som i praktiken arbetar för att miljömålen ska nås. Vi behöver dem som praktiskt ser till att bevara den biologiska mångfalden. Vi behöver dem som är beredda att som Erik A Eriksson sade gå ut och plocka sten, ta fram röjsågen eller kanske till och med lien för att ta det ansvar som vi vill att vi ska ta för att bevara ett tryggt och säkert land, ett tryggt och säkert klimat och en trygg och säker natur. Vi ska producera mat som är trygg och säker. Det de senaste dagarna har påmint oss om är att det gäller i alla led. Vi behöver stävja det som är hinder för detta med stor skärpa.

I arbetet för trygg och säker mat är det ekologiska jordbruket naturligtvis viktigt. Men ännu viktigare är ett hållbart jordbruk totalt sett. Projekt som greppar näringen är ytterst viktiga för att vi ska få ett hållbart jordbruk. Regeringen har nu sett detta som så viktigt att den satsar resurser på att exportera detta kunnande tillsammans med LRF runt Östersjön i samband med att vi ska se till att Östersjön på nytt blir ett innanhav i Europa som håller hög kvalitet och god status. Dit är resan rätt lång, men tillsammans kommer vi dit.

Fru talman! När jag har läst reservationerna har jag inte kunnat se någon tydlig ny eller annorlunda linje i hur man som rödgrön koalition vill se det svenska, det europeiska och det globala jordbruket utvecklas. I bästa fall kan man tolka det som att det beror på att vi i de stora tagen faktiskt är överens.

Fru talman! För att återkoppla till det landsbygdsprogram som nu finns och som innehåller den stora satsningen på hela 35 miljarder under programperioden – oerhört stora siffror – är det en mycket viktig resurs för att vi ska få en hållbar, levande landsbygd och därmed ett hållbart, levande land. Inte minst nu tror jag att de pengarna är ännu viktigare. I tider av oro, arbetslöshet och omställningar behöver vi de resurserna.

Jag tror att det faktiskt är på landsbygden som framtidsnäringarna finns, fru talman. Det är där de här pengarna kommer att vara oerhört betydelsefulla. Vi satsar till exempel på mat med mervärde. Det är oerhört viktigt, och det kan bli Sveriges stora exportvara vad det lider.

En annan punkt som har tagits upp i reservationerna är hästnäringen. Jordbruksministern har lyft fram och tillskapat en samarbetsgrupp för att kunna ta vara på den stora potential som finns i den verksamheten. Då kommer klagan på att de i stället för 20 borde vara 21. Tidigare var de inga alls. Det tycker jag är lite besynnerligt.

Landsbygdsprogrammet innehåller flera satsningar på detta. För någon vecka sedan var jag och ett antal kolleger på Strömsholm för att se hur hästnäringen i praktiken fungerar och vad man har för ambitioner i de olika delarna. Det är, som en kollega sade, ett mirakel.

Det finns oerhört många goda krafter som jobbar inom den sektorn för att skapa arbetstillfällen, för att skapa folkhälsa och för att ha en öppen och levande landsbygd. Oerhört mycket görs. Jordbruksverket har fått resurser för att vara med och skapa regionala hästcentrum i våra regioner eller län. Det är ett oerhört positivt arbete.

Fru talman! Jag vill också lyfta fram det initiativ som regeringen har tagit till att skapa en struktur i Regeringskansliet för att uppmärksamma de initiativ som tas och de arbetssätt som gör att vi kan få en strategisk utveckling av landsbygden. Två statssekreterare har fått ett särskilt ansvar för, och ska se till att alla andra också jobbar med det för ögonen, att de projekt och de ambitioner som man har på olika departement görs utifrån ett landsbygdsperspektiv och är tydligt relaterade till de här frågorna.

Ett hållbart lantbruk och en levande landsbygd är en förutsättning för att vi ska ha ett välmående land. Där är regeringens initiativ ett gott steg på vägen.

Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 april.)

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2008/09:93 Mål för framtidens resor och transporter

2008/09:T15 av Karin Svensson Smith m.fl. (mp, s, v)

med anledning av prop. 2008/09:127 Förbättrade och förenklade villkor i arbetslöshetsförsäkringen, m.m.

2008/09:A13 av Berit Högman m.fl. (s, v, mp)

med anledning av prop. 2008/09:147 Flyget i utsläppshandeln

2008/09:MJ14 av Anders Ygeman m.fl. (s)

2008/09:MJ15 av Peter Pedersen m.fl. (v, mp)

med anledning av prop. 2008/09:154 Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande

2008/09:Ub28 av Lage Rahm m.fl. (mp)

2008/09:Ub29 av Amineh Kakabaveh m.fl. (v)

2008/09:Ub30 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s)

2008/09:Ub31 av Marie Granlund m.fl. (s)

med anledning av prop. 2008/09:156 Sfi-bonus – försöksverksamhet för att stimulera nyanlända invandrare att snabbare lära sig svenska

2008/09:A12 av Berit Högman m.fl. (s, v, mp)

med anledning av prop. 2008/09:162 En sammanhållen klimat- och energipolitik – Klimat

2008/09:MJ16 av Anders Ygeman m.fl. (s)

2008/09:MJ17 av Mona Sahlin m.fl. (s, v, mp)

2008/09:MJ18 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (v)

2008/09:MJ19 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp)

med anledning av prop. 2008/09:170 En sammanhållen svensk havspolitik

2008/09:MJ10 av Anders Ygeman m.fl. (s)

2008/09:MJ11 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (v)

2008/09:MJ12 av Christer Engelhardt (s)

2008/09:MJ13 av Tina Ehn m.fl. (mp)

med anledning av prop. 2008/09:171 Offentliga bidrag på lika villkor

2008/09:Ub25 av Rossana Dinamarca m.fl. (v)

2008/09:Ub26 av Marie Granlund m.fl. (s)

2008/09:Ub27 av Mats Pertoft m.fl. (mp)

med anledning av skr. 2008/09:85 Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2008

2008/09:U14 av Urban Ahlin m.fl. (s)

Prot. 2008/09:96
2 april

med anledning av skr. 2008/09:114 Strategisk exportkontroll 2008 –
krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden
2008/09:U15 av Hans Linde m.fl. (v)
2008/09:U16 av Max Andersson m.fl. (mp)

med anledning av skr. 2008/09:137 Sveriges samarbete med Nato inom
Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR), Partnerskap för fred (PFF)
och krishanteringsinsatser
2008/09:U17 av Hans Linde m.fl. (v)
2008/09:U18 av Urban Ahlin m.fl. (s)
2008/09:U19 av Max Andersson m.fl. (mp)

med anledning av skr. 2008/09:167 En strategi för att stärka utvecklings-
kraften i Sveriges landsbygder
2008/09:N12 av Tomas Eneroth m.fl. (s)
2008/09:N13 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s)
2008/09:N14 av Tina Ehn (mp)

20 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 2 april

2008/09:442 Anmälan till EU-kommissionen om otillåtet statsstöd till kommunägda bostadsföretag

av *Hillevi Larsson* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:443 Deltidsbrandmännen och a-kassan

av *Carina Adolfsson Elgestam* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:444 Regeringens syn på studentinflytande

av *Mikael Damberg* (s)
till statsrådet Lars Leijonborg (fp)

2008/09:445 Anslag till studiesocial verksamhet

av *Berit Högman* (s)
till statsrådet Lars Leijonborg (fp)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 april.

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 2 april

2008/09:758 Vatikanens inställning till sexuella och reproduktiva rättigheter

av *Birgitta Ohlsson* (fp)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:774 Sveriges unika pensionärsbeskattning

av *Lars Johansson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:794 Asylsökande med arbete

av *Inger Davidson* (kd)

till statsrådet Tobias Billström (m)

2008/09:796 Valet 2010 i Etiopien

av *Carina Hägg* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 april.

22 § Kammaren åtskildes kl. 20.21.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanrådets början till ajourneringen kl. 13.52,

av andre vice talmannen därefter till och med 13 §,

av förste vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 122 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanrådets slut.

Vid protokollet

MONICA HALL

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om kompletteringsval till krigsdelegationen.....	1
3 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan.....	1
4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	1
5 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	2
6 § Hänvisning av ärende till utskott	2
7 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 1 april.....	2
CU21 Naturresursfrågor och vattenrätt	2
FiU29 Offentlig upphandling	3
FöU6 Regeringen och krisen.....	4
NU16 Vissa näringspolitiska frågor	5
NU18 Vissa mineralpolitiska frågor.....	6
8 § Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark.....	6
Civilutskottets betänkande 2008/09:CU18.....	6
Anf. 1 EGON FRID (v).....	6
Anf. 2 JAN LINDHOLM (mp)	7
Anf. 3 EVA BENGTSON SKOGSBERG (m).....	8
Anf. 4 LENNART PETTERSSON (c).....	9
Anf. 5 EGON FRID (v) replik	11
Anf. 6 LENNART PETTERSSON (c) replik.....	11
Anf. 7 EGON FRID (v) replik	12
Anf. 8 LENNART PETTERSSON (c) replik.....	12
Anf. 9 LARS TYSKLIND (fp).....	13
(Beslut fattades under 14 §.)	13
9 § Bortförda barn i internationella förhållanden.....	13
Civilutskottets betänkande 2008/09:CU24.....	13
Anf. 10 KRISTINA ZAKRISSON (s)	13
Anf. 11 LISELOTTE OLSSON (v)	14
Anf. 12 JAN LINDHOLM (mp)	15
Anf. 13 INGER RENÉ (m)	15
Anf. 14 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c)	16
Anf. 15 JAN ERTSBORN (fp).....	17
Anf. 16 INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	17
(Beslut fattades under 14 §.)	18
10 § Sms-lån och överskudsättning.....	19
Civilutskottets betänkande 2008/09:CU25.....	19
Anf. 17 CHRISTINA OSKARSSON (s).....	19
Anf. 18 EGON FRID (v).....	21
Anf. 19 JAN LINDHOLM (mp)	23
Anf. 20 INGER RENÉ (m)	25
Anf. 21 LENNART PETTERSSON (c).....	27
(forts. 12 §).....	28
Ajournering.....	28

Återupptagna förhandlingar	28	Prot. 2008/09:96
11 § Frågestund.....	29	2 april
Anf. 22 ANDRE VICE TALMANNEN.....	29	
<i>Domstolarnas praxis för skadestånd</i>	<i>29</i>	
Anf. 23 THOMAS BODSTRÖM (s).....	29	
Anf. 24 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	29	
Anf. 25 THOMAS BODSTRÖM (s).....	29	
Anf. 26 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	30	
<i>Elektronisk förvaltning</i>	<i>30</i>	
Anf. 27 WILLEMO CARLSSON (m).....	30	
Anf. 28 Statsrådet MATS ODELL (kd)	30	
Anf. 29 WILLEMO CARLSSON (m).....	30	
Anf. 30 Statsrådet MATS ODELL (kd)	31	
<i>Prioriteringar inom kulturområdet.....</i>	<i>31</i>	
Anf. 31 SIV HOLMA (v).....	31	
Anf. 32 Kulturminister LENA ADELSON		
LILJEROTH (m).....	31	
Anf. 33 SIV HOLMA (v).....	32	
Anf. 34 Kulturminister LENA ADELSON		
LILJEROTH (m).....	32	
<i>Brottsskadeersättning</i>	<i>32</i>	
Anf. 35 JAN ERTSBORN (fp).....	32	
Anf. 36 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	32	
Anf. 37 JAN ERTSBORN (fp).....	33	
Anf. 38 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	33	
<i>Familjepolitiken.....</i>	<i>33</i>	
Anf. 39 HELENA LEANDER (mp).....	33	
Anf. 40 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	34	
Anf. 41 HELENA LEANDER (mp).....	34	
Anf. 42 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	34	
<i>Bostadspolitiken.....</i>	<i>34</i>	
Anf. 43 CARINA MOBERG (s)	34	
Anf. 44 Statsrådet MATS ODELL (kd)	35	
Anf. 45 CARINA MOBERG (s)	35	
Anf. 46 Statsrådet MATS ODELL (kd)	35	
<i>Rättsväsendet och det hedersrelaterade förtrycket.....</i>	<i>36</i>	
Anf. 47 ANNIKA QARLSSON (c).....	36	
Anf. 48 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	36	
Anf. 49 ANNIKA QARLSSON (c).....	36	
Anf. 50 Justitieminister BEATRICE ASK (m)	37	
<i>Familjekonstellationer.....</i>	<i>37</i>	
Anf. 51 YLVA JOHANSSON (s)	37	
Anf. 52 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	37	
Anf. 53 YLVA JOHANSSON (s)	38	
Anf. 54 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	38	
<i>Satsningen Skapande skola.....</i>	<i>38</i>	
Anf. 55 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	38	

Anf. 56 Kulturminister LENA ADELSONH LILJEROTH (m).....	39
Anf. 57 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	39
Anf. 58 Kulturminister LENA ADELSONH LILJEROTH (m).....	39
<i>Statsbidrag till kommuner och landsting</i>	40
Anf. 59 PETER HULTQVIST (s).....	40
Anf. 60 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	40
Anf. 61 PETER HULTQVIST (s).....	40
Anf. 62 Statsrådet MATS ODELL (kd).....	41
<i>Kvinnor i fredsfrämjande arbete</i>	41
Anf. 63 HILLEVI ENGSTRÖM (m).....	41
Anf. 64 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m).....	41
Anf. 65 HILLEVI ENGSTRÖM (m).....	42
Anf. 66 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m).....	42
<i>Kulturutredningen</i>	42
Anf. 67 LEIF PETTERSSON (s).....	42
Anf. 68 Kulturminister LENA ADELSONH LILJEROTH (m).....	42
Anf. 69 LEIF PETTERSSON (s).....	43
Anf. 70 Kulturminister LENA ADELSONH LILJEROTH (m).....	43
<i>Insatser mot ungdomsbrottslighet</i>	43
Anf. 71 BORIANA ÅBERG (m).....	43
Anf. 72 Justitieminister BEATRICE ASK (m).....	44
Anf. 73 BORIANA ÅBERG (m).....	44
Anf. 74 Justitieminister BEATRICE ASK (m).....	44
<i>Forskning om barns och ungdomars psykiska hälsa</i>	44
Anf. 75 LENNART LEVI (c).....	44
Anf. 76 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	45
Anf. 77 LENNART LEVI (c).....	45
Anf. 78 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	45
<i>Jobben och den ekonomiska krisen</i>	46
Anf. 79 MATILDA ERNKRANS (s).....	46
Anf. 80 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	46
Anf. 81 MATILDA ERNKRANS (s).....	46
Anf. 82 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	47
<i>Investeringar för jobben</i>	47
Anf. 83 SONIA KARLSSON (s).....	47
Anf. 84 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (kd).....	47
Anf. 85 ANDRE VICE TALMANNEN.....	48
12 § (forts. från 10 §) Sms-lån och överskudsättning (forts. CU25).....	48
Anf. 86 JAN ERTSBORN (fp).....	48
Anf. 87 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik.....	50
Anf. 88 JAN ERTSBORN (fp) replik.....	50
Anf. 89 CHRISTINA OSKARSSON (s) replik.....	50
Anf. 90 JAN ERTSBORN (fp) replik.....	50

Anf. 91 INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	51	Prot. 2008/09:96
(Beslut fattades under 14 §.).....	52	2 april
13 § Plan- och byggfrågor	52	
Civilutskottets betänkande 2008/09:CU30	52	
Anf. 92 JOHAN LÖFSTRAND (s).....	52	
Anf. 93 EGON FRID (v).....	54	
Anf. 94 JAN LINDHOLM (mp).....	56	
Anf. 95 ANDRE VICE TALMANNEN.....	60	
(forts. 15 §).....	60	
14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	60	
CU18 Tillfälliga åtgärder i en nationalstadspark	60	
CU24 Bortförda barn i internationella förhållanden.....	61	
CU25 Sms-lån och överskuldsättning	61	
15 § (forts. från 13 §) Plan- och byggfrågor (forts. CU30).....	62	
Anf. 96 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	62	
Anf. 97 JAN LINDHOLM (mp).....	62	
Anf. 98 CHRISTINE JÖNSSON (m).....	65	
Anf. 99 JAN LINDHOLM (mp) replik	66	
Anf. 100 CHRISTINE JÖNSSON (m) replik.....	66	
Anf. 101 JAN LINDHOLM (mp) replik	66	
Anf. 102 CHRISTINE JÖNSSON (m) replik.....	67	
Anf. 103 LENNART PETERSSON (c).....	67	
Anf. 104 LARS TYSKLIND (fp).....	68	
(Beslut skulle fattas den 15 april.).....	70	
16 § Sjöfartsfrågor.....	70	
Trafikutskottets betänkande 2008/09:TU12	70	
Anf. 105 SVEN BERGSTRÖM (c).....	70	
Anf. 106 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s)	71	
Anf. 107 KARIN SVENSSON SMITH (mp).....	72	
Anf. 108 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m)	74	
Anf. 109 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	77	
Anf. 110 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m) replik.....	77	
Anf. 111 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	78	
Anf. 112 LISBETH GRÖNFELDT BERGMAN (m) replik.....	78	
(Beslut skulle fattas den 15 april.).....	78	
17 § Högskolan	78	
Utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU15	78	
Anf. 113 MARIE GRANLUND (s).....	78	
Anf. 114 AMINEH KAKABAVEH (v).....	81	
Anf. 115 LAGE RAHM (mp).....	82	
Anf. 116 BETTY MALMBERG (m)	84	
Anf. 117 MARIE GRANLUND (s) replik	87	
Anf. 118 BETTY MALMBERG (m) replik	87	
Anf. 119 MARIE GRANLUND (s) replik	88	
Anf. 120 BETTY MALMBERG (m) replik	88	

Anf. 121	LAGE RAHM (mp) replik.....	88
Anf. 122	BETTY MALMBERG (m) replik.....	89
Anf. 123	LAGE RAHM (mp) replik.....	89
Anf. 124	BETTY MALMBERG (m) replik.....	90
Anf. 125	ULRIKA CARLSSON i Skövde (c)	90
Anf. 126	LAGE RAHM (mp) replik.....	93
Anf. 127	ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	93
Anf. 128	LAGE RAHM (mp) replik.....	93
Anf. 129	ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	93
Anf. 130	MARIE GRANLUND (s) replik.....	93
Anf. 131	ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	94
Anf. 132	MARIE GRANLUND (s) replik.....	94
Anf. 133	ULRIKA CARLSSON i Skövde (c) replik	95
Anf. 134	GULAN AVCI (fp).....	96
Anf. 135	EVA JOHNSSON (kd)	98
Anf. 136	AMINEH KAKABAVEH (v) replik.....	100
Anf. 137	EVA JOHNSSON (kd) replik	100
Anf. 138	AMINEH KAKABAVEH (v) replik.....	101
Anf. 139	EVA JOHNSSON (kd) replik	101
Anf. 140	LAGE RAHM (mp) replik.....	101
Anf. 141	EVA JOHNSSON (kd) replik	102
Anf. 142	LAGE RAHM (mp) replik.....	102
Anf. 143	EVA JOHNSSON (kd) replik	102
	(Beslut skulle fattas den 15 april.).....	103
18 §	Jordbrukspolitik m.m.	103
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09: MJU18	103
Anf. 144	ANN-KRISTINE JOHANSSON (s)	103
Anf. 145	JACOB JOHNSON (v)	106
Anf. 146	TINA EHN (mp).....	108
Anf. 147	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	111
Anf. 148	ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik.....	114
Anf. 149	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	114
Anf. 150	ANN-KRISTINE JOHANSSON (s) replik.....	115
Anf. 151	BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	115
Anf. 152	ERIK A ERIKSSON (c).....	116
Anf. 153	ANITA BRODÉN (fp).....	119
Anf. 154	TINA EHN (mp) replik.....	121
Anf. 155	ANITA BRODÉN (fp) replik.....	121
Anf. 156	TINA EHN (mp) replik.....	122
Anf. 157	ANITA BRODÉN (fp) replik.....	122
Anf. 158	IRENE OSKARSSON (kd).....	122
	(Beslut skulle fattas den 15 april.).....	124
19 §	Bordläggning.....	125
20 §	Anmälan om interpellationer	126
21 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	127
22 §	Kammaren åtskildes kl. 20.21.	127

Tryck: Elanders, Vällingby 2009